

Innovationer och företagande – Sveriges framtid

Betänkande av Företagsfinansieringsutredningen

Stockholm 2008

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2008:121

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2008

ISBN 978-91-38-23115-9
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Näringsdepartementet

Genom beslut den 6 december 2007 bemyndigade regeringen chefen för Näringsdepartementet att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av statliga finansieringsinsatser för nya, små och medelstora företag.

Med en känsla av en stor utmaning tackade jag ja till uppdraget att som särskild utredare ansvara för översynen. Under en stor del av mitt yrkesverksamma liv har jag arbetat med frågor kring företagsfinansiering och entreprenörskap. Jag är av den uppfattningen att goda möjligheter för företagsutveckling är av avgörande betydelse för allas vår framtid. Jag förordnades den 25 mars 2008 och utredningen antog namnet Företagsfinansieringsutredningen.

Sekreterare i utredningen har varit Klas Brinkhoff, Göteborg, med erfarenhet bl.a. från Ica, Ellos och Samhällskoncernen samt Eva Sjöberg, Stockholm. Eva Sjöberg, som kansliråd, har en bred och djup insyn och erfarenhet när det gäller departementens arbetsinriktning. Eva och Klas, var och en för sig och tillsammans, har varit mig behjälpliga på ett utomordentligt bra sätt. Ett stort tack till er båda!

Tidigt i utredningen anlidade jag Erik Johansson och Carl-Peter Mattsson på Nordic Investment Solutions NIS AB. Deras rådgivning har, inte minst, tillfört utredningen en bredare kännedom om internationella förhållanden avseende statlig företagsfinansiering. Carl-Peter och Erik har också en sällsynt god överblick avseende svenska statens insatser för företag i tidiga faser.

Jag vill också med all kraft understryka att jag har haft ett mycket gott samarbete med alla de företrädare för olika organisationer som jag haft kontakt med under utredningens gång. Ett stort intresse har visats mitt uppdrag och alla har i möjligaste mån bidragit med sin kompetens och sina värdefulla synpunkter.

Jag får härmed överlämna mitt betänkande i förhoppningen om att mina förslag ska vara med som grunden till de beslut som senare ska tas till förändringar till gagn för ytterligare tusentals tillväxande företag i vårt land. Det övergripande målet, som en ledstjärna, för min utredning har varit att *alla* starka affärsidéer ska få chansen att utvecklas i ett företag!

Göteborg, december 2008

Jan-Olle Folkesson

/Klas Brinkhoff
Eva Sjöberg

Sammanfattning

Mitt uppdrag

Enligt direktiven (2007:169), *bilaga 1*, ska jag göra en översyn av de statliga finansieringsinsatserna för nya, små och medelstora företag (SME-företag). Jag ska analysera hur dagens insatser samverkar och i vilken mån de överlappar. Slutligen ska jag lämna förslag till hur dagens insatser kan bli mer effektiva och överskådliga.

Som utgångspunkt för uppdraget gäller att statliga insatser ska utformas så att de främjar privata aktörers medverkan och risken för snedvridande av konkurrensförhållanden och undanträngningseffekter minimeras. De insatser jag föreslår ska enligt direktivet främja goda förutsättningar inom befintliga näringar och främja utvecklingen av nya och potentiella tillväxtområden.

Utredningsarbetet

Jag har bedrivit utredningsarbetet i en mycket nära dialog med företrädare för näringslivet, offentliga och privata finansieringsaktörer, myndigheter, organisationer m.fl. Jag vill med all kraft understryka att jag har haft ett mycket gott samarbete med alla de företrädare för olika organisationer som jag haft kontakt med under utredningens gång. Ett stort intresse har visats mitt uppdrag och alla har i möjligaste mån bidragit med sin kompetens och sina värdefulla synpunkter.

Under utredningens gång har regering och riksdag, i november 2008, beslutat att tillföra Svensk Exportkredit och Almi Företagspartner AB tre respektive två miljarder kronor för att trygga både små och stora företags behov av krediter. Dessa resurser ska, i Almis fall, användas till en förstärkt utlåning till SME-företag. Regeringen aviserade också att Almi kommer att ges möjlighet att ta en större del av ett företags lånebehov än dagens maximalt

50 procent. Detta beslut kommer mycket lägligt i den tid vi befinner oss i.

För företagarens och företgets allra bästa

Sverige behöver fler företag som startar, växer och sysselsätter i hela landet. Banker och andra privata intressenter satsar i begränsad omfattning i tidiga skeden. Därför måste statliga finansiella resurser finnas för att finansiera nya och växande företag. Statliga finansieringsinsatser för nya, små och medelstora företag ska alltid utgå från företags allra bästa. Statlig företagsfinansiering måste byggas upp på ett sådant sätt att alla starka affärsidéer ska kunna utvecklas och växa i företag oberoende av om idén bygger på nya forskningsrön, är baserad på produktutveckling inom ett företag eller uppkommit på annat sätt.

Detta synsätt har fullt ut präglat utredningens arbete. Det har också väglett mig inför de förslag som jag lämnar. Varje statlig aktör ska, inför varje framtida enskilt beslut om finansiering av ett företag eller en affärsidé, ta sin utgångspunkt i denna inriktning. Enligt min bedömning är ett sådant synsätt nödvändigt för att stärka entreprenörer i hela Sverige i deras strävan att skapa och driva framgångsrika företag. Alla stora företag har varit små en gång!

Den sociala tröskeln

Jag har kunnat konstatera att den s.k. sociala tröskeln för företagande och entreprenörskap är alltför hög för många personer i Sverige. Med den sociala tröskeln avser jag att presumtiva företagare många gånger avstår från att utveckla starka affärsidéer i nya företag p.g.a. de finansiella risker som en företagare därmed tar bedöms som alltför stora. Bankerna är som regel inte med som kreditgivare i tidiga skeden, utan krav på personlig borgen. Av hänsyn till familjesituationen avstår personen i fråga från att bli företagare då en eventuell framtida konkurs kan äventyra familjens ekonomiska situation. Detta gäller särskilt intresserade och kompetenta kvinnor, ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Även erfarenhetsrika kvinnor och män i ledande ställning, ofta med anställning i större företag och med intresse av

att driva en egen verksamhet, hindras av en hög social tröskel. Ett nytt finansieringsupplägg, Startgarantin, föreslås bli etablerat inom den nya Almi-koncernen. Den presumtive företagaren får genom Startgarantin möjlighet att köpa en garanti som förhindrar konkurs under det nybildade företags första ca. två till tre år. Startgarantin, som finansieringsform, sänker den sociala tröskeln.

Mina förslag i korthet

Jag redovisar nedan mina huvudsakliga förslag och bedömningar. En översiktlig beskrivning av dessa i sin helhet finns i *avsnitt 3.2*.

Med mina förslag vill jag skapa en mer effektiv och sammanhållen statlig organisation som med en bibehållen och stärkt marknadskompletterande roll finansierar företag i tidiga skeden. Jag föreslår därför bl.a. att Almi-koncernen utvecklas och får ett bredare uppdrag med nationellt ansvar för utveckling och finansiering av innovationer genom bildandet av Almi Innovationsbron AB, satsning på regionalt riskkapital genom dotterbolaget Almi Invest AB och en ny produkt, Startgarantin, för att motverka de sociala trösklar som hindrar människor från att starta nya företag. Vidare kommer regionala innovationskontor tillsammans med lärosätenas holdingbolag att kunna skapa fler FoU-företag.

Jag lägger stor vikt vid att skapa en för företagaren mer lättillgänglig struktur för företagsfinansiering. Bland annat skapas en ny Företagaresluss som ger alla blivande företagare en tydlig ingång till offentlig rådgivning och finansiering. Jag vill också ge alla verksamhetsutövare kraftfulla redskap för att än mer kunna bidra till nystart och utveckling av starka affärsidéer och företag.

Sammantaget skapar mina förslag möjlighet till minskat dubbelarbete och lägger grunden till ett ökat samarbete mellan de statliga aktörerna. Mål och verksamhetsplaner ska fastställas och systematiserat följas upp och utvärderas med samlad rapport årligen till Näringsdepartementet. Jag vill särskilt framhålla vikten av höga krav på affärsmässighet, ordning och reda och rätt kompetens.

Det är min övertygelse att varje affärsidé oavsett verksamhetsområde måste prövas utifrån sina unika förutsättningar. En mångfald av finansiella produkter kommer att kunna erbjudas vilka, enligt min bedömning, täcker alla affärsidéers och företags behov av utvecklings- och finansieringsmöjligheter. Detta leder mot det

övergripande målet att alla starka affärsidéer ska kunna utvecklas och växa i företag överallt i hela vårt land.

En utvecklad Almi-koncern med ett bredare verksamhetsuppdrag

Jag föreslår att Almi-koncernen utvecklas och får ett bredare verksamhetsuppdrag. Det nya Almi blir därmed Sveriges ledande statliga aktör för utveckling av affärsidéer, innovationer samt finansiering och utveckling av små och medelstora företag.

Färre regionala dotterbolag

Det nya Almi konsoliderar successivt sin verksamhet till färre regionala operativa dotterbolag.

Almi Innovationsbron AB

Innovationsbron AB:s verksamhet och Almis nuvarande innovationsverksamhet förstärks genom en fusion mellan dessa för att ytterligare stärka tillgången till innovationsfinansiering i hela landet. Därmed bildas ett nytt dotterbolag inom den nya Almi-koncernen, Almi Innovationsbron AB.

Almi Startgaranti AB

En ny finansieringsprodukt, Startgarantin, tillförs det statliga utbudet av finansieringsinstrument. Startgarantin ska tillhandahållas av det nya Almi genom Almi Startgaranti AB.

Almi Invest AB

Det nya Almi bildar ett holdingbolag för ägarkapital för att tillgodose behovet av marknadskompletterande regionalt ägarkapital. Jag redovisar i betänkandet de principiella riktlinjer som bör ligga till grund för verksamheten inom Almi Invest.

Almi Norrlandsfonden AB

Det nya Almi, Stiftelsen Norrlandsfonden och de regionala ägarna till Almi företagspartner Nord AB och Almi företagspartner Mitt AB bildar gemensamt ett nytt operativt bolag, Almi

Norrlandsfonden AB, för företagsfinansiering, behovsrelaterad rådgivning och andra tjänster i Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten. Detta innebär bättre samordning och ökad effekt av de offentliga insatserna i området.

Den nya tjänsten Företagareslussen – en tydlig ingång

Jag föreslår att det nya Almi får ansvar för att bygga upp och driva den nya tjänsten Företagareslussen. Tjänsten är alla affärsidé-givares, entreprenörers och företagares ingång till företagsfinansiering. Företagareslussen kan organisatoriskt samordnas med den rådgivning som Almi erbjuder och tillhandahållas i de regionala dotterbolagen på lokal nivå.

En kompetensutvärdering

För att det nya Almi ska fungera och framgångsrikt kunna bygga upp sin verksamhet är kompetens, erfarenhetsutbyte och samarbete inom och mellan de olika verksamhetsdelarna av stor vikt. Jag föreslår därför att styrelsen och ledningen för det nya Almi genomför en kompetensutvärdering i samband med ombildningen.

Almis samarbete med privata aktörer

Det nya Almi bör i utökad omfattning utveckla sitt samarbete med de privata aktörer som med sin kompetens och sitt kapital stärker affärsidéer och företag.

Ansvar för att utveckla nätverk för affärsänglar och inkubatorer

Almi Innovationsbron AB får ett särskilt ansvar för att utveckla samarbetet med affärsänglar och inkubatorer.

Ett utökat samarbete med bankerna och dess ledningar

Ledningen för det nya Almi ska verka för ett utökat samarbete med bankerna och dess ledningar. En ny samfinansieringsmodell kan utarbetas mellan det nya Almi och respektive bank. Målet ska vara att förmå bankerna att aktivt delta i tidiga skeden med kompetens och kapital. Almi ska ha möjlighet att kunna erbjuda en högre risknivå i förhållande till bankerna. Några av storbankerna har förklarat ett positivt intresse för denna samsamarbetsidé.

Ett marknadsråd inrättas

Det nya Almi förutsätts, genom eget initiativ, inrätta ett s.k. marknadsråd för en objektiv och sakkunnig prövning av Almis finansieringsverksamhet avseende marknadskomplettering och undanträngning av privata aktörer.

Principer för finansiering av företagsutveckling

Statlig finansiering av nya, små och medelstora företag, inklusive innovationer före företagsstart, ska som huvudprincip vara återbetalningspliktigt. I detta inkluderar jag inte eventuella FoU-anslag från Vinnova, Energimyndigheten m.fl. De statliga finansieringsinstrumenten ska utformas på ett sådant sätt att det privata kapitalet så tidigt som möjligt kan medverka i finansieringen. Jag förutsätter att de offentliga aktörerna aktivt söker samarbete med aktörer på den privata marknaden och vice versa. Kraven på affärsmässighet, ordning och reda ska genomgående vara höga.

Lärosätenas innovationssystem

Ett innovationskontor ska inrättas i varje region och ha det övergripande ansvaret för kommersialisering av innovationer för regionens alla lärosäten. Innovationskontoren förväntas att gemensamt "ägas" av regionens lärosäten. De lärosäten, som har behov av ett holdingbolag, ska få möjlighet att inom sin organisation inneha ett sådant bolag. Holdingbolagen ska bl.a. ansvara för inventering och verifiering av kommersialiseringsbara forskningsidéer och ung forskning inom sitt lärosäte.

Översyn av Stiftelsen Industrifondens verksamhet

Stiftelsen Industrifonden fyller en mycket viktig funktion som offentlig investerare i ägarkapital. Styrelsen och ledningen för Industrifonden bör genomföra en översyn vad gäller investeringsinriktningen i portföljbolag och andra placeringar för att komma fram till inom vilka områden Industrifonden ska fokusera sina investeringar i framtiden.

Aktivt deltagande i nordiskt samarbete och erfarenhetsutbyte

De statliga aktörer som finansierar företagsutveckling ska aktivt delta i ett utökat nordiskt erfarenhetsutbyte. I Sverige ska det nya Almi ha ett sammankallande och sammanhållet ansvar.

Ett mer utvecklat samarbete mellan de statliga företagsfinansiärerna

Statliga aktörer som, helt eller delat, finansierar nya, små och medelstora företag ska sinsemellan dra upp riktlinjer för det inbördes samarbetet och ansvarsfördelningen.

Tydligare mål och bättre uppföljning och utvärdering

Alla aktörer, som på olika sätt finansierar företagsutveckling, ska årligen besluta om mål och verksamhetsplaner, vilka ska utvärderas. Alla mål och planer ska beslutas i respektive styrelse. Nutek får ett samlat ansvar för denna uppföljning och förväntas upphandla utvärderingstjänsten.

Ett ökat kvinnligt företagande

Kvinnors rika erfarenhet och kompetens måste i väsentligt större omfattning tillvaratas genom ett mer omfattande kvinnligt företagande.

Finansiella insatser inom exportområdet

Statliga finansieringsinsatser för exportfrämjande är av stor vikt för möjligheten till tillväxt i små och medelstora företag. Samarbetet mellan de statliga aktörer som finansierar företagsutveckling och exportfrämjande insatser måste därför ständigt utvecklas.

Vissa begrepp

Den sociala tröskeln

Presumptiva företagare avstår många gånger från att utveckla starka affärsidéer i nya företag p.g.a. de finansiella risker som en företagare därmed tar bedöms som alltför stora. Bankerna är som regel inte med som kreditgivare i tidiga skeden, utan krav på personlig borgen. Av hänsyn till familjesituationen avstår personen i fråga från att bli företagare då en eventuell framtida konkurs kan äventyra familjens ekonomiska situation.

Ett företags utvecklingsfaser¹

- försådd/sådd

Kapital i denna fas används till forskning, organisation och utveckling av en affärsidé under tiden före det att ett företag startas.

- uppstart/start-up

Ett företag startar och behöver kapital för utveckling. Företaget har i allmänhet ingen eller liten omsättning.

- tillväxt/expansion

Ett företag i expansionsfasen

¹ Källa: *Att investera på lång sikt, Sjätte AP-fonden 1996–2005*, T Polesie, C Spens, 2007.

	har uppnått en viss omsättning, har eller har inte börjat gå med vinst, och behöver kapital för att växa.
Företagsstorlek	
- mikroföretag	Företag med färre än tio anställda och med en årsomsättning på högst två miljoner euro eller en balansslutning på högst två miljoner euro.
- litet företag	Företag med färre än 50 anställda och med en årsomsättning på högst tio miljoner euro eller en balansslutning på högst tio miljoner euro.
- medelstort företag	Företag med färre än 250 anställda och med en årsomsättning på högst 50 miljoner euro eller en balansslutning på högst 43 miljoner euro.
Riskkapital	Ett samlat begrepp för investeringar i företags egna kapital i utbyte mot aktier.
Ägarkapital/private equity	Investeringar i onoterade företag där ägarengagemanget är aktivt.
Venture capital	Kapital som investeras i ett företag som befinner sig i sådd-, uppstart- eller expansionsfas. Entreprenören kan finnas kvar som delägare.
Buyout	En transaktion när ett moget företag med positiva kassaflöden, helt eller delat, köps ut, ofta av större riskkapitalister.

Författningsförslag

Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:1100) om statlig finansiering genom ALMI Företagspartner AB och dess dotterbolag¹

Härigenom föreskrivs att 31 b §² förordningen (1994:1100) om statlig finansiering genom ALMI Företagspartner AB och dess dotterbolag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 b §

Företagarlån får lämnas med högst 250 000 kronor.

Om lånet överstiger 100 000 kronor får det täcka högst 50 procent av det beräknade finansieringsbehovet och lämnas under förutsättning att sökanden styrker att den resterande finansieringen är tryggad.

Denna förordning träder i kraft den xx 2009.

¹ Förordningen omtryckt 2003:4.

² Senaste lydelse 2007:84.

1 Mitt uppdrag och min utgångspunkt

1.1 Direktivet

Direktiven till utredningen beslutades av regeringen den 6 december 2007. Enligt direktiven (2007:169), *bilaga 1*, ska jag göra en översyn av de statliga finansieringsinsatserna för nya, små och medelstora företag. Jag ska analysera hur dagens insatser samverkar och i vilken mån de överlappar. Slutligen ska jag lämna förslag till hur dagens insatser kan bli mer effektiva och överskådliga.

Som utgångspunkt för uppdraget gäller att statliga insatser ska utformas så att de främjar privata aktörers medverkan och risken för snedvridande av konkurrensförhållanden och undanträngningseffekter minimeras. De insatser jag föreslår ska enligt direktivet främja goda förutsättningar inom befintliga näringar och främja utvecklingen av nya och potentiella tillväxtområden. Antalet föreslagna nya åtgärder bör begränsas till ett fåtal. Det totala antalet åtgärder bör efter hand kunna minskas och hanteringen förenklas och samordnas för att ge ökad effektivitet. Slutligen ska både nuvarande och föreslagna åtgärder kunna följas upp, utvärderas och omprövas.

1.1.1 Uppdrag avseende offentliga insatser inom innovationsområdet

Som en del i mitt uppdrag ligger att göra en översyn av dagens insatser för finansiering av innovationer. Mitt uppdrag har i det avseendet varit att:

- se över om dagens insatser är ändamålsenligt utformade,
- se över om det finns möjligheter till en mer effektiv och samordnad organisation för statens finansieringsinsatser på regional och nationell nivå,
- analysera hur statliga marknadskompletterande insatser för finansiering av innovationer kan utformas så att de blir mer resurseffektiva och främjar utvecklingen av nya tillväxtområden, samt
- i syfte att uppnå en tydligare ansvarsuppdelning, se över de insatser som utförs av Innovationsbron AB, Verket för Innovationssystem (Vinnova), Almi Företagspartner AB, Stiftelsen Industrifonden, Statens energimyndighet, universitetens holdingbolag och länsstyrelser.

1.1.2 Uppdrag avseende finansiering i samband med utveckling av företag

Mitt uppdrag har också omfattat finansiering i samband med utveckling av företag. Uppdraget har här varit att:

- analysera företagarnas behov av medel inför företagsstart, i tidiga skeden av företagets utveckling och i expansionskedet,
- kartlägga och beskriva de befintliga finansieringsinsatserna till små och medelstora företag (SME-företag),
- analysera om finansieringsinsatserna är marknadskompletterande, sammanfaller med varandra eller kan effektiviseras,
- se över om dagens insatser är ändamålsenligt utformade,
- se över möjligheterna till en mer effektiv och samordnad organisation för statens finansieringsinsatser på regional och nationell nivå och därvid särskilt belysa möjligheten till närmare samarbete mellan Almi och Stiftelsen Norrlandsfonden i de fem norrlandslänen, samt
- analysera om ytterligare åtgärder för att främja tillgången till privat kapital är motiverade och därvid utreda möjligheterna till att skapa ett statligt garantisystem samt i övrigt utreda och föreslå andra insatser som innebär att statens insatser utformas mer resurseffektivt.

Jag får därutöver föreslå andra ändringar eller lösningar, som omfattar annat än direkta statliga finansieringsinsatser, utifrån

perspektivet att marknadsmisslyckanden kan vara skapade eller förstärkta av hur regelverket är utformat.

1.2 För företagarens och företagets allra bästa

Sverige behöver fler nationella och internationella tillväxande företag. Statliga finansieringsinsatser för nya, små och medelstora företag ska därför utgå från företagarens och företagets allra bästa. Statlig finansiering måste byggas upp på ett sådant sätt att alla starka affärsidéer ska kunna kommersialiseras oberoende av affärsidéns ursprung. Jag har en ambition att lämna förslag som gör det attraktivt att starta nya företag och leder till att befintliga företag utvecklas och växer. Detta förhållningssätt har fullt ut präglat utredningens arbete. Det har också väglett mig inför de förslag som jag lämnar.

Jag vill framhålla vikten av att varje statlig aktör inför varje framtida enskilt beslut om finansiering av ett företag tar sin utgångspunkt i denna verksamhetsinriktning. Enligt min bedömning är ett sådant förhållningssätt nödvändigt för att stärka entreprenörer i hela Sverige i deras strävan att skapa och driva framgångsrika företag.

1.3 Avgränsningar

Jag har valt att begränsa min utredning, så långt som möjligt, till en översyn av de aktörer och finansieringsformer som är utpekade i utredningens direktiv. Vidare har jag valt att genomföra en kartläggning av statliga exportstöd riktade mot små och medelstora företag (SME-företag). Möjligheten för svenska företag att utvecklas och växa är starkt beroende av deras möjligheter att etablera sig på den internationella marknaden.

Jag kommer inte att lägga direkta förslag angående de finansieringsformer som är utarbetade inom regionalpolitiken som regionalt investeringsstöd, regionalt bidrag till företagsutveckling, stöd till kommersiell service, sysselsättningsbidrag och regional projektverksamhet. Jag vill dock betona att jag i min utredning kunnat konstatera att dessa finansieringsformer fyller en mycket viktig funktion för företagens utvecklingsmöjligheter i de berörda delarna av landet. Jag lägger inte heller några förslag riktade mot de

tre forskningsstiftelser som genom vissa FoU-program finansierar SME-företag: Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling samt Stiftelsen för strategisk forskning.

Detta betänkande behandlar de statliga aktörer som direkt investerar i och finansierar företag men omfattar inte Sjätte AP-fondens verksamhet. Det finns emellertid många beröringspunkter mellan de aktörer som behandlas och Sjätte AP-fonden, eftersom Sjätte AP-fonden är en mycket viktig och betydande investerare i onoterade företag, direkt och indirekt.

Utredningen är avgränsad till att främst belysa den kommersialiserings- och tillväxtfas som inleds då en idé är mogen för en teknisk och affärsmässig prövning av dess marknadspotential och som är avslutad när den privata kapitalmarknaden, banker men även andra, bedömt risken godtagbar för att erbjuda företaget en komplett finansieringslösning. Med kommersialisering avser jag då inte bara kommersialisering av en innovation utan att allt affärsskapande baserat på alla starka affärsidéer ska kunna utvecklas inom ett företag.

Det framgår av mina direktiv att jag inte ska utreda eller föreslå insatser inom skatteområdet. Regeringen har den 5 juni 2008 tillsatt en särskild utredare med uppdrag att analysera förutsättningarna för skatteincitament för att stimulera fysiska personers investeringar i mindre företag. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag den 31 mars 2009.

I uppdraget ingår inte heller Almis rådgivningsverksamhet. Näringsdepartementet har uppdragit åt FBA Holding AB att utreda Almi Företagspartner AB:s rådgivning. I det uppdraget ingår bl.a. att föreslå hur det statliga centrala åtagandet inom företagsrådgivning kan definieras samt att göra en analys av i vilken utsträckning nuvarande insatser faller inom ramen för det statliga åtagandet. Uppdraget ska avrapporteras senast den 30 januari 2009. Däremot har jag uttolkat mitt uppdrag som att den rådgivning, i form av analys och kreditprövning, som Almi genomför inför varje finansieringsbeslut ingår i mitt uppdrag. Varje finansieringsbeslut måste alltid föregås av en dialog med kunden och en komplett affärsmässig utvärdering. All rådgivning måste vara direkt relaterad till det enskilda företags behov.

Jag vill betona att jag inte lämnar förslag som rör den operativa verksamheten som bedrivs av de statliga aktörerna. Min översyn är inriktad på policyer, strategier, strukturer och principer såsom

organisationsstrukturer och inbördes övergripande ansvarsförhållanden. Den närmare utformningen av de förslag jag lämnar överlåter jag därmed åt kompetenta styrelser och ledningar att genomföra.

Avslutningsvis vill jag nämna att de flesta företagen huvudsakligen finansierar sin verksamhet genom eget initiativ. Samtidigt är det viktigt att de företagare som inte har möjlighet till detta får det stöd som krävs för att alla starka affärsidéer ska kunna kommersialiseras.

1.4 Så har jag arbetat

Jag har under utredningsarbetets gång fört en dialog med och inhämtat synpunkter från företrädare för näringslivet, offentliga och privata finansieringsaktörer, myndigheter, organisationer m.fl. Jag har därutöver studerat propositioner, årsredovisningar och ett antal rapporter och utvärderingar inom området. Tidigt i utredningen anlidade jag Nordic Investment Solutions NIS AB.¹ NIS har genom sin rådgivning löpande bistått utredningen. De fackliga företrädarna LO, TCO och SACO har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på den statliga företagsfinansieringen. LO har inkommit med en skrivelse till utredningen. En förteckning över möten och samråd återfinns i *bilaga 2*.

Utredningen har genomfört studiebesök till Norge, Finland och Danmark och träffat företrädare för Innovasjon Norge, Sitra, Finnvera Abp och Vaekstfonden.

Jag har fört en dialog med den särskilde utredare som ska analysera förutsättningarna för att införa särskilda skatteincitament för att stimulera fysiska personers investeringar i mindre företag (dir. 2008:80). Jag har också samrått med FBA Holding AB som har fått i uppdrag att utreda Almi Företagspartner AB:s rådgivning.

I enlighet med direktiven har utredningen samrått med Verket för näringslivsutveckling (Nutek) vid bedömningen av förslagets påverkan på företagens administrativa kostnader i enlighet med kommittéförordningen (1998:1479), samt vid bedömningar enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Utredningen har också haft kontakt med Näringslivets nämnd för regelgranskning.

¹ Nordic Investment Solutions är en oberoende rådgivare inom private equity och företagsutveckling (www.nordicinvestment.se).

Mitt utredningsarbete har påverkats av flera yttre förändringar sedan utredningen startade i april 2008. Bland dessa kan nämnas den ekonomiska utvecklingen sommaren och hösten 2008, såväl internationellt som nationellt. Under utredningens gång har regering och riksdag, i november 2008, beslutat att tillföra Svensk Exportkredit och Almi Företagspartner AB tre respektive två miljarder kronor för att trygga både små och stora företags behov av krediter.² Dessa resurser ska, i Almis fall, användas till en förstärkt utlåning till SME-företag. Regeringen aviserade också att Almi kommer att ges möjlighet att ta en större del av ett företags lånebehov än dagens maximalt 50 procent. Detta beslut kommer mycket lägligt i den tid vi befinner oss i. Regeringens forskningspolitiska proposition *Ett lyft för forskning och innovation* (2008/09:50) som lämnades i oktober 2008 har också haft viss inverkan på de förslag jag lämnar.

1.5 Betänkandets disposition

I det inledande *kapitel 2* lämnar jag en bakgrundsbeskrivning av ett antal faktorer som är gränssättande och utgör utgångspunkten för mina förslag. Bakgrunden omfattar huvudsakligen en beskrivning av utvecklingen av företagandet i Sverige, företagens behov av statlig finansiering, en kartläggning av de statliga aktörernas insatser, en övergripande internationell jämförelse samt en redovisning av EU:s policy för små och medelstora företag och EU:s statsstödsregler m.m.

I *kapitel 3* redovisar jag min övergripande prioriterade verksamhetsinriktning. Denna ligger till grund för de förslag jag lämnar i samma kapitel.

Jag redovisar konsekvenserna av mina förslag i *kapitel 4*.

² Överlåtelse av aktier i Venantius AB till AB Svensk Exportkredit samt åtgärder för förstärkt utlåning från AB Svensk Exportkredit och Almi Företagspartner AB (prop. 2008/09:73, bet. 2008/09:FiU17, rskr. 2008/09:47).

2 Nuläget – en sammanfattande beskrivning

2.1 Företagandet i Sverige

Nyföretagandet i Sverige

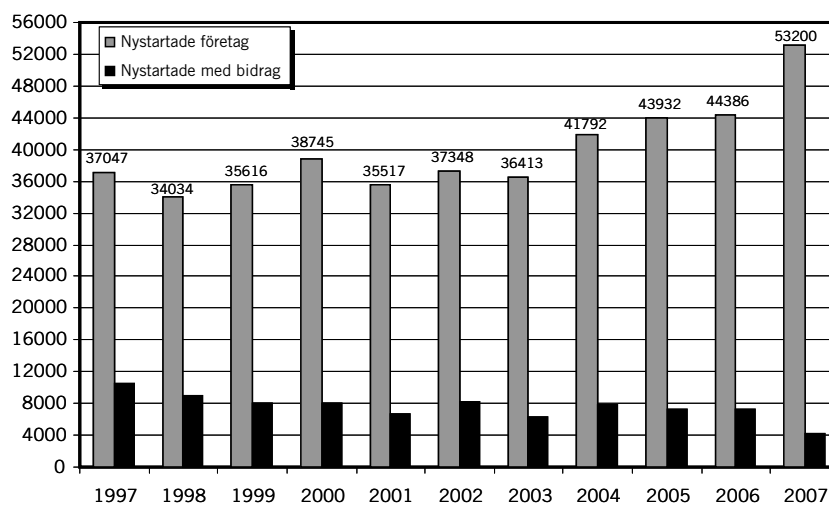
Antalet nystartade företag i Sverige har ökat över tiden med en kraftig ökning år 2007, sannolikt beroende på den goda konjunkturen i Sverige.¹ År 2007 startades det omkring 58 000 företag, 44 procent fler än år 1997. Enligt Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) är det transport- och tjänstebranschen som ökat mest. Drygt 18 000 företag (31 procent) startades av en kvinna eller flera kvinnor tillsammans. Knappt 22 000 företag (37 procent) startades av en kvinna/flera kvinnor eller kvinnor och män gemensamt.

Bland personer med utländsk bakgrund ökar nyföretagandet snabbare än bland personer med svensk bakgrund. Andelen nyföretagare med utländsk bakgrund ökade med sex procent under perioden 1996–2006.² År 2006 startade personer med utländsk bakgrund drygt 8 000 nya företag vilket motsvarar 20 procent av alla företagsstarter. År 2007 startades omkring 9 500 företag av en person med utländsk bakgrund vilket motsvarar 16 procent av alla företagsstarter 2007.

¹ *Nyföretagandet i Sverige 2006 och 2007*, S2008:006.

² *Årsbok 2008*, Nutek.

Diagram 2.1 Antal nystartade företag per år

Källa: ITPS, Nyföretagandet i Sverige

Starta eget-bidrag

I diagram 2.1 ovan visas också hur många företag som startats med ”starta eget-bidrag” under åren 1997 till 2007. Omfattningen på starta eget-bidraget har minskat från drygt en miljard kronor år 2002 till 456 miljoner kronor år 2007. Trots denna minskning har antalet företagsstarter ökat betydligt de senaste åren.

Tabell 2.1 Arbetsmarknadsstöd 2002–2007

Ändamål/år	Arbetsmarknadsstöd, mkr					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Arbetsmarknadsstöd	1961	1728	1999	2438	2417	2107
Därav anställningsstöd	900	826	1183	1546	1617	1651
Därav starta eget-bidrag	1002	876	816	892	800	456

Källa: ITPS

Många företag som startas med hjälp av starta eget-bidrag gör det i branscher där undanträngningseffekten är stor. Detta innebär att antalet företag totalt sett inte ökat nämnvärt. ITPS har gjort en utvärdering av de näringspolitiska effekterna av stöd till start av

näringsverksamhet.³ ITPS konstaterar att stöd till start av näringsverksamhet ur ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv är positivt men ur ett näringspolitiskt perspektiv mer tveksamt p.g.a. undanträngningseffekten.

Kvinnors företagande i gles- och landsbygd

Glesbygdsverket har på regeringens uppdrag kartlagt kvinnors företagande i gles- och landsbygd.⁴ Glesbygdsverket pekar bl.a. på att kvinnor, i högre utsträckning än män, kombinerar sitt företagande med en anställning. Fler kvinnor än män efterfrågar företagsrådgivning. Glesbygdsverket pekar också på att kvinnors företagande tenderar att marginaliseras i offentlig statistik. Det handlar bl.a. om det familjebaserade företagandet där kvinnor och män som regel driver verksamheter tillsammans, men där mannen oftare är den som registreras som ansvarig ägare och liknande.

Glesbygdsverket lämnar flera förslag för att främja kvinnors företagande i gles- och landsbygd. Av intresse för denna utredning är bl.a. förslaget att fortsätta med satsningar inriktade på att initiera och förstärka nätverksaktiviteter, kontakter mellan nya och befintliga företagare, satsningar på mentorskap och forum för erfarenhetsutbyte m.m. I gles- och landsbygd, med långa fysiska avstånd mellan företagarna, kan en sådan stimulans vara av särskilt stor betydelse. Glesbygdsverket pekar också på behovet av ett ökat samarbete mellan både offentliga och privata aktörer som erbjuder olika former av stöd till och finansiering av kvinnors företagande.

Överlevnadsgraden

År 2003 startades 36 400 företag i Sverige. Tre år efter start fanns omkring 24 500 företag kvar. *Överlevnadsgraden* uppgick således till 67 procent.⁵ Skälen till varför 33 procent av företagen har upphört är flera. I många fall beror det på att företaget haft bristande lönsamhet och/eller kapitalproblem.

³ *Utvärdering av de näringspolitiska effekterna av stöd till start av näringsverksamhet*, A2003:003.

⁴ *Kvinnors företagande i gles- och landsbygder - fakta och fönster*, Juni 2008.

⁵ *Uppföljning av 2003 års nystartade företag - tre år efter start*, ITPS, S2008:001.

Konkurserna ökar igen

Under perioden 2004–2007 minskade antalet företagskonkurser med sju, elva, nio respektive sex procent. Antalet anställda som berördes av konkurser minskade, under samma period, med 21, 30, sex respektive nio procent.⁶

Till följd av lågkonjunkturen ökade dock antalet företagskonkurser med 17 procent under september månad år 2008 jämfört med september 2007. Under september 2007 försattes 469 företag i konkurs jämfört med 400 företag samma period året innan. Sett över årets (2008) nio första månader ökade antalet företagskonkurser med två procent jämfört med motsvarande period år 2007. Antal anställda i företag som drabbades av konkurs mer än fördubblades och uppgick till 1 430 personer i september 2008 jämfört med 695 personer i september 2007.⁷

Fler små företag med en större andel av antalet sysselsatta

År 1986 fanns omkring 520 000 företag.⁸ I januari 2008 hade antalet företag ökat till knappt 950 000. Många företag registreras men börjar aldrig bedriva verksamhet och upphör efter en tid. Antalet anställda på företagen fördelar sig på följande sätt.⁹

Antal anställda	Antal företag
0	700 000
1–9	210 000
10–49	30 000
50–499	6 000
500 eller fler	850

De senaste årtiondena har det skett en svag strukturförändring. De små företagen har ökat sina andelar av antalet företag och sysselsättning samtidigt som de största företagen minskat antalet anställda. En större andel av arbetskraften är därmed sysselsatt i mindre företag.¹⁰

⁶ *Konkurser och offentliga ackord 2007*, ITPS, S2008:002.

⁷ Information på www.itps.se, Konkursstatistik september 2008.

⁸ SCB.

⁹ SCB:s Företagsregister.

¹⁰ *Näringslivets tillstånd 2007 – Det ambitiösa entreprenörskapet*, ITPS.

Andelen företagare bland kvinnor och män

Enligt Svenskt Näringsliv har antalet företag ökat med 14 procent sedan år 1997 samtidigt som företagarnas numerär varit oförändrad.¹¹ Mellan år 1996 och 2004 har andelen företagare i arbetskraften legat på omkring åtta procent. Detta är en relativt liten andel, med internationella mått.¹² Statistik från Svenskt Näringsliv visar också att andelen företagare i arbetskraften är än lägre bland kvinnor.¹³ Kvartal tre, år 2007, uppgick antalet företagare bland sysselsatta kvinnor till 5,4 procent.

I dag finns omkring 360 000 företagare totalt. Därutöver finns ytterligare 330 000 företagare som har ett företag som bisyssla. Kvinnorna utgör 28 procent av företagarna. En större andel kvinnor än män har företag som bisyssla. Fyrtiofyra procent av gruppen anställd med företaget som en bisyssla är kvinnor.

Svenskt Näringsliv pekar på att färre kvinnor än män lämnar en anställning för att bli företagare. Bland nya företagare år 2005 hade 27 procent av kvinnorna lämnat en anställning. Motsvarande siffra för männen var 38 procent. En förklaring till detta kan enligt Svenskt Näringsliv vara att kvinnor i högre grad än män värderar den trygghet som anställning kan ge. Se vidare *avsnitt 3.3.7* om den s.k. *sociala tröskeln*.

Vinnova avser att genom ett treårigt forskningsprogram försöka se vad som hindrar kvinnor från att bli företagare. Syftet är att generera ny forskningsbaserad kunskap som kan användas för att förbättra förutsättningarna för kvinnor att starta, driva och utveckla företag och därmed på sikt öka sysselsättningen och tillväxten i svensk ekonomi. Programmet har en budget på 30 miljoner kronor för perioden september 2008–mars 2011 och ska slutredovisas till regeringen senast den 30 juni 2011.

¹¹ Nyhetsartikel 2006-08-17, Svenskt Näringslivs hemsida, Jonas Frycklund.

¹² EIM, databasen COMPENDIA (Ds 2007:37 *Sveriges företagande och konkurrenskraft*).

¹³ *Anställd i dag, företagare imorgon – en analys av kvinnors företagande i Sverige*, Johan Kreicbergs och Carl Oreland, april 2008.

2.2 Statlig finansiering behövs

Nya företag finansierar huvudsakligen sin verksamhet med eget kapital

Enligt en undersökning av 800 nyföretagare i Sverige, genomförd i augusti 2008 av Synovate på uppdrag av Almi Företagspartner AB, finansierade 80 procent av företagarna sitt nya företag med egna resurser.¹⁴ Tjugofem procent av företagarna finansierade verksamheten med lån. Av de som lånade pengar fick nio av tio lån i en bank, resterande tio procent lånade av Almi. Hälften av de företagare som tog in externa finansiärer uppgav att släkt och vänner investerade i företaget. Var femte företagare angav att det var svårt att få finansiering. Detta problem var som störst bland personer med utländsk bakgrund och lågutbildade. En lika stor andel av företagen angav att de var tvungna att söka upp fler än en finansiär.

Enligt en annan undersökning, genomförd av ITPS, uppgick år 2007 andelen nystartade företag, som bland annat finansierats med egna medel, till 76 procent.¹⁵ Andelen företag som finansierats med medel från släkt och vänner uppgick till sju procent och andelen företag som finansierats med banklån till 14 procent.

Nutek har i en riksomfattande undersökning av småföretag år 2008 bl.a. studerat tillgången till lån och krediter respektive externt ägarkapital.¹⁶ Omkring nio procent av företagarna anger i undersökningen att en bristande tillgång till kapital utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt. Svenskfödda och utlandsfödda småföretagare har ungefär samma syn på vilka hinder för tillväxt som är störst med den stora skillnaden att de utlandsfödda småföretagarna, i betydligt högre grad än de svenskfödda, uppger att bl.a. begränsad tillgång till lån är ett stort hinder i kombination med begränsade möjligheter att lämna borgen.

¹⁴ Undersökningen avsåg företag som har momsregistrerats under de senaste 36 månaderna. Svarefrekvens 53,6 procent.

¹⁵ *Nyföretagandet i Sverige 2006 och 2007*, ITPS, S2008:006.

¹⁶ *Företagens villkor och verklighet 2008*, R2008:21.

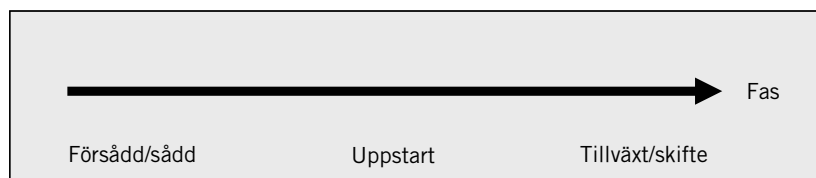
Regionala skillnader

Det finns regionala skillnader vad gäller tillgången till kapital. Enligt Glesbygdsverket är tillgången till lån ett tillväxthinder i relativa termer främst i skogslänens inland.¹⁷ Tillgången på externt ägarkapital är också mer begränsad i skogslänens inland, men de regionala skillnaderna är inte lika tydliga som vad gäller tillgången på lån.

Glesbygdsverket pekar särskilt på värderingen av fast egendom. Företag på gles- och landsbygden finns i områden som marknadsmissigt har lägre värden på fasta tillgångar. Det är framförallt fastigheter och byggnader som värderas lågt. Den lägre värderingen av fasta tillgångar påverkar företagens möjligheter att lämna säkerhet vid banklån och kraven på personlig borgen ökar. Enligt Glesbygdsverket finns också fall där kommunen gått i borgen för lån till företag för att verksamheten inte ska flytta till annan ort.

Kommersialiseringens olika faser

Kommersialiseringen av en affärsidé kan sägas ha tre olika faser: sådd, uppstart och tillväxt/ägarskiftet.

Den första fasen finansieras i dag ofta genom offentliga anslag och/eller egenfinansiering. I den sista fasen kommer de privata intressena in. I övergången mellan den offentliga och kommersiella finansieringen är risken för rörelseförlust stor och tillgången på privat kapital fortfarande begränsat.

Om man studerar utfallet för 2007 avseende privata och offentliga aktörers investeringar i svenska företag, så som det presenteras av Svenska Riskkapitalförbundet, Innovationsbron och Nutek, visar det sig att i försådd/såddfasen står offentliga

¹⁷ *Småföretagandets villkor i gles- och landsbygder*, maj 2006.

aktörer för 60 procent av den totala investeringen. I uppstartsfasen uppgår denna andel till 40 procent.¹⁸

Behovet av offentlig kapitalförsörjning

Verket för Näringslivsutveckling (Nutek) har i sin rapport om företagens villkor och verklighet 2005 studerat kapitalförsörjningssituationen i svenska småföretag.¹⁹ Rapporten bygger på en enkätundersökning riktad till företag med färre än 50 anställda i alla branscher. Den övergripande bilden som framträder i rapporten är tämligen ljus. Nio av tio företag som faktiskt ansöker om lån eller kredit beviljas detta. Men undantag finns för olika grupper av företagare och företag. Gruppen företag som startade sin verksamhet 2002–2004 angav ett större behov av extern finansiering för att klara genomförandet av tillväxtplaner än gruppen företag som etablerades 1995–2001. Företag där företagsledaren är en yngre person, kvinna eller född utomlands förefaller ha svårare att beviljas lån eller kredit jämfört med företag som leds av äldre personer, män eller svenskfödda.

Europeiska investeringsfonden (EIF) har studerat behovet av offentligt kapitalförsörjning i svenska små- och medelstora företag.²⁰ EIF drar slutsatsen att det finns vissa marknadsmisslyckanden i Sverige och pekar bl.a. på bristen på kapital för mikroföretag och stora regionala skillnader vad gäller tillgången till venture capital. EIF pekar också på det stora antalet små fonder och de små och utspridda investeringarna som därmed inte får tillräcklig verkan.

Nutek och Almi anlidade i februari 2007 Sweco Eurofutures AB för att i varje strukturfondsregion fördjupa analysen av behoven av kompletterande offentlig kapitalförsörjning.²¹ Analysen visar sammantaget att det finns ett behov av kompletterande offentligt kapital och att detta är störst i försådd/såddfasen och i uppstartsfasen.

Nordiska ministerrådet har under år 2008 uppdragit åt Professor Markku Maula att studera den nordiska riskkapitalmarknaden. Enligt studien fungerar den nordiska riskkapitalmarknaden allt

¹⁸ Riskkapitalbolagens aktiviteter och finansiering i tidiga skeden 2007, R 2008:09.

¹⁹ Kapitalförsörjning i småföretag, R 2006:05.

²⁰ Jeremie – SME Financing Gap Assessment – Interim report for Sweden, februari 2007.

²¹ Strukturfonder för kompletterande kapitalförsörjning i Sverige – en sammanfattning av åtta behovsstudier inför ett Jeremie-initiativ, april 2008.

bättre. Det råder dock fortfarande viss brist på kapital vid start av företag och i tidiga tillväxtskeden.²²

2.3 Statliga insatser för företagsutveckling

ITPS redovisar årligen en uppföljning av det samlade statliga stödet till näringslivet.²³ Summan av stödet uppgick år 2007 till 31,3 miljarder kronor. Den enskilt största statliga stödformen avsåg skatteutgifter vid användning av energi (till följd av lägre energi- och koldioxidskatt) vilket utgjorde 19,7 miljarder kronor. Jämfört med år 2003 har stödet ökat med drygt 20 procent.

De insatser som jag har fått i uppdrag att granska utgör bara en liten del av det samlade statliga stödet till näringslivet år 2007. Jag har valt att avgränsa min redovisning till de aktörer och de finansieringsinstrument som jag studerat närmare inom ramen för hur jag tolkat mitt uppdrag. Utöver de aktörer som är särskilt omnämnda i bilagan till mitt direktiv har jag närmare studerat de fem riskkapitaldotterbolagen som ägs av Almi. Jag har dessutom studerat de aktörer och den finansiering som erbjuds inom exportfrämjande- och biståndsområdet då verksamheten har en positiv effekt på svenska små och medelstora företags möjligheter till tillväxt genom internationell etablering och expansion. Den verksamhet som drivs av Nutek redovisas mot bakgrund av Nuteks uppdrag att verka för fler nya företag, fler växande företag och fler starka regioner.

Utredningen har ombett de olika aktörerna att redovisa omfattningen på sina investeringar under 2007. Resultatet redovisas nedan i anslutning till varje aktör. Ett fördjupat underlag om vissa aktörer och deras finansieringsinstrument återfinns också i *bilaga 4*.

²² *The Nordic Risk Capital Market - A Review to Support Nordic Venture Capital Policy*, maj 2008.

²³ *Statligt stöd till näringslivet 2007*, S2008:004.

2.3.1 Almi Företagspartner AB

Lån och placeringstillgångar 1 januari 2008	4 207 000 tkr
Utökad lånefond, beslut i november 2008	2 000 000 tkr
Förvaltd låneportfölj 1 januari 2008	3 200 000 tkr
Lämnade lån 2007	1 422 000 tkr
Lämnade bidrag 2007	18 000 tkr
Lämnade garantier	20 000 tkr
Disponibelt utlåningskapital per den 1 januari 2008	600 000 tkr

Almi Företagspartner AB bildades 1994 då de tidigare länsvisa utvecklingsfonderna ombildades från stiftelser till aktiebolag. En koncern med regionala utvecklingsbolag bildades med ett av staten helägt moderbolag. Syftet med bolagsbildningen var att främja utvecklingen av mindre företag. Koncernen har sitt huvudkontor i Stockholm och 19 regionala dotterbolag över landet. Inom flera regioner har Almi lokal representation på flera orter. Vid utgången av år 2007 hade koncernen 423 anställda.

Utlåningskapitalet (lånefonden) förvaltas av moderbolaget. De regionala bolagen bedriver utlåning på uppdrag av moderbolaget. Beslut om och ansvar för uppföljning av lånen är därmed ett regionalt ansvar. För verksamhetens driftskostnad erhåller Almi-koncernen årliga driftsanslag från staten vilket för år 2007 uppgick till 135 miljoner kronor. Almi har därutöver under 2007 tilldelats 37 miljoner kronor i anslag för innovationsverksamheten. Anslagen till de regionala bolagen från moderbolaget och minoritetsägarna i de regionala bolagen uppgick år 2007 till 166 miljoner kronor respektive 140 miljoner kronor. Verksamheten inom moderbolaget finansieras huvudsakligen genom avkastning på det egna kapitalet.

Almis verksamhet regleras genom budgetpropositionen, bolagsordningen, ägardirektiven, samverkansavtal mellan ägarna av respektive regionalt Almi-bolag, förordning (1994:1100) om statlig finansiering genom regionala utvecklingsbolag samt lag (1994:77) om beslutanderätt för regionala utvecklingsbolag. De två sistnämnda anger närmare vilka finansieringsformer som är tillåtna, vilka företag som får erbjudas finansiering och de villkor som får uppställas för de olika finansieringsformerna.

2.3.2 Almis riskkapitalbolag

SamInvest Mitt AB

Tillgångar per den 1 januari 2008	62 600 tkr
Investerat totalt per den 1 januari 2008	53 000 tkr
Investering i ägarkapital 2007	26 000 tkr
Återstående investeringsutrymme per den 1 Januari 2008	10 000 tkr

SamInvest, en av de tre partnerskapsfonderna²⁴, organiseras som ett dotterbolag till Almi Företagspartner Mitt AB. Med partnerskapsfonder avses riskkapitalfonder finansierade av EU:s regionala utvecklingsfond och övriga regionala och nationella offentliga medel. Fondernas främsta uppgift är att identifiera lämpliga samarbetsparter och teckna samarbetsavtal med dem. Det är samarbetsparten som söker upp tänkbara portföljbolag, sköter utvärdering, förhandling och uppföljning. Investeringarna sker alltid på samma villkor och med maximalt samma belopp.

SamInvest bildades år 2005. Syftet med SamInvests verksamhet är att öka tillgången på riskkapital i regionen och att fungera som katalysator mellan det privata riskkapitalet och utvecklingsbara små och medelstora företag. Huvudkontoret ligger i Härnösand och bolaget har två anställda. Fondens finansiärer var Nutek, Länsstyrelserna i regionen och EU:s regionala fond (Mål 1). Fonden stängde för ytterligare investeringar den 1 juli 2008.

AB Vestra Partnerinvest

Tillgångar per den 1 januari 2008	50 000 tkr
Investerat totalt per den 1 januari 2008	35 000 tkr
Investering i ägarkapital 2007	15 000 tkr
Återstående investeringsutrymme per den 1 Januari 2008	12 000 tkr

²⁴ Det grundläggande syftet med regionala partnerskapsfonder är att öka utbudet av riskkapital i regioner som lider brist på sådant. En ambition är att omorientera de näringspolitiska insatserna från bidrag till insatser med ett större inslag av återanvändning, källa NUTEK, PM 2008-09-09.

Vestra Partnerinvest är ytterligare en partnerskapsfond. Verksamheten organiseras som ett dotterbolag till Almi Företagspartner Örebro AB. Fonden bildades år 2005 och är finansierad av EU:s regionala utvecklingsfond Mål 2 Västra, Nutek, länsstyrelserna i Värmlands län och Örebro län samt Västra Götalandsregionen. Fonden stängde för ytterligare investeringar den 1 juli 2008.

RegionInvest Gotland AB

Tillgångar per den 1 januari 2008	10 300 tkr
Investerat totalt per den 1 januari 2008	7 000 tkr
Investering i ägarkapital 2007	7 000 tkr
Återstående investeringsutrymme per den 1 Januari 2008	2 700 tkr

RegionInvest Gotland är den senast bildade partnerskapsfonden. Fonden bildades år 2006 och ägs av Almi Företagspartner Gotland AB. Fonden är finansierad av Gotlands Kommun, Nutek och EU:s regionala utvecklingsfond Mål 2 Öarna. Fonden stängde för ytterligare investeringar den 1 juli 2008.

Almi Stockholm Investeringsfond AB (ASI)

Tillgångar per den 1 januari 2008	20 000 tkr
Investerat totalt per den 1 januari 2008	21 300 tkr
Investering i ägarkapital 2007	3 500 tkr
Återstående investeringsutrymme per den 1 Januari 2008	2 700 tkr

Almi Stockholm Investeringsfond är ett helägt dotterbolag till Almi Företagspartner Stockholm AB. Verksamheten inom ASI startades år 2002 och finansieras med medel som lånats från landstinget. Lånets villkor medför att Almi inte bär förlustrisken i verksamheten.

Start Invest AB

Tillgångar per den 1 januari 2008	43 000 tkr
Investerat totalt per den 1 januari 2008	33 000 tkr
Investering i ägarkapital 2007	10 000 tkr
Återstående investeringsutrymme per den 1 Januari 2008	10 000 tkr

Start Invest grundades år 1979 i samband med varvskrisen i Västsverige. Start Invest var en del i en regional satsning på uppbyggnaden av nya företag inom andra branscher. Start Invest är sedan år 2004 ett helägt dotterbolag till Almi Företagspartner Väst AB. Bolaget har tre anställda och huvudkontoret ligger i Göteborg.

2.3.3 Stiftelsen Industrifonden

Tillgångar per den 30 juni 2008	3 137 000 tkr
Uppbundet totalt per den 30 juni 2008	2 200 000 tkr
Investering i ägarkapital verksamhetsåret 07/08	165 000 tkr
Investering i regionala riskkapitalbolag verksamhetsåret 07/08	20 000 tkr
Lämnade lån verksamhetsåret 07/08	208 000 tkr
Återstående investeringsutrymme per den 30 juni 2008	1 500 000 tkr

Industrifonden är en stiftelse bildad av staten 1979. Fonden har sitt huvudkontor i Stockholm. Lokala kontor finns i Göteborg, Malmö och Linköping. Vid utgången av 2007 hade fonden 36 anställda. Stiftaren staten reglerar Industrifondens verksamhet genom stadgarna för Industrifonden och förordningen (1996:880) om finansiering genom stiftelsen Industrifonden.

Stiftelsen erhöll kapital till verksamheten genom flera avsättningar i statsbudgeten fram till 1993/94. Stiftelsen får inga anslag för sin verksamhet.

2.3.4 Innovationsbron AB

Tillgångar per den 1 januari 2008	1 027 000 tkr
Uppbundet totalt per den 1 januari 2008	423 000 tkr
Investering i ägarkapital 2007	20 000 tkr
Fond i fond investeringar 2007	16 000 tkr
Lämnade lån 2007	30 000 tkr
Lämnade bidrag 2007	31 600 tkr
Finansiering av inkubatorer	55 000 tkr
Insatser för innovationssystemutveckling	20 000 tkr
Affärsutveckling	15 000 tkr
Återstående finansieringsutrymme per den 1 Januari 2008	512 000 tkr

Innovationsbron AB bildades år 2005 av staten, Industrifonden och de sju teknikbrostiftelserna. Bolaget ägs sedan den 1 januari 2008 av staten och Industrifonden. Teknikbrostiftelserna hade ett tidsbegränsat förordnande och deras ägarandel har överförts till staten. Staten reglerar bolaget genom budgetpropositionen, aktieägaravtalet, bolagsordningen och de s.k. ägardirektiven.

Bolaget har sitt huvudkontor i Stockholm. Verksamheten bedrivs inom fyra regioner där varje region har ett eller flera lokalkontor. Vid utgången av år 2007 hade bolaget 48 anställda.

Kapital till verksamheten har avsatts dels genom att Innovationsbron övertagit Teknikbrostiftelsernas tillgångar, dels genom att Industrifonden investerat 200 miljoner kronor i bolaget. Bolaget får därutöver årligen statliga bidrag för olika riktade satsningar som medel till verifiering och utveckling av inkubatorer. År 2008 har bolaget tilldelats 50 miljoner kronor i statligt bidrag för dessa ändamål. Regeringen avser att för budgetåret 2009 ytterligare stärka Innovationsbrons långsiktiga finansiering. Regeringen tillför 50 miljoner kronor för stöd till tidig marknadskompletterande såddfinansiering och affärsutveckling.

2.3.5 Stiftelsen Norrlandsfonden

Tillgångar per den 1 januari 2008, tkr	1 248 000 tkr
Uppbundet totalt per den 1 januari 2008, tkr	759 000 tkr
Lämnade garantier 2007, tkr	38 000 tkr
Lämnade lån 2007, tkr	225 000 tkr
Återstående finansieringsutrymme per den 1 Januari 2008	479 000 tkr

Norrlandsfonden är en statlig stiftelse som grundades 1961. Stiftelsen erhöll vid bildandet kapital till verksamheten genom avsättningar från LKAB och staten. Fonden har sitt huvudkontor i Luleå och ett lokalkontor i Sundsvall. Stiftelsen hade 14 anställda vid utgången av 2007. Stiftelsens verksamhet regleras genom de stadgar som fastställts av regeringen.

2.3.6 Universitetens holdingbolag

De första holdingbolagen bildades 1994 som ett verktyg för respektive universitet att agera kommersiellt genom ägande i nybildade företag. Verksamheten utökades senare till att också omfatta förmedling av uppdragsutbildning.²⁵

I dag finns femton holdingbolag knutna till olika universitet och högskolor: Lunds universitet, Linköpings universitet, Kungliga tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Högskolan i Halmstad, Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Karolinska institutet, Sveriges lantbruksuniversitet, Karlstads universitet, Högskolan i Borås, Högskolan i Kristianstad och Växjö universitet.

Inledningsvis förvaltades bolagen av staten genom Näringsdepartementet. Förvaltningen fördes senare över till respektive lärosäte som numer är statens ägarföreträdare i sitt holdingbolag. Varje holdingbolag tilldelades vid bildandet ett kapital på mellan två och tio miljoner kronor. Ägaren staten reglerar holdingbolagen genom bolagsordningen och s.k. riktlinjebeslut. Regeringens senaste forskningspolitiska proposition från oktober 2008 kan

²⁵ I propositionen *FoU och samverkan i innovationssystemet* (prop. 2001/02:2) föreslogs att lärosäten även skulle få rätt att inneha bolag som förmedlar uppdragsutbildning.

komma att ändra förutsättningarna för holdingbolagens verksamhet.²⁶

2.3.7 Länsstyrelser, regionala självstyrelseorgan och samverkansorgan

Lämnade bidrag, s.k. såddfinansiering, 2007 ²⁷	21 308 tkr
Lämnade lån, s.k. såddfinansiering, 2007	19 590 tkr

Länsstyrelser och regionala självstyrelseorgan bedriver tillsammans med Nutek en bred verksamhet för att utveckla företagandet i varje region. Det samlade regionala företagsstödet i form av regionalt investeringsstöd, bidrag för företagsutveckling, stöd till kommersiell service, sysselsättningsbidrag och transportbidrag uppgick under 2007 till omkring 860 miljoner kronor.²⁸ Därutöver har länsstyrelserna möjlighet att, med stöd av förordningen (2008:762) om statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation, bevilja finansiering av utvecklingsprojekt i tidiga skeden (s.k. såddfinansiering). I län med regionala självstyrelseorgan samt i Gotland och Kalmar län övertas möjligheten att lämna stöd av självstyrelse- eller samverkansorganet.

Företagsstöd i form av såddfinansiering lämnas som bidrag och lån. Stödet finansieras av anslaget 33:1 Regionala tillväxtåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional utveckling.

2.3.8 Statens energimyndighet

Lämnade lån 2007	27 000 tkr
------------------	------------

Statens energimyndighet bildades 1998. Ansvaret för energi-relaterade frågor hade fram till dess åvilat Nutek. Energimyndigheten bedriver en bred verksamhet för att skapa en effektiv och hållbar energianvändning samt en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning. Energimyndigheten hade vid utgången av år 2007 totalt 307 anställda. Myndigheten är lokaliserad till Eskilstuna.

²⁶ *Ett lyft för forskning och innovation* (2008/09:50).

²⁷ Därutöver har region Skåne under 2007 bidragit med 500 000 kr till Innovationsbron Region Syd.

²⁸ *Statliga kapitalförsörjningsinsatser för nya, små och medelstora företag 2007*, Nutek, avrapportering av regeringsuppdrag maj 2008.

Energimyndigheten stödjer bl.a. forskning och utveckling för ny kunskap kring tillförsel, omvandling, distribution och användning av energi. Av särskilt intresse för denna utredning är Energimyndighetens insatser för att identifiera och utveckla affärsidéer och företag inom energisektorn i syfte att skapa ett uthålligt energisystem och nationell tillväxt. Energimyndigheten stödjer i detta sammanhang utvecklingen av kommersialiserbara idéer genom ett innovationsstöd i form av villkorsslån för att driva på arbetet med utvecklingen av det svenska energisystemet.

Staten reglerar myndighetens verksamhet genom budgetpropositionen, instruktionen, regleringsbrevet och förordning (2008:761) om statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation inom energiområdet. Verksamheten finansieras via anslag. Energimyndigheten disponerar under 2008 omkring 1 300 miljoner kronor.

2.3.9 Verket för innovationssystem (Vinnova)

Lämnade bidrag 2007, Vinn Nu	4 650 tkr
Lämnade bidrag 2007, Forska och Väx	98 000 tkr
Beslutade bidrag 2007, Vinn Verifiera	25 000 tkr

Vinnova bildades den 1 januari 2001 i samband med att den verksamhet som tidigare bedrivits av Närings- och teknikutvecklingsverket (dåvarande Nutek) delades upp på tre olika myndigheter. Till Vinnova fördes också den verksamhet som bedrivits inom Kommunikationsforskningsberedningen och delar av Rådet för arbetslivsforskning.

Vinnova har, enligt myndighetens instruktion, till uppgift att främja utvecklingen av effektiva svenska innovationssystem inom verksamhetsområdena teknik, transport, kommunikation och arbetsliv. Med innovationssystem avses nätverk av offentliga och privata aktörer där ny teknik och kunskap produceras, sprids och används. Myndigheten har även till uppgift att kartlägga kunskapsbehov, initiera och finansiera behovsmotiverade forsknings-, utvecklings- och demonstrationsprojekt, samt att verka för att kunskaper sprids och nyttiggörs.

Vinnova bedriver för närvarande två program med särskild inriktning mot forskning och innovation i små och medelstora företag: Forska och Väx samt Vinn Nu. Vinnova bedriver

dessutom, i samarbete med Innovationsbron, programmet Vinn Verifiera.

Vinnova hade vid utgången av år 2007 totalt 187 personer anställda. Vinnovas verksamhet är placerad i Stockholm. Staten reglerar Vinnovas verksamhet genom budgetpropositionen, instruktionen, regleringsbrevet och förordningen (2008:762) om statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation. Myndighetens verksamhet finansieras via anslag. Myndigheten disponerar under 2008 knappt två miljarder kronor.

2.3.10 Verket för näringslivsutveckling (Nutek)

Nutek bildades den 1 januari 2001 i samband med att den verksamhet som tidigare bedrivits av Närings- och teknikutvecklingsverket (dåvarande Nutek) delades upp på tre olika myndigheter. Nya Nutek bildas med kärnkompetens inom näringslivsutveckling och regionala utvecklingsfrågor.

Nutek erbjuder, utöver de regionala företagsstöden, projektfinansiering via flera olika program. Bland dessa kan nämnas produktutveckling i små företag, främjande av kvinnors företagande, leverantörsprogram för fordonsindustrin, miljödrivna marknader, handlingskraft med IT och produktionslyftet samt svenskt-norskt näringslivssamarbete.

Vid utgången av år 2007 var det totala antalet anställda 279 personer. Nutek har kontor i Stockholm, Östersund och Arjeplog. Nutek har därutöver åtta programkontor, som ansvarar för Nuteks uppdrag som förvaltningsmyndighet och utbetalande myndighet för de åtta regionala strukturfondsprogram som finansieras genom Europeiska regionala utvecklingsfonden.

2.3.11 Exportkreditnämnden (EKN)

Lämnade garantier till SME-företag, 2007

70 000 tkr

Exportkreditnämndens bedriver en omfattande verksamhet och tillhandhåller exportkredit- och investeringsgarantier i syfte att stärka svenskt näringslivs konkurrensförutsättningar på de internationella marknaderna. År 2007 garanterade EKN krediter,

lån, säkerheter och rembursor för ett sammanlagt belopp om 24 miljarder kronor.

För att göra sin verksamhet känd bland SME-företag har EKN sedan 2006, i samarbete med Almi och Exportrådets regionala exportrådgivare, aktivt satsat på att genomföra exportseminarier runt om i landet. Det sedan tidigare inledda samarbetet med Almi har också utvecklats. I dag kan således alla regionala Almi-kontor förmedla EKN:s motgarantier och rörelsegarantier till SME-företag.

2.3.12 Det särskilda s.k. exportlånet

Exportlånet till SME-företag, 2007	81 000 tkr
------------------------------------	------------

AB Svensk Exportkredit (SEK) bildades gemensamt av staten och de svenska affärsbankerna år 1962. Syftet var att ge den svenska industrin bättre tillgång till långfristig finansiering och därigenom öka dess konkurrenskraft. Staten är sedan 2003 ensam ägare.

I Sverige står tio stora företag för 40 procent av landets export. Exportvolymen uppgår till omkring 50 procent av BNP.²⁹ För att stärka SME-företagens möjligheter till kompletterande finansieringsinsatser utöver de som tillhandahålls av banksystemet har, i samarbete mellan SEK, Almi, Exportrådet, Swedfund och EKN, det s.k. exportlånet tagits fram. Exportlånet ska underlätta för små och medelstora svenska företag att verka på nya marknader och bidra till finansiering i lokal valuta. Lånet finns tillgängligt för marknaden via Almis kontor. SEK och EKN står för kapitalförsörjning och riskhantering.

2.3.13 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (SIDA)

Lämnade avskrivningslån startprogram, 2007	26 000 tkr
Lämnade bidrag Demomiljö, 2007 ³⁰	3 700 tkr

SIDA tillhandahåller medel för två s.k. startprogram. Startprogrammen är ett biståndsinstrument med syfte att stödja svenska

²⁹ Exportkreditnämnden, pressmeddelande 2007-05-07.

³⁰ Nutek:s uppskattning av bidrag till svenska små- och medelstora företag.

SME-företags samarbetsprojekt med små och medelstora företag i Sidas samarbetsländer för att bidra till lönsamma och produktiva företag i dessa länder. Startprogrammen initierades i mitten på 1990-talet. För närvarande bedrivs StartSyd för samarbetsprojekt i länder i Afrika, Asien och Latinamerika och StartÖst för samarbetsprojekt i länder i Central- och Östeuropa. Finansieringsformen förmedlas via Almi Väst och Nutek beroende på vilket land som avses.

SIDA driver också projektet DemoMiljö som ger myndigheter, kommuner, institutioner och företag inom ett fyrtiotal av Sidas samarbetsländer möjlighet att pröva ny teknik. SME-företag erbjuds inom ramen för projektet stöd till förstudier och projektutveckling. DemoMiljö administreras av Nutek.

2.3.14 Swedfund International AB

Swedfund International är ett helägt statligt riskkapitalbolag som bildades 1979. Swedfund har 26 anställda. Huvudkontoret ligger i Stockholm. Bolagets syfte är att inom ramen för den svenska biståndspolitiken bidra med riskkapital och kunnande för investeringar i vissa länder i Afrika, Asien, Latinamerika och Östeuropa. Målen med verksamheten är att bidra till utveckling i de svenska biståndsländerna, skapa en lönsam avkastning, på sikt öka bolagets kapitalbas och utveckla ett samarbete med det svenska näringslivet i syfte att underlätta företagens expansion mot berörda utvecklingsländer. Swedfund arbetar i första hand med riskkapital i form av aktier men erbjuder även lån.

Swedfund ska från den 1 januari 2008 ta över ansvaret för startprogrammen från SIDA. Detta, tillsammans med planerade kapitaltillskott, ger Swedfund möjlighet till ett utvidgat och mer långsiktigt samarbete med små och medelstora företag.

2.3.15 Statlig finansiering fördelat mellan kvinnor och män

Nutek har på regeringens uppdrag studerat hur statlig finansiering fördelas mellan män och kvinnor.³¹ Kvinnor är, enligt rapporten, i betydligt mindre utsträckning än män mottagare av statliga kapitalförsörjningsinsatser till företag. Andelen kvinnor, som

³¹ *Utfall och styrning av statliga insatser för kapitalförsörjning ur ett könsperspektiv*, R2007:34.

erhåller finansiering, är lägst när det gäller produktutveckling, FoU och insatser i tidiga skeden. Kvinnor utgör majoritet endast i Almis mikrolån, där 51 procent av Almis långivning år 2006 gick till företag som leddes av kvinnor eller till lika delar ägdes av män och kvinnor. Frågan är om detta innebär att kvinnor har svårare att finansiera sin verksamhet. Enligt Nutek så tyder de flesta studier, som genomförts inom området, på att det finns vissa könskillnader.³² Dessa skillnader återfinns på samma sätt i många andra länder. Enligt Nuteks genomgång beror skillnaden snarare på strukturella orsaker än direkt diskriminering. Nutek pekar bl.a. på att kvinnor p.g.a. familjeansvaret hyser ett större motstånd mot lån och höga risker och att kvinnor har brist på eget kapital vid företagsstart.

Jag delar denna slutsats. Den s.k. sociala tröskeln, då en presumtiv företagare av hänsyn till familjesituationen avstår från att bli företagare då en eventuell framtida konkurs kan äventyra familjens ekonomiska situation, är ofta högre för kvinnor än för män. Jag resonerar mer kring detta i *avsnitt 3.3.7*.

2.4 Insatser för företagsutveckling – en internationell jämförelse

Enligt direktiven ska jag som grund för mina förslag göra de internationella jämförelser som är befogade. Jag har efter närmare övervägande beslutat att en sådan internationell jämförelse lämpligast avgränsas till en fördjupning i de statliga företagsfinansieringssystem som byggts upp i våra nordiska grannländer Finland, Norge och Danmark samt i USA.

De fakta som jag redovisar i det följande bygger bl.a. på studieresor till Danmark, Finland och Norge, underlag från Nordic Investment Solutions NIS AB samt faktainsamling i övrigt.

³² *Finansieringssituationen för kvinnor som är företagare – kunskapsöversikt och analys*, Infonr 018-2007.

2.4.1 Danmark

Den danska regeringen har i sin globaliseringsstrategi fastställt mål och aktiviteter som ska stärka Danmarks produktivitet och konkurrenskraft. Ett av målen är att Danmark 2015 ska vara ett av de länder i världen som relativt sett har flest entreprenörer.

De offentliga finansieringsinsatserna till små och medelstora företag i Danmark är huvudsakligen samlade inom den statliga aktören Vaekstfonden. Vaekstfonden tillhandahåller dels egenkapitalprodukter med fokus på investeringar direkt eller via fonder, dels lånefinansiering. Vaekstfonden disponerar 330 miljoner euro. Drygt 50 procent är investerat i tillväxtbolag och i venture capital-fonder.

Inom lånefinansiering erbjuder Vaekstfonden en bankgarantiproduct för nystartade och etablerade verksamheter med tillväxtpotential. Garantin täcker 75 procent av lånebelopp upp till fem miljoner danska kronor (kronor). Garantiproducten introducerades i augusti 2000. Fram till den sista december 2007 har Vaekstfonden utfärdat garantier för ett samlat lånebelopp om 2,2 miljarder kronor i mer än 1 450 olika fall. Portföljen innehåller i dag drygt 900 bolag. Därutöver tillhandahåller Vaekstfonden en ”komma i gång” garanti på 75 procent av lån och krediter upp till en miljon kronor. Portföljen består i dag av 450 olika företag i skilda branscher.

År 2001 beslutades att Vaekstfonden i ökad omfattning skulle fokusera sin verksamhet mot egenkapitalsatsningar. Denna förändring beslutades för att täcka behov hos företagen och för att öka återflödet från investeringsportföljen genom möjligheten att ta del av värdeökningen i företag med god tillväxt. Inom egenkapital erbjuder Vaekstfonden nu tillväxtkapital för internationell expansion med investeringar i intervallet 5–25 miljoner kronor, partnerkapital tillsammans och på lika villkor med affärsänglar i intervallet 3–10 miljoner kronor och startkapital som fokuserar på att utveckla lösningar utifrån kundens behov i intervallet 4–10 miljoner kronor med möjlighet till uppföljande investeringar upp till 30 miljoner kronor. En kommission med deltagare från ministerier samt offentliga och privata investerare är tillsatt för att utvärdera det nuvarande offentliga riskkapitalinitiativet och för att lämna förslag till framtida satsningar inom området med målet att skapa ännu fler nya företag.³³

³³ Kommissorium for udvalget om fremtidens marked for riskovillig kapital.

I Danmark finns ingen myndighet motsvarande Vinnova och det finska Tekes i de tidiga forsknings- och innovationsskedena. De enskilda universiteten har, jämfört med t.ex. Sverige, en betydligt större självständighet inom FoU-området. I Danmark finns sju olika forskarbyar och innovationsmiljöer fördelade över landet med fokus på att kommersialisera forskningsresultat och innovationer på såddnivå.

2.4.2 Norge

I likhet med i Danmark så är i Norge de statliga finansieringsinsatserna till SME-företag huvudsakligen samlade under *en* statlig aktör. Koncentrationen är en följd av att ett antal funktioner som tidigare var utspridda på Norges Turistråd, Norges Eksportråd, Statens nærings- og distriktsutviklingsfond och Statens veiledningskontor for oppfinnere sedan år 2004 lokaliserats till Innovasjon Norge. Innovasjon Norges uppdrag är att bidra till utvecklingen av norskt näringsliv, såväl nationellt som internationellt, med fokus på förnyelse och innovation. Innovasjon Norge erbjuder tjänster och program som ska bidra till att utveckla regionerna, öka innovationstakten i näringslivet över hela landet och profilera norskt näringsliv och Norge som resmål.

Innovasjon Norge har fem fokusområden som prioriteras genomgående i alla olika insatser: nätverksbaserad innovation och förändring, små och medelstora företag med förutsättning för internationell tillväxt, entreprenörskap, kvinnors och slutligen ungdomars företagande. För att utveckla fokusområdena erbjuder Innovasjon Norge tjänster inom finansiering, kompetensutveckling, rådgivning, utveckling av nätverk och internationell exponering. Inom finansieringsområdet tillhandahåller Innovasjon Norge lån, bidrag, garantier samt egenkapitalinvesteringar.

Finansieringsverksamheten har under år 2007 bidragit med ca. 3,5 miljarder kronor till utvecklingsprojekt i näringslivet i form av lån och bidrag. 1,7 miljarder kronor avsåg bidrag till sammanlagt 5 000 projekt. 85 procent av finansieringen riktas mot företag med mindre än 20 anställda.

År 2001 bildades Argentum Fondsinvesteringer AS, ett offentligt investeringsbolag som investerar i riskkapitalfonder för att bidra till utvecklingen av den norska riskkapitalmarknaden. Bolaget förvaltar omkring fyra miljarder norska kronor och har

investerat i drygt 20 riskkapitalfonder. Privat kapital kompletterar alla statliga investeringar. Argentum ser för närvarande över sin nationella investeringsstrategi. Bakgrunden är att den privata riskkapitalmarknaden i Norden alltmer utvecklas mot en gemensam nordisk marknad. Argentums avsikt är att gå mot en nordisk portfölj.

2.4.3 Finland

I Finland är de offentliga finansieringsinsatserna, i likhet med i Sverige, fördelade mellan flera olika aktörer. En viss koncentration har skett under senare tid. Enligt det finanspolitiska ministerutskottets riktlinjer i juni 2007 övergick ansvaret för utvecklandet av den offentliga kapitalinvesteringsverksamheten för företag i såddskedet till Veraventure Oy från att tidigare varit fördelat på Jubileumsfonden för Finlands självständighet, Sitra, The Finnish Industry Investment och Veraventure Oy.

Finnvera Abp ägs av finska staten. Verksamheten inom Finnvera lånefinansieras och förutsätts vara självbärande. Koncernens riskkapitalverksamhet bedrivs av dotterbolagen Veraventure Oy, Aloitusrahas to Vera Oy och Matkailunkehitys Nordia Oy. Finnvera erbjuder lån, borgen, riskkapital och exportgarantier. De produkter och tjänster som ingår i sortimentet täcker företagens alla utvecklingsfaser, från etableringslån till exportgarantier för storföretag. Finnveras uppgift är att komplettera finansmarknaden och stärka verksamhetsbetingelserna för finländska företag i start-, tillväxt- och internationaliseringsfasen samt vid exporthandel. Finnveras affärsområden är mikrofinansiering, regional finansiering, finansiering av tillväxt och internationalisering, kapitalinvesteringsverksamhet samt exportfinansiering.

Av de nära 3 500 nya företag som Finnvera finansierade år 2007 inledde merparten eller 92 procent av företagen sin verksamhet som mikroföretag. En tredjedel av de finansierade nyetablerade företagen verkar inom handels- och konsumenttjänster. År 2007 beviljades finansiering till småföretagsverksamhet om totalt omkring 270 miljoner euro. Finnvera deltar i finansiering för regional utveckling inkluderande finansiering av generationsväxlingar. Regionala företag finansierades med 395 miljoner euro.

Finnvera finansierar därtill internationaliseringen av omkring 500 små och medelstora finländska företag som har en planerad

tillväxtstrategi. Växande företag internationellt finansierades år 2007 med totalt 285 miljoner euro.

Veraventure är Finnveras kapitalinvesteringsbolag. Bolaget grundades i april 2003 för att förvalta och utveckla investeringsverksamheten i de regionala riskkapitalfonderna. Under 2007 gjorde Veraventure två ytterligare placeringar i regionala fonder i aktiebolagsform till ett belopp om totalt 2,7 miljoner euro. Fonden deltog därtill med tre miljoner euro i grundandet av kapitalfonden Länsi-Suomen Pääomarahasto Oy.

Jubileumsfonden för Finlands självständighet, Sitra, är en oberoende offentligrättslig fond som lyder under riksdagen. Sitras verksamhet bedrivs i programmen hälsovård, kost och näring, energi samt maskinindustri. Inom programmen bedrivs utredningar, strategiprocesser, försöksprojekt, utveckling av affärsverksamhet och företagsfinansiering. Sitras investeringsportfölj innehåller omkring 60 företag, i vilka har investerats totalt omkring 126 miljoner euro. Sitra har därutöver ett brett internationellt samarbetsnätverk och placeringar i fler än 20 kapitalfonder. Sitra är även med som placerare i 15 inhemska fonder.

Tekes, utvecklingscentralen för teknologi och innovationer, är en statlig myndighet som finansierar företags, högskolors och forskningsinstituts forsknings- och utvecklingsprojekt. Varje år startar drygt 2000 forsknings- och utvecklingsprojekt som beviljats finansiering av Tekes. Tekes kunder utgörs årligen av ca. 3 000 företag och omkring 50 universitet, högskolor och forskningsinstitut. Sedan februari 2008 erbjuder Tekes en ny finansieringsform avsedd för etablering och utveckling av innovativa och tillväxtorienterade företag med internationell inriktning. Ändamålet med verksamheten är att ännu mer stimulera de konkurrenskraftigaste företagens tillväxt och internationalisering.

2.4.4 USA

Även i USA erbjuds en omfattande statlig offentlig finansiering till små och medelstora företag. I detta sammanhang vill jag särskilt nämna den federala satsning som tillhandahålls genom The U.S. Small Business Administration (SBA).³⁴

SBA är en federal myndighet som bildades 1953 för att hjälpa entreprenörer i USA att starta, driva och skapa tillväxt i företag.

³⁴ www.sba.gov.

SBA innefattar ett stort nätverk av lokala kontor och har ingått partnerskapssamarbete med flera olika offentliga och privata organisationer. SBA administrerar flera program som tillhandahåller både rådgivning, information och finansiering till små företag. SBA har sedan starten på olika sätt givit stöd till omkring tjugo miljoner små företag. Värdet på SBA:s låneportfölj uppgår i dag till omkring 45 miljarder dollar fördelat på 219 000 lån. Sedan 1958 har SBA investerat mer än 30 miljarder dollar (venture capital) i små växande företag.

Programmet The Small Business Investment Company (SBIC) drivs inom ramen för SBA. Programmet inrättades 1958 för att förse små företag med ägarkapital, långsiktiga lån och kompetensstöd till företagsledningen med så stort deltagande som möjligt från privata finansiärer. Programmet har sedan starten finansierat nästan 100 000 företag med 46 miljarder dollar. I slutet av år 2008 hade, inom ramen för SBIC, omkring 6,9 miljarder dollar investerats av SBA i 349 fonder. Ytterligare 2,6 miljarder dollar var beslutade. Det privata kapitalet, avsatt inom programmet, uppgick till nio miljarder dollar.

Den offentliga finansieringen av riskkapitalfonder, genom bl.a. stora offentliga pensionsfonder, är omfattande i USA.

2.5 Forskning och utveckling i Sverige

Svenska investeringar i forskning och utveckling år 2007

Sverige placerar sig i världstoppen när FoU-utgifterna jämförs internationellt utifrån landets storlek, ekonomi och befolkning. Bara Israel spenderar mer på FoU än Sverige som andel av BNP. År 2007 investerade näringslivet, universitet och högskolor samt andra statliga myndigheter i Sverige 115 miljarder kronor i FoU vilket motsvarar 3,84 procent av BNP. Näringslivets andel uppgick till 83 miljarder kronor eller drygt 70 procent.

Beräknad statlig finansiering av FoU 2008

De statliga medlen till forskning och utveckling inom statsbudgeten beräknas, enligt budgetpropositionen för 2009, uppgå till 25,6 miljarder kronor år 2008. Därutöver beräknas forsknings-

stiftelserna och kommuner och landsting investera omkring 1,5 miljarder kronor respektive 1,45 miljarder kronor. Forskningsmedel från EU beräknas uppgå till omkring 1,5 miljarder kronor. Sammantaget motsvarar statens och övriga offentliga investeringar i FoU därmed 0,94 procent av BNP 2008.

Av de statliga medel om 25,6 miljarder kronor, som investeras i FoU, beräknas 11,5 miljarder kronor fördelas direkt till universitet och högskolor. Övriga medel fördelas i konkurrens.

Sverige har en förbättringspotential i nyttiggörandet av FoU

EU-kommissionen publicerar varje år sin innovationsbarometer, *The European Innovation Scoreboard*, som i en jämförelseanalys mäter hur länderna i EU, Kroatien, Turkiet, Island, Norge, Schweiz, Australien, Kanada, Israel, Japan och USA presterar inom innovationsområdet. De indikatorer som bedöms är: innovationspådrivande insatser, kunskapsskapande åtgärder, innovation och företagande, tillämpning och användning av ny kunskap, patentansökningar samt immaterialrätt.

Enligt resultatöversikten för år 2007 är Sverige sammantaget det mest innovativa landet bl.a. beroende på kraftfulla insatser i form av FoU, både offentliga och privata. Sverige har dock en förbättringspotential i att bättre tillämpa och använda den nya kunskapen.

2.6 Företagsutveckling inom EU

Mitt uppdrag är inriktat på en översyn av svenska statliga finansieringsinsatser för nya, små och medelstora företag. Mot bakgrund av att EU allt mer aktivt arbetar med frågor som rör SME-företag vill jag kortfattat beskriva EU:s insatser för företagsutveckling. Jag vill också framhålla betydelsen av att svenska företag och myndigheter verkligen utnyttjar möjligheten till EU-medfinansiering då kapitaltillskottet i många fall är av substantiell betydelse. En annan mycket väsentlig EU-aspekt är EU:s regelverk kring statsstödsregler. Detta regelverk är gränssättande för medlemsländernas möjligheter att stödja SME-företag.

2.6.1 EU:s policy för små och medelstora företag

Europa ska vara den mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen år 2010. Målet, enligt Lissabonstrategin, beslutades av Europeiska rådet år 2000.

I juni 2000 antogs Småföretagsstadgan. Stadgan ska genom förbättrade rättsliga och administrativa förhållanden främja start och tillväxt av småföretag. Stadgan är ett frivilligt åtagande och stadfäster bl.a. behovet av entreprenörskapsutbildning, förenklade regler kring företagsetablering och bättre lagstiftning för småföretag. Ett fyrtiotal länder har tillsammans med Sverige antagit stadgan och dess huvudprinciper. Medlemsländerna rapporterar årligen till Kommissionen om de insatser som genomförts med utgångspunkt från Småföretagsstadgan. Kommissionen publicerar därefter en rapport om genomförandet med en redovisning av ett urval av goda exempel i de olika medlemsländerna.³⁵

I november 2005 presenterade Kommissionen sitt meddelande *Tillväxt och sysselsättning genom en politik för små och medelstora företag* (SME-meddelandet). Av meddelandet framgår att småföretagens behov bör ge avtryck i såväl unionens som nationell policy inom SME-politiken utifrån principen *tänk småskaligt först*.

I oktober 2007 redovisades en halvtidsöversyn av SME-meddelandet. Kommissionen konstaterar i översynen att policyn för att stödja små och medelstora företag ytterligare bör förtydligas, både på EU- och nationell nivå, eftersom små och medelstora företag är en viktig ekonomisk och social drivkraft i samhället. I juni 2008 publicerade kommissionen därför meddelandet om *Small Business Act* (SBA) till Rådet, Europaparlamentet, Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Engelskans *act* (akt, även rättsakt dvs. lag) används symboliskt för att understryka småföretagens roll i ekonomin och skapa en omfattande politisk ram för unionen och dess medlemsstater. SBA syftar till att samla all politik för små- och medelstora företag i ett gemensamt dokument och är uppbyggd kring tio vägledande principer.³⁶

³⁵ Se bl.a. *Europeiska stadgan för småföretag, 2008 års urval av god praxis*, Europeiska kommissionen.

³⁶ Till principerna är kopplade 92 åtgärder som i vissa fall är nya, i andra fall påbörjade eller redan avslutade.

1. Skapa ett klimat som gynnar småföretagare och familjeföretag och belönar entreprenörskap.
2. Se till att företagare som gått igenom en konkurs snabbt får en andra chans.
3. Utarbeta regler som grundar sig på principen om att tänka småskaligt först.
4. Göra offentliga förvaltningar lyhörda för de små och medelstora företagens behov.
5. Anpassa offentliga politiska instrument till de små och medelstora företagens behov, så att det blir lättare för dem att delta i offentlig upphandling och få del av statligt stöd.
6. Göra det lättare för små och medelstora företag att få tillgång till finansiering och se till att såväl lagstiftningen som affärsklimatet stöder iakttagande av betalningsfrister vid handelstransaktioner.
7. Hjälpa små och medelstora företag att bättre utnyttja den inre marknadens möjligheter.
8. Stödja kontinuerlig kompetensutveckling och all slags innovation i små och medelstora företag.
9. Hjälpa små och medelstora företag att omvandla miljöutmaningar till affärsmässiga möjligheter.
10. Uppmuntra små och medelstora företag att utnyttja växande marknader och stödja dem i detta.

Utöver de vägledande principerna lämnades, i SBA-meddelandet, tre lagförslag grundade på principen om att tänka småskaligt först. Dessa är gruppundantagsförordningen för statligt stöd, förordning om ett europeiskt privat aktiebolag (Societas Privata Europaea) som innebär att en ny europeisk associationsform skapas och slutligen ett direktiv om sänkta momssatser för tjänster som ger medlemsstaterna möjlighet att tillämpa sänkta momssatser främst för tjänster som tillhandahålls lokalt. Lagförslagen behandlas i särskild ordning inom ramen för respektive rådskonstellation. SBA-meddelandet i sin helhet är planerat att behandlas i Konkurrenskraftsrådet i december 2008.

2.6.2 Stödprogram till små och medelstora företag inom EU

Stöd till små och medelstora företag inom EU ges i olika former såsom tjänster, information, bidrag, lån samt, i mindre omfattning, garantier.³⁷ Stödet fördelas direkt eller indirekt genom program som förvaltas av medlemsländerna eller regionerna, t.ex. EU:s strukturfonder. Några av de stöd som erbjuds redovisas nedan.

- Europeiska kommissionen utformar och handlägger stöd till företag för projekt med viss inriktning som miljö, forskning och utbildning. Medfinansiering krävs. I denna kategori återfinns bl.a. det sjunde ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling (2007–2013) och, för samma period, ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation.
- Europeiska regionala utvecklingsfonden är EU:s största stödkälla för små och medelstora företag. Fonden kan bl.a. stödja projekt för att utveckla entreprenörskap, innovation och konkurrenskraft i företag och för att förbättra företagsklimatet regionalt och lokalt genom t.ex. ökad tillgång till kapital i nyetablerings- och tillväxtfasen samt för att utveckla samarbetet mellan företag över regions- och nationsgränserna. Medlemsländer och regioner förvaltar programmen och väljer ut projekten.
- Europeiska kommissionen, Europeiska investeringsfonden och Europeiska investeringsbanken har tagit initiativ till Jeremie (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises) för att förbättra tillgången till finansiering i form av t.ex. mikrokrediter, riskkapital eller garantier. Jeremie kommer att förvaltas som en del av Europeiska regionala utvecklingsfondens program. Projekten kommer att väljas ut på nationell och regional nivå. I nuläget är det Rumänien och Grekland som beslutat att genomföra en Jeremiesatsning.
- Europeiska investeringsfonden förvaltar flera finansiella instrument med avsikten att öka de tillgängliga krediterna för företagen och stimulera mellanhänderna att öka utlåningen. Inget stöd lämnas direkt till företagen utan det förmedlas via

³⁷ *Europeiska unionens stödprogram till små och medelstora företag - en översikt över de viktigaste finansieringsmöjligheterna för Europas små och medelstora företag*, Europeiska kommissionen GD Näringsliv och industri, februari 2008.

finansiella mellanhänder som banker, kreditinstitut och investeringsfonder.

- Stöd lämnas för att hjälpa små och medelstora företag att ta sig in på marknader utanför EU. Detta stöd tar sig främst uttryck i hjälp till förmedlingsorganisationer och/eller myndigheter för internationalisering.

För att företagen på ett mer lättillgängligt sätt ska kunna ta del av EU:s stödformer och tjänsteutbud har EU-kommissionen tagit initiativet till Enterprise Europe Network som erbjuder information och rådgivning om EU-regler, internationalisering, EU-finansiering samt förmedling av internationella affärskontakter och viss service vid teknik- och forskningssamarbeten. Det nya nätverket bygger på verksamheten inom de två tidigare EU-nätverken Euro Info Centre och Innovation Relay Centre. Femton nationella och regionala näringslivsorganisationer och forskningsinstitut står bakom verksamheten i Sverige. Enterprise Europe Network har lokal representation på 22 orter. Nutek är både huvudfinansierare för verksamheten och nationell koordinator.

2.6.3 EU:s statsstödreger avseende företagsfinansiering, innovation och FoU

Statsstödsreglerna i korthet

EU:s politik för statligt stöd till näringslivet utgår från ett principiellt förbud mot stöd som kan snedvrیدا konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsländerna. Av artikel 87 om statligt stöd i *Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen* framgår att:

om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrیدer eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Det är kommissionens uppgift att tolka reglerna och avgöra om de stöd som medlemsstaterna vill införa kan anses vara förenliga med

den gemensamma marknaden. Länderna måste därför förhandsanmäla stöd till kommissionen, enligt artikel 88.3 i EG-fördraget.

För att underlätta för medlemsländerna och öka förutsägbarheten i systemet har kommissionen utfärdat vägledande texter i form av meddelanden, riktlinjer och rambestämmelser m.m. Dessa anger närmare villkor för hur stöd bör utformas för att kunna godkännas. Kommissionen har på vissa områden därutöver beslutat om s.k. gruppundantag vilket ger medlemsstaterna möjlighet att införa stöd utan förhandsanmälan till kommissionen. Kommissionens regelverk ligger till grund för de stöd- och verksamhetsförfordningar som regeringen utfärdat för flera av de statliga aktörer som min utredning berör, bl.a. Almi, Vinnova och Energimyndigheten.

Sammanfattning av relevanta delar av EU:s ramverk i dag

Kommissionens förordning (EG) nr 1998/2006 av den 15 december 2006 om tillämpning av artiklarna 87 och 88 i fördraget på stöd av mindre betydelse

Genom förordning (EG) nr 994/98, artikel 2, bemyndigas kommissionen att i en förordning fastställa ett tröskelvärde under vilket stödåtgärder inte anses uppfylla samtliga kriterier i artikel 87.1 i fördraget och därför inte omfattas av anmälningsförfarandet enligt artikel 88.3.

Stödåtgärder vilka uppfyller villkor i förordningen (EG) nr 1998/2006 ska inte anses uppfylla samtliga kriterier i artikel 87.1 och ska därför inte omfattas av anmälningsskyldigheten enligt artikel 88.3 i fördraget.

I korthet innebär regleringen av stöd av mindre betydelse, s.k. försumbart stöd, att stöd till ett enskilt företag inte räknas som statligt stöd enligt artikel 87 om de sammanlagda stödbeloppen understiger 200 000 euro under en treårsperiod (100 000 euro för företag verksamt inom vägtransportsektorn). Stödprogram som lämnar helt och hållet lägre stöd måste således inte förhandsanmälas till kommissionen.

Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation (2006/c 323/01).

Mot bakgrund av Lissabonstrategins mål, avseende gemenskapens framtida nivåer på satsningar på FoU och innovation, har kommissionen gjort bedömningen att gemenskapens nuvarande samlade satsning på FoU och innovation inte är optimal. Därför moderniserades regelverket för statligt stöd till FoU i denna rambestämmelse samtidigt som möjligheterna till stöd utökades till att omfatta även innovation.

Den rättsliga grunden för statligt stöd till FoU och innovation är i första hand artikel 87.3 c i EG-fördraget. I viss utsträckning kan även artikel 87.3 b komma ifråga. Den senare gäller stöd för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse, medan det mer frekvent utnyttjade c-undantaget gäller stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

Statligt stöd får enligt rambestämmelsen, givet att vissa villkor uppfylls, lämnas till grundforskning, industriell forskning, utveckling, tekniska genomförbarhetsstudier, vissa insatser för att erhålla och upprätthålla patent och andra rättigheter som åtnjuter industriellt rättsskydd, nystartade innovativa företag, process- och organisationsinnovation inom tjänstesektorn, viss innovationsrådgivning, vissa innovationsstödjande tjänster, inhyrning av högkvalificerad personal (enligt vissa villkor) till SME-företag från forskningsorganisation eller stort företag samt innovationskluster. Rambestämmelsen anger för varje stödändamål närmare villkor avseende stödets omfattning i relation till den totala kostnaden för varje insats. Stöd enligt denna förordning måste anmälas till kommissionen.

Gemenskapens riktlinjer för statligt stöd för att främja riskkapitalinvesteringar i små och medelstora företag (2006/C 194/02)

Om särskilda villkor är uppfyllda kan kommissionen betrakta visst stöd i form av riskkapital som förenligt med artikel 87.3 c, dvs. stöd för att främja utvecklingen av vissa näringsverksamheter. Stöd

enligt dessa riktlinjer omfattar endast riskkapitalordningar som är riktade till SME-företag.

Enligt kommissionen berör kapitalbrist främst innovativa och oftast nya högteknologiföretag med stor tillväxtpotential. Bristen kan emellertid också påverka ett bredare spektrum av nyare och äldre företag i olika sektorer med lägre tillväxtpotential som inte kan finansiera sina utvidgningsprojekt utan externt riskkapital. Statligt stöd genom riskkapital måste stimulera kapitaltillskott utan utträngning.

Riktlinjerna innebär i korthet att de stödformer som bl.a. kan komma i fråga är bildande av investeringsfonder, garantier till riskkapitalinvestorer eller riskkapitalfonder, andra finansiella instrument som tillhandahåller ytterligare investeringskapital till riskkapitalinvestorer eller riskkapitalfonder samt skatteincitament till investeringsfonder och/eller deras förvaltare, eller till investerare för att göra riskkapitalinvesteringar.

Kommissionens riktlinjer anger för varje stödform närmare villkor avseende stödets omfattning. Stöd enligt denna förordning måste anmälas till kommissionen.

Kommissionens generella gruppundantagsförordning (EG) Nr 800/2008 av den 6 augusti 2008

Kommissionen har med stöd av förordningen (EC) 994/98 och i enlighet med artikel 87 i fördraget beslutat om stöd till små och medelstora företag, forskning och utveckling, miljöskydd, sysselsättning, utbildning och regioner som, under vissa villkor, är förenliga med den gemensamma marknaden. Gruppundantagsförordningen är mycket omfattande och reglerar olika former av stöd till små och medelstora företag, stöd till utbildning av anställda, sysselsättningsstöd, regionalstöd, miljöstöd, stöd till kvinnligt företagande och stöd till forskning, utveckling och innovation.

Genom gruppundantaget upphävs den tidigare förordningen om statligt stöd till små och medelstora företag.³⁸ Vissa stöd för att främja riskkapitalinvesteringar som tidigare reglerats i Gemenskapens riktlinjer för statligt stöd för att främja riskkapitalinvesteringar i små och medelstora företag (2006/C 194/02) förs in

³⁸ Kommissionens förordning (EG) nr 70/2001 av den 12 januari 2001 om tillämpning av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på statligt stöd till små och medelstora företag.

i den nya förordningen. Vissa innovationsstöd för nystartade företag som tidigare reglerats i Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation (2006/c 323/01) förs också in i det nya gruppundantaget.

En av de stora förändringarna vad gäller möjligheten till statligt stöd genom det nya gruppundantaget, som särskilt bör omnämnas, är möjligheten till stöd till kvinnligt företagande. Som förenligt med den gemensamma marknaden är därmed ett särskilt stöd till små företag som ägs och drivs av kvinnor. Stödet får inte överstiga en miljon euro per företag. Stödet får motsvara högst 15 procent av de stödberättigade kostnaderna som uppstår under de fem första åren från företagsstarten. Stödberättigade kostnader är kostnader för juridiskt stöd, rådgivning och administration i samband med företagets bildande tillsammans med räntekostnader, kostnad för hyra eller leasing av produktionsmateriel och produktionsanläggningar, kostnad för energi, vatten, uppvärmning, skatt och administrativa avgifter, kostnader för barntillsyn och föräldraledighet samt kostnader för avskrivningar och löner.

Stöd enligt denna förordning behöver inte anmälas till kommissionen enligt 88.3 i EG-fördraget. Endast ett mer förenklat informationsförfarande krävs.

Kommissionens tillkännagivande om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på statligt stöd i form av garantier (2008/C 155/02)

Kommissionen tillkännager på detta sätt de principer kommissionen avser att lägga till grund för sin tolkning av artiklarna 87 och 88 i fördraget och deras tillämpning på statliga garantier.

I tillkännagivandet definieras de omständigheter som utesluter förekomsten av statligt stöd när det gäller enskilda garantier. Tillsammans med flera andra villkor ska ett marknadspris betalas för garantin. Kommissionen godtar inte att garantavgiften fastställs till en gemensam nivå för en hel bransch. Kommissionen kan dock godta en enklare bedömning för små och medelstora företag förutsatt att en årlig angiven säkerhetsavgift tas ut på det belopp som garanteras av staten. Den årliga säkerhetsavgiften varierar mellan 0,4 och 6,3 procent beroende på företagets kreditvärdighet.

Statliga garantier, där förekomsten av stöd inte kan uteslutas med ledning av principerna i tillkännagivandet, måste anmälas till

och godkännas av kommissionen i syfte att avgöra om de är förenliga med den gemensamma marknaden. Oavsett om garantin omfattar statligt stöd eller inte kan kommissionen begära in omfattande rapporter med uppgifter om de utfärdade garantierna.

Gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter (2004/C 244/02)

Av dessa riktlinjer framgår att artikel 87.3 c i fördraget är den enda grunden för förenlighet med den gemensamma marknaden för stöd till företag i svårigheter. Som nämnts ovan har kommissionen rätt att tillåta stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. Kommissionen påtalar att normen inte kan vara att företag som hamnar i svårigheter ska räddas av staten. Ineffektiva företag, som går i konkurs, är ett normalt inslag i marknadsekonomi. Kommissionen slår fast att stöd till företag i svårigheter endast kan vara förenligt med grunden för den gemensamma marknaden om de villkor som läggs fast i dessa riktlinjer följs. Ett nybildat företag har dock aldrig rätt till undsättnings- eller omstrukturingsstöd. Ett företag betraktas av kommissionen som nybildat under de första tre åren efter att företaget inlett sin verksamhet på det berörda området.

Av riktlinjerna framgår att medlemsländerna, givet flera villkor, till ett företag i svårighet får tillhandahålla dels undsättningsstöd engångsvis i form av lån eller lånegarantier, dels omstrukturingsstöd. Stödet måste, i enlighet med EG-fördragets artikel 88.3, anmälas till kommissionen för godkännande. Kommissionen ställer krav på regelbundna och detaljerade rapporter från medlemsländerna om stödets storlek, innehåll och dess effekter.

Riktlinjerna löper ut efter den 9 oktober 2009. Kommissionen har därför påbörjat en översyn. Som ett första steg i denna har medlemsländerna fått redogöra för sina erfarenheter av tillämpningen av de nuvarande riktlinjerna. Av Sveriges redogörelse framgår att den svenska näringspolitiken och regionala tillväxtpolitiken hittills inte inrymt åtgärder för undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter samt att Sverige har ett restriktivt förhållningssätt till sådana stödformer men att det finns exempel på omständigheter som kan motivera möjligheten till ett

statligt ingripande. En sådan omständighet är krissituationer inom den finansiella sektorn. En annan är överkapacitet inom trögörliga ekonomiska tillgångar som inom bostadssektorn.

Kommissionens rekommendation av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag (2003/361/EG)

Kommissionens definition av mikroföretag samt små och medelstora företag är bindande för medlemsländerna i samband med beslut om statligt stöd genom vilket storleken på ett företag får betydelse för stödets omfattning. Definitionen är också bindande i samband med genomförande av program med stöd från EU:s strukturfond och av andra gemenskapsprogram som sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling och ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation.

Tabell 2.2 Definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag

Företagskategori	Antal årsanställda	Årsoms., milj. euro		Balansomslutning, milj. euro
		Färre än	Högst	eller
Medelstort	250	50	eller	43
Litet	50	10	eller	10
Mikro	10	2	eller	2

Bestämningen av ett företags kategoritillhörighet påverkas av om företaget anses vara fristående, ett partnerföretag eller ett anknutet företag. Klassificeringen har betydelse för hur det stödansökande företags storlek beräknas.

Om 25 procent eller mer av ett företags kapital eller röstandel direkt eller indirekt kontrolleras av ett eller flera offentliga organ, individuellt eller gemensamt, kan företaget inte anses tillhöra kategorin små och medelstora företag. Ett företag betraktas dock som ett fristående litet eller medelstort företag när bl.a. offentliga investeringsbolag eller offentliga eller privata riskkapitalbolag, universitet och forskningscentra utan vinstsyfte eller institutionella investerare, inkl. regionala utvecklingsfonder, har en ägarkontroll enskilt på 25 procent och högst 50 procent i sökandeföretaget.

3 Mina förslag

3.1 Övergripande prioriterad verksamhetsinriktning

Sverige behöver fler företag som startar, växer och sysselsätter i hela landet. Banker och andra privata intressenter satsar i begränsad omfattning i tidiga skeden. Därför måste statliga finansiella resurser finnas för att finansiera nya och växande företag. Statliga finansieringsinsatser för nya, små och medelstora företag ska alltid utgå från företagets allra bästa. Statlig företagsfinansiering måste byggas upp på ett sådant sätt att alla starka affärsidéer ska kunna utvecklas och växa i företag oberoende av om idén bygger på nya forskningsrön, är baserad på produktutveckling inom ett företag eller uppkommit på annat sätt.

I mitt utredningsarbete kunde jag inledningsvis konstatera att det statliga finansieringssystemet fyller en mycket viktig funktion för utvecklingen av innovationer och nya, små och medelstora företag. Frågor kring företagande och entreprenörskap prioriteras och hanteras generellt sett med en bred erfarenhet och ett stort engagemang. Men ingenting är så bra att det inte kan bli bättre. Det finns hinder i systemet som försvårar start och tillväxt av företag.

De större företagen i Sverige kommer förmodligen inte nämnvärt att öka antalet anställda under åren framöver. Det är sannolikt samma situation inom stora delar av offentlig sektor. Nyföretagandet i Sverige behöver därför öka. Detta bidrar i sin tur till fler arbetstillfällen och ökad tillväxt.

De befintliga små och medelstora företagen måste på olika sätt ges förutsättningar att utvecklas. Ett ökat nyföretagande är bra för Sverige och kan komma till stånd genom att alla starka affärsidéer ges möjlighet att kommersialiseras. Icke minst de minsta företagen, vilka utgör merparten av alla företag i Sverige, har en stor potential

att utvecklas om satsningarna kraftsamlas för att fler företag ska starta och sedan tillväxa. Jag lämnar därför flera förslag för att alla starka affärsidéer ska få bättre förutsättningar att utvecklas och växa i ett företag.

3.2 Mina förslag och bedömningar samlat

I detta avsnitt redovisar jag, sammanfattningsvis, de förslag jag lämnar och mina bedömningar, i enlighet med mitt uppdrag. Dessa utvecklas mer i detalj i *avsnitt 3.3–3.16*.

Jag förslår att Almi-koncernen utvecklas och därmed får ett bredare verksamhetsuppdrag för att alla starka affärsidéer ska kunna utvecklas och växa i företag (*avsnitt 3.3*).

Det nya Almi Företagspartner AB konsoliderar sin verksamhet till färre regionala operativa dotterbolag (*avsnitt 3.3.1*).

Innovationsbron AB:s verksamhet och Almi Företagspartner AB:s nuvarande innovationsverksamhet förstärks genom en fusion mellan dessa. Därmed bildas ett nytt dotterbolag inom den nya Almi-koncernen: Almi Innovationsbron AB (*avsnitt 3.3.2*).

Det nya Almi, Stiftelsen Norrlandsfonden och de regionala ägarna till Almi Företagspartner Nord AB och Almi Företagspartner Mitt AB bildar gemensamt ett nytt operativt bolag, Almi Norrlandsfonden AB, för företagsfinansiering, behovsrelaterad rådgivning och andra tjänster i Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten (*avsnitt 3.3.3*).

Det nya Almis satsning på ägarkapital bör ske i enlighet med mina principiella ståndpunkter (*avsnitt 3.3.4*).

- Ägarkapital från andra än företagaren själv är ofta en nödvändig finansieringsform för företag som växer. Under vissa omständigheter finns ett behov av statligt ägarkapital.
- En holdingbolagsstruktur för ägarkapitalinvesteringar inom Almi-sfären möjliggör att gemensamma övergripande investeringsprinciper gäller, samtidigt som varje investeringsbeslut förankras i den regionala organisationen.
- Ägarkapitalsatsningen kräver ett väl utvecklat samarbete mellan Almi Invest och privata medfinansiärer samt offentliga regionala aktörer.

- Investeringar i ägarkapital är ofta mycket långsiktiga och förknippade med höga risker.
- Investeringar i ägarkapital ska ha en marknadskompletterande inriktning. Varje enskilt investeringsbeslut ska fullt ut vara marknadsmässigt betingat.
- Det nya Almi bör aktivt verka som kunskapsresurs och nätverksförmedlare både nationellt och regionalt.
- Det nya Almis ägarkapitalsatsning ska ses som ett komplement till övriga statliga aktörers investeringsverksamhet.

Det nya Almi får ansvar för att bygga upp och driva den nya tjänsten Företagareslussen. Tjänsten är alla affärsidégivares, entreprenörers och företagares ingång till företagsfinansiering. Företagareslussen kan organisatoriskt samordnas med den rådgivning som Almi erbjuder och tillhandahållas i de regionala dotterbolagen på lokal nivå (*avsnitt 3.3.5*).

Det nya Almi får möjlighet att lämna företagarlån, s.k. mikrolån, utan krav på medfinansiering med högst 250 000 kronor (*avsnitt 3.3.6*).

En ny finansieringsprodukt, Startgarantin, tillförs det statliga utbudet av finansieringsinstrument. Startgarantin ska tillhandahållas av det nya Almi genom Almi Startgaranti AB (*avsnitt 3.3.7*).

Almi Innovationsbron AB får ett särskilt ansvar för att utveckla samarbeten med affärsänglar, inkubatorer samt teknik- och forskningsparker (*avsnitt 3.3.8*).

Det nya Almi får ett särskilt ansvar för att systematiskt utveckla nätverk för affärsidégivare, entreprenörer och seniora affärskvinnor och affärsmän (*avsnitt 3.3.9*).

Det nya Almi förutsätts, genom eget initiativ, inrätta ett s.k. marknadsråd för en objektiv och sakkunnig prövning av Almis finansieringsverksamhet beträffande marknadskomplettering och undanträngning av privata aktörer (*avsnitt 3.3.10*).

Styrelsen och ledningen för det nya Almi ska genomföra en kompetensutvärdering i samband med ombildningen före det att det nya Almi etableras (*avsnitt 3.3.11*).

Ledningen för det nya Almi ska verka för ett utökat samarbete med bankerna och dess ledningar. En ny samfinansieringsmodell borde utarbetas mellan det nya Almi och respektive bank. Målet ska vara att förmå bankerna att aktivt delta i tidiga skeden med kompetens och kapital. Almi ska ha möjlighet att kunna erbjuda en högre risknivå i förhållande till banken (*avsnitt 3.3.12*).

Jag föreslår också följande.

Principer för finansiering av företagsutveckling (*avsnitt 3.4*):

- Statlig finansiering av nya, små och medelstora företag, inkluderat innovationer före företagsstart, ska som huvudprincip vara återbetalningspliktigt. Detta innebär inte eventuella FoU-anslag från Vinnova, Energimyndigheten m.fl.
- De statliga finansieringsinstrumenten ska utformas på ett sådant sätt att det privata kapitalet så tidigt som möjligt kan medverka i finansieringen.
- Privata aktörers medverkan i tidiga faser, icke minst bankernas, förväntas öka.
- Jag förutsätter att de offentliga aktörerna aktivt söker samarbete med aktörer på den privata marknaden och vice versa.
- Kraven på affärsmässighet, ordning och reda ska genomgående vara höga.

Ett innovationskontor ska inrättas i varje region och ha det övergripande ansvaret för kommersialisering av innovationer för regionens alla lärosäten. Innovationskontoren ska gemensamt "ägas" av regionens lärosäten. De lärosäten, som har behov av ett holdingbolag, ska ges möjlighet att inom sin organisation inneha ett sådant bolag. Holdingbolagen ska bl.a. ta ett stort ansvar för inventering och verifiering av kommersialiseringsbara forskningsidéer och ung forskning inom sitt lärosäte (*avsnitt 3.5*).

Stiftelsen Industrifonden fyller en mycket viktig funktion som offentlig investerare i ägarkapital i relativt tidiga skeden. Styrelsen och ledningen för Industrifonden bör genomföra en översyn vad gäller investeringsinriktningen i portföljbolag och andra placeringar för att komma fram till inom vilka områden Industrifonden ska fokusera sina investeringar i framtiden. (*avsnitt 3.6*).

Statliga aktörer som finansierar små och medelstora företag ska sinsemellan dra upp riktlinjer för det inbördes samarbetet och ansvarsfördelningen (*avsnitt 3.7*).

De statliga aktörerna ska verka för etablering av gemensamma regionala samarbetsorgan för företagsfinansiering (*avsnitt 3.8*).

De statliga aktörer som finansierar företagsutveckling ska aktivt och systematiskt delta i ett utökat nordiskt erfarenhetsutbyte. I Sverige bör det nya Almi få ett sammankallande och sammanhållet ansvar (*avsnitt 3.9*).

Alla statliga aktörer som på olika sätt finansierar företagsutveckling ska årligen besluta om mål och verksamhetsplaner, vilka ska utvärderas. Alla mål och planer ska beslutas i respektive styrelse. Nutek får ett samlat ansvar för denna uppföljning och förväntas upphandla utvärderingstjänsten (*avsnitt 3.10*).

Nutek ska tillsammans med Kreditgarantiföreningen i Sverige och representanter för de regionala operativa kreditgarantiföreningarna, bl.a. mot bakgrund av den internationella finanskrisen, gemensamt utvärdera kreditgarantiföreningarnas verksamhet och förutsättningarna för ett framtida program (*avsnitt 3.11*).

Jag gör slutligen följande bedömningar.

Kvinnors rika erfarenhet och kompetens måste i väsentligt större omfattning tillvaratas genom ett mer omfattande kvinnligt företagande (*avsnitt 3.12*).

En samlad kartläggning av alla statliga stiftelsers verksamheter och förmögenheter bör genomföras. Jag utesluter inte att det i vissa stiftelser finns ytterligare resurser som eventuellt kan stimulera fler att starta företag (*avsnitt 3.13*).

Statliga finansieringsinsatser för exportfrämjande är av stor vikt för möjligheten till tillväxt i små och medelstora företag. Samarbetet mellan de statliga aktörer som finansierar företagsutveckling och exportfrämjande insatser bör därför ständigt utvecklas (*avsnitt 3.14*).

Små och medelstora företags möjligheter till ökad försäljning genom offentlig upphandling är av stor vikt för företagens utveckling och tillväxt. Jag räknar därför med att de upphandlande

offentliga organisationerna inom ramen för gällande lagstiftning beaktar de små och medelstora företagens förutsättningar vid utformningen av förfrågningsunderlag (*avsnitt 3.15*).

Det bör inte inrättas en statlig garantifond. (*avsnitt 3.16*)

Regeringens och riksdagens beslut i november 2008 att tillföra Svensk Exportkredit och Almi Företagspartner AB tre respektive två miljarder kronor för att trygga både små och stora företags behov av krediter är ett mycket kraftfullt och viktigt resurstillskott.

Jag vill särskilt understryka och tydliggöra att alla statliga aktörer, som berörs av min utredning, också omfattas av mina övergripande principiella riktlinjer avseende mål, uppföljning och utvärdering, samarbetsformer samt principer för företagsfinansiering etc. Detta gäller oavsett om jag lämnar särskilda förslag rörande en viss aktör eller inte.

Mina förslag skapar tillsammans grund för en mer effektiv och sammanhållen statlig organisation som, med en bibehållen och stärkt marknadskompletterande roll, finansierar företag i tidiga skeden. Vidare lägger jag stor vikt vid att skapa en för företagaren mer lättillgänglig struktur för företagsfinansiering och att alla verksamhetsutövare erbjuds kraftfulla redskap för att än mer kunna bidra till nystart och utveckling av starka affärsidéer och företag. Jag vill här särskilt framhålla vikten av höga krav på affärs-mässighet, ordning och reda och rätt kompetens.

Sammantaget medför mina förslag en mångfald av finansiella produkter som, enligt min bedömning, täcker alla affärsidéers och företags behov av utvecklings- och finansieringsmöjligheter. Detta leder mot det övergripande målet att alla starka affärsidéer ska kunna utvecklas och växa i ett företag överallt i hela vårt land, innebärande att jag inte pekar ut specifika tillväxtområden som ska främjas. Det är min övertygelse att varje affärsidé oavsett verksamhetsområde måste prövas utifrån sina unika förutsättningar.

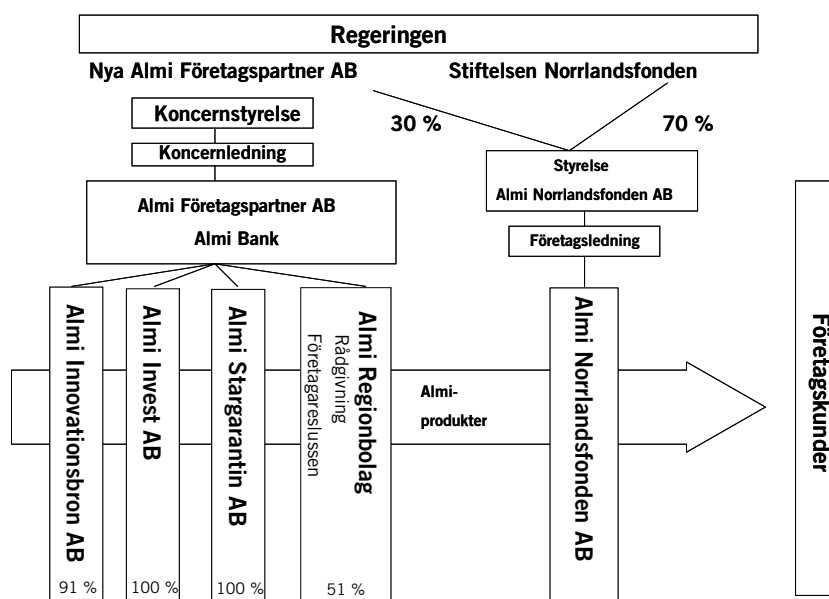
3.3 En utvecklad Almi-koncern med ett bredare verksamhetsuppdrag

Jag föreslår att Almi-koncernen utvecklas och därmed får ett bredare verksamhetsuppdrag för att alla starka affärsidéer ska kunna utvecklas och växa i företag.

Jag föreslår att Almi-koncernen utvecklas och får ett bredare verksamhetsuppdrag. Det nya Almi får, utöver sin nuvarande verksamhet inom företagsfinansiering och rådgivning, ett samlat nationellt ansvar för utveckling av innovationer, den nya finansieringsprodukten Startgarantin och den nya tjänsten Företagareslussen. Det nya Almi får därutöver möjlighet att tillsammans med de regionala aktörerna erbjuda ägarkapital.

Det nya Almi ger alla företag och innovationer av alla slag ett kompetent stöd på lokal nivå i hela Sverige. Det nya Almi blir lättillgängligt för alla intressenter genom sin regionala och lokala förankring. Alla inom koncernen tillgängliga finansieringsinstrument kommer att kunna tillhandahållas över hela landet. Det nya Almi och Almi Norrlandsfonden blir därmed Sveriges ledande statliga aktörer för utveckling av affärsidéer, innovationer samt små och medelstora företag. Det nya upplägget skapar förutsättningar för en ökad kraftsamling och minskad överlappning. Det bidrar också till en ökad kostnads- och kapitaleffektivitet. På detta sätt skapas en sammanhållen statlig organisation för att finansiera och stödja både många fler företag i unga skeden och tillväxt i befintliga företag.

Organisatoriskt innebär förslaget att Innovationsbron AB:s verksamhet och Almis nuvarande innovationsverksamhet förstärks genom bildandet av ett nytt dotterbolag inom den nya Almi-koncernen, *Almi Innovationsbron AB*. Det nya Almi bildar ett holdingbolag för ägarkapital, *Almi Invest AB* och ett nytt dotterbolag för finansieringsprodukten startgarantin, *Almi Startgaranti AB*. Det nya Almi konsoliderar successivt sin verksamhet till färre regionala operativa dotterbolag. De regionala Almi-dotterbolagen Nord och Mitt och Stiftelsen Norrlandsfonden för över sin verksamhet till ett nybildat bolag, *Almi Norrlandsfonden AB*. Det nya Almis koncernstyrelse bör överväga om Almis utlåningsverksamhet lämpligen samlas i ett helägt dotterbolag med särskild styrelse, *Almi Bank AB*.

Figur 3.1 En organisation för kraftsamling och minskad överlappning¹

Styrningen av den nya koncernen är en viktig aspekt som särskilt bör utvecklas. De organisationsförändringar jag föreslår ger möjlighet till en tydligare och mer effektiv "ägarstyrning" från regeringens sida, både på djupet i de olika verksamhetsdelarna och samlat på bredden över alla verksamhetsområden. Regeringens styrning av den nya koncernen kommer att verkställas genom utformning av bolagsordning och ägardirektiv, villkor vid medeltilldelning, tillsättande av styrelse i moderbolaget och löpande avstämmningar med styrelsens ordförande och, i förekommande fall, den verkställande ledningen. Den förbättrade årliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheterna, i enlighet med det förslag jag lämnar i *avsnitt 3.10*, kommer att medföra väsentligt förbättrade möjligheter till styrning och kontroll.

Bildandet av det nya Almi innebär att Almis verksamhet organisations- och ansvarsmässigt sammanförs till en gemensam koncernstyrelse som ges ansvar för hela verksamhetsbredden. Djupansvaret för de olika verksamhetsdelarna kommer att ligga på

¹ Våren 2007 beslutades att IFS rådgivningsverksamhet ska integreras med Almis. Tillsammans kan organisationerna erbjuda både finansiering och särskild kompetens kring invandrarföretagande. I många regioner drivs nu IFS verksamhet i Almis regi och målsättningen är en integration i samtliga regioner.

styrelse och ledning i respektive dotterbolag. Varje dotterbolag kommer således att ha ansvar för ett väldefinierat område inom helheten.

När det gäller verksamheten i moderbolaget vill jag framföra följande. Koncernstyrelsen ansvarar för den övergripande verksamheten som inriktningsbeslut, policyer och mål samt kontinuerlig uppföljning. Koncernstyrelsen ansvarar dessutom för att utveckla koncerngemensamma funktioner och affärsstöd samt för att klargöra gränsdragningen mellan koncernens olika affärsområden och undvika ineffektivt och kostsamt dubbelarbete. För en ökad effektivitet inom den nya organisationen är det angeläget att koncernledningen tar ett aktivt ansvar för att definiera gränsdragningar och tydliggöra respektive verksamhets ansvar.

Sammanställningen av styrelsen i moderbolaget och respektive dotterbolag är självklart en angelägen fråga. Jag föreslår följande.

- Koncernstyrelsen ska bestå av 9 ledamöter som utses av regeringen.
- Varje regionalt dotterbolag bör ha en styrelse om 9 ledamöter. 4 av dessa ledamöter nomineras av lokala och regionala aktörer. 5 ledamöter nomineras av Almis koncernstyrelse. Ordförande och vice ordförande, som nomineras av koncernstyrelsen, ska förankras i regeringen.
- Dotterbolag ansvarigt för ett särskilt affärsområde bör ha en styrelse om högst 7 ledamöter. Nominering av ordförande och vice ordförande ska förankras i regeringen.
- Almi Norrlandsfonden föreslås få en styrelse med 9 ledamöter. Regeringen bör utse 5 ledamöter, däribland ordföranden. De regionala intressena bör utse 2 ledamöter. Slutligen bör Almi utse två ledamöter, däribland vice ordföranden.

Varje styrelse ska sättas samman utifrån behovet av kompetens och erfarenhet. En lika fördelning mellan kvinnor och män och en väl avvägd ålderssammansättning är en bra grund för en initiativrik och drivande styrelse.

Jag beskriver nedan de olika delarna i mitt förslag närmare. Jag har i det avseendet avgränsat min utredning genom att förutsätta att mina förslag genomförs av styrelser och operativ ledning hos de olika aktörerna på ett kompetent och ansvarsfullt sätt.

3.3.1 Färre regionala operativa dotterbolag

Jag föreslår att det nya Almi Företagspartner AB konsoliderar sin verksamhet till färre regionala operativa dotterbolag.

Ett led i att kraftsamla kompetens och skapa spjutspetskunnande som kan utnyttjas av fler är att konsolidera det nya Almi till färre regionala operativa bolag.

Det pågår redan en utveckling mot ökad regionalisering i Sverige. Det nya Almis regionala organisationsstruktur bör slutgiltigt följa den regionindelning som sannolikt kommer. Almi har bekräftat för mig att bolaget inlett en process mot färre dotterbolag och att utgångspunkten för konsolideringen är den kommande regionindelningen. Jag vill understryka betydelsen av att det nya Almi tar en aktiv roll i regionomvandlingen genom att bidra till organisatoriska lösningar inom Almi som stärker den regionala utvecklingen. Jag föreslår därför att Almis regionala dotterbolag minskas till mellan sju och tio enheter. Den lokala närvaron ska inte påverkas av en sådan omorganisation. En av det nya Almis styrkefaktorer är dess decentraliserade organisation med närheten till sina kunder. Möjligheten till personliga möten mellan kunder och företrädare för Almi är och kommer fortsatt att vara ett viktigt verktyg i verksamheten för alla parter.

Jag vill betona vikten av att verksamheten inom varje regionbolag utvecklas utifrån ett regionalt behovsperspektiv med en stark regional förankring. Detta innebär att verksamhetsutbudet inom regionbolagen i landet kan komma att skilja sig åt dem emellan.

Regeringen bör genom sin "ägarstyrning" verka för att det nya Almi ges i uppdrag att utveckla sin organisation. Jag förutsätter att Almi därefter inleder förhandlingar med de regionala ägarna till respektive regionbolag för att nå en gemensam lösning i enlighet med vad jag föreslår i mitt betänkande.

3.3.2 Almi Innovationsbron AB – ett sammanhållet bolag för utveckling av innovationer

Jag föreslår att Innovationsbron AB:s verksamhet och Almi Företagspartner AB:s nuvarande innovationsverksamhet förstärks genom en fusion mellan dessa. Därmed bildas ett nytt dotterbolag inom den nya Almi-koncernen: Almi Innovationsbron AB.

Näringsministerns förhandlingsman Claes de Neergaard, numera VD för Stiftelsen Industrifonden, lämnade år 2004 flera förslag som bl.a. ledde till bildandet av Innovationsbron AB. Tack vare Innovationsbrons bildande kunde teknikbrostiftelsernas kapital bevaras för finansiering av innovationer. Innovationsbrons tillkomst har, enligt min mening, möjliggjort en ytterligare kraftsamling inom innovationsområdet.

Staten har fram till i dag finansierat två parallella system för innovationsfrämjande verksamhet. Den inbördes uppdelningen avsåg ursprungligen ett spår för innovationer med anknytning till universitet och högskolor samt ett spår för innovationer från enskilda uppfinnare. Gränsdragningen har emellertid inte varit knivskarp.

Så som läget är i dag anser jag att det finns mycket att vinna på en fusion av de båda verksamheterna. Innovationsbrons och Almis verksamhet är var för sig för små för att kunna bedrivas tillräckligt slagkraftigt. En fusion skulle innebära stora fördelar för uppfinnare och innovatörer så ock för Innovationsbron och Almi. Genom att samla all verksamhet för utveckling av innovationer i en gemensam organisation ökar möjligheten till ett allt mer professionellt stöd, i hela landet, till alla former av innovationer, utvecklade såväl inom som utom det akademiska systemet. Båda organisationerna får tillgång till varandras kompetens, nätverk och finansieringsinstrument. Almi Innovationsbron får dessutom tillgång till Almis större lokala närvaro. Jag föreslår därför att Innovationsbron fusioneras med Almis nuvarande innovationsverksamhet. Ett nytt dotterbolag bildas inom den nya Almi-koncernen, Almi Innovationsbron AB.

Innovationsbron och Vinnova utvecklar i dag på olika sätt innovationssystemet. Som exempel kan nämnas Innovationsbrons Inkubatorprogram och Vinnovas Nyckelaktörsprogram. Dessa

satsningar är av stor vikt för utvecklingen av affärsidéer. Jag förutsätter att de båda organisationerna även fortsättningsvis är aktivt öppna för ett synnerligen gott samarbete så att stödet för att utveckla innovationssystemet prioriteras till områden som ger största möjliga utväxling. Almi Innovationsbron måste också bygga vidare på och stärka befintliga samarbeten med andra statliga aktörer inom innovationssystemet, som holdingbolagen och Energimyndigheten, och andra regionala och lokala aktörer.

Industrifonden investerade, i samband med bildandet av Innovationsbron, 200 miljoner kronor i det nya bolaget. Industrifonden äger i dag 16,3 procent av Innovationsbron. Staten äger resterande del om 83,7 procent. Jag föreslår att Industrifonden, efter fusionen, får en ägarandel om nio procent och att det nya Almi får en ägarandel om 91 procent. Detta icke minst för att säkra ett gott samarbete mellan Industrifonden och det nya Almi.

Jag vill slutligen framhålla att jag ser som självklart att en stor del av det nya Almis operativa arbete avseende innovationsfinansiering även fortsättningsvis kommer att bedrivas på lokal nivå. Vad som förändras med mitt förslag är möjligheten till att samla expertkompetens på nationell nivå som kan erbjuda stöd ut till hela den nya Almi-organisationen.

3.3.3 Almi Norrlandsfonden AB – ett sammanhållet bolag för företagsutveckling i Norrland

Jag föreslår att det nya Almi, Stiftelsen Norrlandsfonden och de regionala ägarna till Almi Företagspartner Nord AB och Almi Företagspartner Mitt AB gemensamt bildar ett nytt operativt bolag, Almi Norrlandsfonden AB, för företagsfinansiering, behovsrelaterad rådgivning och andra tjänster i Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten.

Stiftelsen Norrlandsfonden finansierar främst små och medelstora företags utveckling i Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten. En ny regionindelning i Sverige innebär att Norrlandsfonden sannolikt upphör med sina aktiviteter inom Gävleborgs län.

Almi Företagspartner Nord AB ägs av region Västerbotten och Norrbottens läns landsting tillsammans med Almi Företagspartner

AB. Almi Nord verkar i Västerbotten och Norrbotten. Almi Företagspartner Mitt AB ägs av landstingen i Jämtland och Västernorrland tillsammans med Almi Företagspartner AB. Almi Mitt verkar i Jämtlands och Västernorrlands län. Ett avtal som benämns samverkansavtal har träffats mellan aktieägarna i respektive bolag.

I dag tillhandahåller både Almis regionbolag och Norrlandsfonden, på olika sätt, finansiering riktad mot etablerade företag. Detta medför en överlappning i den statliga verksamheten som, enligt min bedömning, är onödig och ineffektiv. Företagandet i norra Sverige gynnas av att den statliga företagsfinansieringen samlas i en organisation. Det nya bolaget ska kunna tillhandahålla alla Almis produkter, inkluderat Norrlandsfondens utlåningsverksamhet. Inom Almi Norrlandsfonden tas också Norrlandsfondens goda arbetssätt tillvara fullt ut. Viss företagsrådgivning bör erbjudas men den ska vara fullt ut behovsrelaterad.

Stiftelsen Norrlandsfonden ska äga en majoritet i Almi Norrlandsfonden AB. Övriga regionala ägare, om intresse finns, blir region Västerbotten och landstingen i Norrbotten, Jämtland och Västernorrland samt det nya Almi. Jag föreslår att regeringen utser en förhandlingsledare som samråder med de berörda aktörerna fram till en överenskommelse om aktieägaravtal och bolagsordning. Dessa överläggningar ska bygga på ett regeringsbeslut som anger ramen, dvs. ett nytt operativt gemensamt ägt bolag med start senast den 1 oktober 2009.

3.3.4 Principiella ståndpunkter för det nya Almis satsning på ägarkapital

Jag bedömer att det nya Almis satsning på ägarkapital bör ske i enlighet med de principiella ståndpunkter som jag redovisar nedan.

Bakgrund

Almi och ägarkapital

Almi har under de senaste åren i liten skala men i en ökande omfattning tillhandahållit ägarkapital till små- och medelstora företag i tidiga skeden, som ett led i att överbrygga gapet mellan

behov av och tillgång till kapital. Almi Stockholm Investeringsfond och Start Invest i Västra Götaland tillhör de första satsningarna inom området som Almi varit med och utformat med syfte att investera marknadskompletterande ägarkapital på marknadsmässiga villkor.

Partnerskapsfonder

Under 2005 och 2006 inrättades som ett pilotprojekt, efter särskilda regeringsbeslut, de tre partnerskapsfonderna för ägarkapital i tidiga skeden, se *avsnitt 2.3.2* och *bilaga 4*. Dessa bolag har organisatoriskt ägts av de berörda operativa regionbolagen. Fonderna samarbetar med privata finansiärer, bland andra riskkapitalbolag och affärsänglar, på den privata marknaden. De privata finansiärerna får ersättning av partnerskapsfonden för det operativa investeringsarbetet och den affärsmässiga bedömningen. Partnerskapsfonden kompletterar sedan den privata finansieringen på lika villkor. Fonderna är sedan den 1 juli 2008 stängda för ytterligare investeringar.

Nuteks utvärdering

Nutek har den 31 juli 2008 slutrapporterat pilotprojekten med regionala partnerskapsfonder till regeringen. Totalt har de tre pilotprojekten genomfört 71 investeringar på totalt 112 miljoner kronor tillsammans med 49 olika samarbetspartners.

Enligt Nutek visar erfarenheterna med partnerskapsfonderna att de bidragit till ett utökat utbud av riskkapital. Många nya och yngre investeringsbolag har, som följd av riskdelningen med den offentliga finansiären, givits möjlighet att investera i verksamhet som annars inte varit aktuell. Investeringarna har i stora delar avsett mindre projekt i tidiga skeden. Nutek pekar på bredden av företag som fått stöd. Pilotprojekten har visat att det också utanför storstäderna finns många företag och projekt som är i behov av riskkapital.

Pilotprojekten har dock inte lyckats attrahera etablerade riskkapitalaktörer i den utsträckning som förväntats. En annan erfarenhet är att de geografiska och branschmässiga begränsningarna, i vissa fall, hindrat partnerskapsfonderna från att

investera i bra projekt. Pilotprojektens grundidé, att luta sig mot sina investeringspartners för genomförande och uppföljning av investeringarna, har varit kostnadseffektiv.

Riksrevisionens utvärdering

Riksrevisionen gör i sin rapport om Almi och samhällsuppdraget, RiR 2007:15, bl.a. följande bedömning. Almi har under senare år, utan att moderbolag och ägare enats om någon koncerngemensam linje i frågan, utvecklat och prövat olika former av insatser för att erbjuda företag marknadskompletterande riskkapital. Riksrevisionen framhåller att regeringen inte utvärderat hur bl.a. Almis engagemang på riskkapitalmarknaden förhåller sig till Almis marknadskompletterande roll. Det bör mot denna bakgrund finnas anledning för regeringen att utveckla och precisera Almis samhällsuppdrag.

Regionala investeringsbolag

De regionala strukturfondspartnerskapen är beredda att tillföra strukturfondsmedel till ägarkapital för investeringar i SME-företag. Verksamheten avseende riskkapital har, enligt Almis bedömning, fallit väl ut. Mot denna bakgrund avser Almi att, tillsammans med regionala aktörer och privata investerare, etablera en nationell investeringsstruktur för ägarkapital. Almi bildar för ändamålet ett helägt dotterbolag, Almi Invest, som samordnar verksamheten i åtta regionala investeringsbolag, täckande hela Sverige. Genom denna lösning kan marknaden för ägarkapital kompletteras med offentliga medel på marknadsmässiga villkor.

Processen med ansökningar till strukturfondspartnerskapen för medfinansiering och beslut om utbetalning genom Nutek är inte avslutad vid tidpunkten för tryckning av detta betänkande. Om satsningen på riskkapital kommer att kunna genomföras fullt ut så innebär det att Almi kommer att avsätta ca. 250 miljoner kronor, regionerna ungefär lika mycket och EG:s strukturfonder omkring 500 miljoner kronor. Nutek är en tänkbar medfinansiär. Kapitalbasen kommer därmed att uppgå till drygt en miljard kronor.

Almi pekar på, i sin affärsplan rörande satsningen på riskkapital, att mindre och nystartade företag har svårt att attrahera riskvilligt

ägarkapital i storleksordningen högst tio miljoner kronor per företag. Kan marknadskompletterande aktörer kraftfullt medinvestera kommer detta att bidra till tillväxt, nya arbetstillfällen och en ökad företagsamhet. Almi pekar också på det geografiska perspektivet och möjligheten att utveckla intressanta företag även utanför storstadsområdena. Slutligen noterar Almi att vissa grupper av företagare, som kvinnor och utrikes födda, är under-representerade som mottagare av riskkapitalinvesteringar.

Almi Invest kommer aldrig att äga mer än 49 procent av det egna kapitalet i investeringsobjekten. Almi Invests investeringar per bolag beräknas finnas i intervallet en till tio miljoner kronor. Vid respektive investeringstillfälle krävs att privata medinvesterare går in med 50 procent av den totala kapitalanskaffningen. Almi Invest beräknar avyttringshorisonten till mellan sju och tio år. Investeringarna får, enligt EU:s regelverk för strukturfondsmedel, endast ske i bolag med färre än 250 anställda med antingen en omsättning om högst 50 miljoner euro eller en balansslutning på högst 43 miljoner euro. Investeringarna begränsas till att tillhandhålla små och medelstora företag finansiering fram till expansionsfasen.

Almi betonar vikten av att inför varje investeringsbeslut, till skillnad från upplägget med partnerskapsfonderna, besitta egen kompetens för att kunna ansvara fullt ut för den affärsmässiga bedömningen och uppföljningen. Almi Invests driftskostnader ska dock maximalt uppgå till tre procent av engagerat kapital.

Slutligen kan jag nämna att regeringen förbereder för att genom en förordningsändring förtydliga att Almi kan tillhandahålla ägarkapital.

Mina principiella ståndpunkter

Ägarkapital från andra än företagaren själv är ofta en nödvändig finansieringsform för företag som växer. Under vissa omständigheter finns ett behov av statligt ägarkapital.

Enbart lånefinansiering i ett företag med höga utvecklings- och marknadsföringskostnader och med en verksamhet som visar ett negativt resultat och kassaflöde skapar med tiden en ohållbar balansräkning. Ägarkapital i mycket tidiga skeden av ett företags expansion kan emellertid medföra en alltför kraftig utspädning av

entreprenörens ägarandel. Vid varje nyemission, där företagaren inte kan medverka med emissionskapital, späds företagarens ägarandel ut. En företagare som snabbt ser sin ägarandel i företaget minska kan förlora sitt stora engagemang för sin affärsidé och sitt företag. I ett företag som befinner sig i en period av värdeökande och tillväxt kan det vara positivt med att externt ägarkapital engageras inför företagets första större utvecklingsprång. Almi Invest bör vid beslut om att investera ägarkapital tillförsäkra sig om att utspädningen av entreprenörens ägarandel inte leder till att entreprenörens nödvändiga åtagande i företaget avtar.

En holdingbolagsstruktur för ägarkapitalinvesteringar inom Almi-sfären möjliggör att gemensamma övergripande investeringsprinciper gäller, samtidigt som varje investeringsbeslut förankras i den regionala organisationen.

Allt för små självständiga enheter utan kritisk massa har, i ett antal exempel i Norden, visat sig få svårt att utveckla och avyttra företag. Det finns i dag en konsensus bland nordiska offentliga aktörer om att nya satsningar ska ske med tonvikt på tillräcklig kritisk massa och med nationell samordning.

Almi är enligt min bedömning, med en kompetensförstärkning i det nya Almi Invest, väl skickat som utförare av regionala riskkapitalsatsningar. Almi har såväl den regionala organisationen som centrala samordningen som krävs för detta. Almi har lokal närvaro, lokal näringslivskännedom och en central överblick. Almi har också erfarenhet av ägarkapitalsatsningar. Almi Invests satsning bör bygga på lokal prospektering och hantering men med en gemensam samordning.

Ägarkapitalsatsningen kräver ett väl utvecklat samarbete mellan Almi Invest och privata medfinansierare samt offentliga regionala aktörer.

Kravet på privat medfinansiering ökar omfattningen på ägarkapital samtidigt som de privata aktörernas kompetens också tillförs portföljbolagen. Jag förutsätter att Almi Invest bygger upp sin verksamhet i mycket nära samarbete med privata medfinansierare och offentliga regionala aktörer. På detta sätt kan Almi så långt som möjligt ta tillvara medfinansierarnas kompetens och dessutom

säkerställa att det regionala behovet av företagsutveckling tillgodoses.

Investeringar i ägarkapital är ofta mycket långsiktiga och förknippade med höga risker.

Som nämnts ovan anser Almi att nuvarande ägarkapitalsatsning fallit väl ut. Det förefaller emellertid, enligt min mening, vara för tidigt att bedöma utfallet eftersom, än så länge, få bolag har gått igenom hela processen och slutligen avyttrats. Att verka som marknadskompletterande ägarkapitalinvestorer är en stor utmaning. Därför måste den nya verksamheten kännetecknas av försiktighet och stort tålamod.

Investeringar i ägarkapital ska ha en marknadskompletterande inriktning. Varje enskilt investeringsbeslut ska fullt ut vara marknadsmässigt betingat.

Det nya Almi bör aktivt verka som kunskapsresurs och nätverksförmedlare både nationellt och regionalt.

Offentligt investerande i olika former ger ofta, förutom själva investeringen i sig och det aktiva ägandet, positiva bieffekter i form av ytterligare en kunskapsresurs och möjligheten till nätverksförmedling. Almi kan förmedla kunskap och kontakter såväl ut i Almis organisation som vidare till de företag Almi arbetar med.

Det nya Almis ägarkapitalsatsning ska ses som ett komplement till övriga statliga aktörers investeringsverksamhet.

Almi ägarkapital kommer främst att investera i relativt unga bolag med tydlig regional inriktning. Innovationsbron, som jag föreslår ska bli en del av den nya Almi-koncernen, investerar i projekt och företag i mycket tidiga utvecklingskedan med inriktning på utveckling av innovationer och kommersialisering av FoU-projekt. Industrifonden genomför främst två typer av direkta investeringar, dels utvecklingskapital till unga innovativa teknikföretag i några

utvalda segment, dels expansionskapital till etablerade företag som kraftfullt vill växa.

Det normgivande presumtiva företaget där Almi investerar i ägarkapital tillsammans med privat kapital kan vara två till tre år gammalt. Företaget har redan eller bedöms mycket snart kunna redovisa ett positivt kassaflöde och resultat. Företaget står inför sitt första större utvecklingsprång.

3.3.5 Företagareslussen – en tydlig ingång

Jag föreslår att det nya Almi får ansvar för att bygga upp och driva den nya tjänsten Företagareslussen. Tjänsten är alla affärsidégivares, entreprenörers och företagares ingång till företagsfinansiering. Företagareslussen kan organisatoriskt samordnas med den rådgivning som Almi erbjuder och tillhandahållas i de regionala dotterbolagen på lokal nivå.

Inom näringspolitiken finns, som tidigare nämnts, ett stort antal aktörer. Enligt Nuteks rapport, *Näringspolitiken som redskap*², finns drygt femton centrala myndigheter, bolag och stiftelser som tillhandahåller företagsinformation, rådgivning, företagservice och finansiering i olika former. Dessa aktörer finansieras med minst 50 procent statlig finansiering. Antalet aktörer blir större om man drar en vidare gräns. Det finns därtill ett flertal företagsstödjande aktörer som inte alls finansieras med statliga medel. Många statliga och privata aktörer erbjuder i dag information om sina tjänster via Internet. Många erbjuder också telefonrådgivning. Till detta kan läggas mer allmännyttig och övergripande information som bl.a. tillhandahålls av Nutek genom Företagarguiden och Startlinjen.

Inom ramen för projektet *No wrong door* samarbetar ett antal statliga aktörer. Oavsett vilken ingång en entreprenör eller företagare väljer så ska varje statlig aktör kunna hänvisa denne till rätt finansiär. Detta initiativ är mycket positivt. Det kommer alltid att finnas ett stort behov av kunskap inom systemet om de statliga aktörernas samlade utbud. Jag ser emellertid stora fördelar med att därutöver också erbjuda den nya tjänsten Företagareslussen inom det nya Almi.

² Nutek, *Näringspolitiken som redskap – en studie om förutsättningarna för en effektiv näringspolitik*, februari 2007.

Företagareslussen ska vara alla nya entreprenörers, innovatörers och företagares, även befintliga, ingång till alla slag av företagsfinansiering. Företagareslussen ska ha kompetens att i stort bedöma affärsmässigheten i varje affärsidé. Företagareslussen måste kunna lämna information om olika statliga och privata finansieringsmöjligheter, tillgängliga både inom och utom det nya Almi, till företag i olika utvecklingsfaser. Om Företagareslussen bedömer att en affärsidé ännu inte är mogen för utveckling mot marknaden ska ett sådant besked lämnas så tidigt som möjligt i processen. Företagareslussen ska också tillhandahålla företagareutbildning i olika former.

Det nya Almi kan bl.a. överväga att utveckla och, genom Företagareslussen, erbjuda ett Företagarkörkort som leder till en diplomering. Vissa privata aktörer som tillhandahåller rådgivning skulle också kunna vara väl lämpade att utbilda och diplomera nya och befintliga företagare i enlighet med de standarder och utbildningskrav som Almi fastställt. Företagarkörkortet ska stärka företagarens möjligheter att långsiktigt bygga upp ett livskraftigt företag.

Tjänsten Företagareslussen kan organisatoriskt samordnas med den rådgivning som Almi erbjuder i de regionala dotterbolagen på lokal nivå. Jag förutsätter ett gott samarbete mellan det nya Almi och Nutek under uppbyggnadstiden och framåt.

3.3.6 Höjning av Almis företagarlån, det s.k. mikrolånet, utan krav på medfinansiering

Jag föreslår att det nya Almi får möjlighet att lämna företagarlån, s.k. mikrolån, utan krav på medfinansiering med högst 250 000 kronor. Bestämmelsen regleras genom ändring i (1994:1100) 31 b §.

Av förordning (1994:1100) om statlig finansiering genom ALMI Företagspartner AB och dess dotterbolag, 31 a och b §§, framgår att företagarlån får lämnas till den som startar eller driver mindre företag. Särskild prioritet ska ges till kvinnor och ungdomar. Företagarlån får lämnas med högst 250 000 kronor. Om lånet överstiger 100 000 kronor får det täcka högst 50 procent av det

beräknade finansieringsbehovet med kravet att sökanden ska kunna styrka att den resterande finansieringen är tryggad.

Almi benämner det företagarlån som inte överstiger 100 000 kronor och som därmed inte kräver någon medfinansiering som mikrolån. Mikrolånet riktar sig mot företagare med mindre kapitalbehov. I denna grupp finns många kvinnor och invandrare.

Tabell 3.1 Mikrolånets utveckling

Beviljade lån	2006	2007	2008 ³
<i>Totalt</i>			
mkr	21,9	61,2	56,9
antal	479	809	686
<i>Varav till kvinnor</i>			
mkr (%)	11,2 (51)	29,4 (48)	26,8 (47)
antal (%)	247 (52)	398 (49)	332 (48)
<i>Varav till svenskar med utländsk bakgrund</i>			
mkr (%)	6,4 (29)	21,1 (34)	20,9 (37)
antal (%)	137 (29)	285 (35)	254 (37)
<i>Varav till nya företag 0–3 år</i>			
mkr (%)	19,4 (89)	54,5 (89)	51,2 (90)
antal (%)	445 (93)	735 (91)	616 (90)
Kreditförluster mikrolån	1,9 %	2,6 %	1,1 %
Kreditförluster totalt Almi	4,9 %	5,4 %	3,4 %

Mikrolånet är en eftertraktad finansieringsform och volymen är ökande. Före maj månad 2007 hade Almi endast möjlighet att erbjuda mikrolån upp till 50 000 kronor. Till följd av låneformens genomslag höjdes nivån, efter beslut av regeringen, till 100 000 kronor. Femtio procent av mikrolånen tecknas av kvinnor och omkring 35 procent av svenskar med utländsk bakgrund. Kreditförlusterna i den här låneformen är avsevärt lägre än i andra låneformer inom Almi.

Många företagare saknar i dag möjlighet att medfinansiera de lån som Almi erbjuder. Särskilt för kvinnliga företagare och svenskar med utländsk bakgrund finns därför behov av mikrolån till högre belopp än de som Almi kan erbjuda i dag. Det är min bedömning att det finns utrymme för att höja företagarlånet, utan krav på medfinansiering, ytterligare upp till 250 000 kronor. Detta därmed inte sagt att alla är i behov av mikrolån på 250 000 kronor. Men det

³ Avser perioden januari-september.

bör vara möjligt för det nya Almi att i vissa fall, efter en noggrann prövning, lämna mikrolån upp till den högsta nivån. Almi måste, som vid varje finansieringsbeslut, säkerställa att det lämnade lånet inte undantränger privata finansiärer. Det är också så att 250 000 kronor fortfarande är ett förhållandevis litet lån. Den administrativa kostnaden för att dela ett så litet lån mellan Almi och en bank blir därmed relativt hög. Detta talar också för att det ska kunna vara möjligt för det nya Almi att, i vissa fall, erbjuda ett s.k. mikrolån upp till 250 000 kronor utan krav på medfinansiering.

3.3.7 Den nya finansieringsprodukten Startgarantin

Jag föreslår att en ny finansieringsprodukt, Startgarantin, tillförs det statliga utbudet av finansieringsinstrument. Startgarantin ska tillhandahållas av det nya Almi genom Almi Startgaranti AB.

Många nyföretagare och personer med affärsidéer har ofta små egna ekonomiska resurser och därför begränsade möjligheter att erhålla finansiering genom banksystemet. För dessa företagare är statens finansieringsinsatser som regel en förutsättning för en företagsstart. Om ett företag etableras står företagaren hela risken. Detta innebär att företagaren riskerar sin privatekonomi eftersom pant för erhållna krediter vanligen lämnas i den egna villafastigheten och/eller annan privategendom. Företagaren riskerar alltså inte bara sin verksamhet utan även hem och familjetrygghet för den händelse att verksamheten skulle komma på obestånd.

Den ekonomiska risken med att driva företag gör också att många som skulle vilja bli företagare avstår. Det kan konstateras att den s.k. *sociala tröskeln* är alltför hög för många personer i Sverige vilket förhindrar att tillväxtföretag startas. Med den sociala tröskeln avser jag att presumtiva företagare många gånger avstår från att utveckla starka affärsidéer i nya företag p.g.a. de finansiella risker som en företagare därmed tar bedöms som alltför stora. Bankerna är som regel inte med som kreditgivare i tidiga skeden, utan krav på personlig borgen. Av hänsyn till familjesituationen avstår personen i fråga från att bli företagare då en eventuell framtida konkurs kan äventyra familjens ekonomiska situation. Detta gäller särskilt intresserade och kompetenta kvinnor, ung-

domar och personer med utländsk bakgrund. Även erfarenhetsrika kvinnor och män i ledande ställning, ofta med anställning i större företag och med intresse av att driva en egen verksamhet, hindras av en hög social tröskel. Många starka affärsidéer utvecklas därmed inte vidare, vilket är motstridigt min övergripande prioritering att alla starka affärsidéer ska kunna kommersialiseras. Jag föreslår därför en tillkommande finansieringsprodukt i form av Startgarantin inom det nya Almi.

Startgarantins uppbyggnad

Startgarantin innebär i huvudsak att en företagare köper en "garanti" för att undvika konkurs under de första två till tre mest riskfyllda åren. Företagaren betalar i efterskott för erhållen garanti. Startgarantin bygger på att ett aktiebolag bildas med ett aktiekapital på 100 000 kronor. Initialt drivs bolaget samägt av företagaren och Almi. Företagaren driver rörelsen i syfte att helt överta denna när resultatutvecklingen inte längre kräver ett samägande. Startgarantin är, och ska ses som, en finansieringsform och inte en ägarkapitalfinansiering i traditionell mening. Om företaget visar negativt resultat under den första verksamhetstiden garanterar Almi förlusttäckning som återbetalas med ränta när företaget blir vinstgivande.

På några års sikt är uppstartsperioden i de flesta fall över och företagaren inne i självägandeperioden. Då betalar företaget en riskpremie, i form av en royalty under tio år baserad på omsättning och/eller resultat. Denna royalty är betalningen för garantin att inte komma på obestånd under de första verksamhetsåren och för möjligheten att kunna äga och driva ett företag med en mycket liten egen finansiell insats initialt. Till följd av upplägget med royaltyer kommer finansieringsformen Startgarantin sannolikt att vara självfinansierad inom ca. sju till åtta år. Återflödet av royaltyer finansierar verksamhetens administrativa kostnader och de förluster som uppstår vid avveckling av likviderade förlustbolag.

Fördelar med startgarantin

Startgarantin ger förutsättningar för starka affärsidéer att utvecklas relativt snabbt. Företagare, som lämnar en anställning, har i dag möjlighet till sex månaders tjänstledighet för att kunna prova på

företagarlivet. Skulle företagaren, trots det stöd Startgarantin ger både i form av finansiering och kompetens, välja att efter ett halvårs tjänstledighet återgå till sin anställning kan företaget och affärsidén leva vidare med annan ägare/företagare.

Startgarantin förhindrar att företagare hamnar i privat otrygghet i tidiga skeden och den bidrar i ökad omfattning till att alla starka affärsidéer kan förverkligas genom att den personliga risken för företagaren kan sänkas. Startgarantin erbjuder tillväxtkapital utan att företagaren blir ägarmässigt utspädd.

Startgarantin – ett exempel

Det nya Almi kommer att komma i kontakt med tusentals entreprenörer och nya affärsidéer till följd av sitt bredare uppdrag och inrättandet av Företagareslussen. När Almi tillsammans med entreprenören i fråga har fattat beslut om att en av alla dessa affärsidéer ska utvecklas med hjälp av Startgarantin tecknas ett aktieägaravtal mellan Almi, företagaren i sin roll som aktieägare och företagarens bolag, där företagaren är VD (trepartsavtal). I trepartsavtalet tillskrivs företaget rätten till att erhålla förlusttäckning. När alla återbetalningsvärden reglerats och företaget i princip har ett substansvärde motsvarande aktiekapitalet ska företagaren förvärva samtliga aktier i bolaget förutom en. Bolaget är då inne i självägandefasen och är lönsamt. Eftersom Almi garanterar det enskilda företagets betalningsförmåga kan banken finansiera företaget utan krav på pant eller borgen, till lägsta ränta.

Under uppstartsfasen är det viktigt att bolaget tillförs senior styrelsekompetens. Företagets styrelse ska bestå av representanter nominerade både av företagaren och av Almi. Ordföranden ska arbeta som mentor till företagaren och ska därför vara en erfaren senior person från Almis nätverk.

Under samägandeperioden föreslås att alla bolag ska ha samma revisor eller revisionsbolag. En central hantering av bokslut är att föredra. Alla startgarantibolag bör anlita samma redovisningsbyrå.

Startgarantin tillhandahålls genom Almi Startgaranti

Almi är den statliga aktör som har den mest utbredda lokala närvaron och kännedom om det lokala näringslivets förutsättningar. Den nya produkten inrättas därför i ett av det nya Almi helägt dotterbolag, Almi Startgaranti AB. Verksamheten bedrivs i de operativa regionbolagen och på de lokala kontoren men med en central samordning. Regionbolagen ansvarar för att fånga upp och föreslå lämpliga affärsidéer som kan utvecklas med startgarantins upplägg. Almi Startgaranti AB ansvarar för central kreditberedning och slutgiltigt beslut.

Jag föreslår också att det ska finnas startgarantiunika kringtjänster som utvecklas i Almi Startgaranti. Dessa kan till exempel vara gemensamma försäkringslösningar och utbildningar, gemensam bokförings- redovisningstjänst och företagarenätverk.

För att Startgarantin ska kunna bedrivas med framgång krävs att det nya Almi satsar på och genomför kompetensutveckling i likhet med den kompetensutveckling som verksamheten inom Almi Invest AB kräver.

3.3.8 Samarbeten med affärsänglar, inkubatorer samt teknik- och forskningsparker utvecklas

Jag föreslår att Almi Innovationsbron AB får ett särskilt ansvar för att utveckla samarbeten med affärsänglar, inkubatorer samt teknik- och forskningsparker.

Affärsänglar är privatpersoner som vanligtvis investerar i sådd och unga företag. De bidrar också med kompetens till affärsidéers och företags utveckling. Nätverk för affärsänglar förekommer i en mängd olika former. Connect Sverige är en ideell organisation som hjälper till att utveckla tillväxtföretag. Verksamheten bedrivs i sex regionala nätverk med flera lokala kontor. Nätverken organiserar innovatörer, forskare, entreprenörer, riskkapitalbolag, serviceföretag, storföretag och organisationer.

Svenska Riskkapitalföreningen (SVCA) verkar sedan början av 2005, med stöd av Nutek, som nationell intresseorganisation för affärsänglar och affärsängelnätverk i Sverige. SVCA har registrerat tjugotvå affärsängelnätverk med knappt fyrahundra aktiva affärsänglar. Nutek har under våren 2008 utvärderat satsningen men

ännu inte tagit ställning till fortsatt finansiering och inriktning på verksamheten framöver.

En inkubator är, enligt Innovationsbron AB, en kreativ miljö för nystartade, forsknings- och innovationsbaserade tillväxtföretag. I inkubatorerna sker en dynamisk affärsutvecklingsprocess där tidig finansiering kompletteras med affärskompetens och entreprenöriellt engagemang. Inkubatorn bidrar med affärscoachning, nätverk, kundkontakter och teamkomplettering. En inkubator stödjer unga företag att överbrygga hinder som ofta ligger till grund för misslyckanden, utvecklar entreprenörens affärsdrivande förmåga och bidrar med kontakter för extern finansiering.

I en teknik- och forskningspark växer unga utvecklingsföretag, ofta baserade på forskning eller universitetsteknologi. Parken erbjuder tillgång till en gemensam reception, konferenslokaler och övriga servicefaciliteter. Ofta tillhandahålls också rådgivning och personal inom områden som affärsutveckling, finansiering och internationalisering.

Swedish Incubators and Science Parks (SiSP) är en branschorganisation för inkubatorer och teknik- och forskningsparker. SiSP:s främsta syfte är att aktivt arbeta med erfarenhetsutbyte mellan olika medlemmar samt övriga aktörer i innovationssystemet. SiSP agerar som rådgivare för start av nya inkubatorer samt teknik- och forskningsparker. SiSP fungerar även som nationell samordnare och motor för kompetensutveckling.

Affärsänglar, inkubatorer samt teknik- och forskningsparker deltar alla i den mycket känsliga processen med att utveckla en idé till ett företag. Jag föreslår att Almi Innovationsbron får ett särskilt ansvar för att på ett lämpligt sätt utveckla samarbeten med affärsänglar, inkubatorer samt teknik- och forskningsparker. Genom ett sådant samarbete kan Almi skapa bättre förutsättningar för nya bolag att växa och utvecklas.

3.3.9 Nätverk för affärsidégivare, entreprenörer och seniora affärskvinnor och affärsmän utvecklas

Jag föreslår att det nya Almi får ett särskilt ansvar för att systematiskt utveckla nätverk för affärsidégivare, entreprenörer och seniora affärskvinnor och affärsmän.

Idégivaren till en affärsidé har inte alltid viljan eller kompetensen att som företagsledare operativt driva ett företag. Därför är det viktigt att framförallt Almi utvecklar ett nätverk av entreprenörer som är intresserade av att, som företagsledare, föra en stark affärsidé till att etableras på marknaden. I många fall skulle dessa personer också kunna bli lämpliga som delägare i företaget.

Jag föreslår också att det, i så många Almi-kundföretag som möjligt, ska ingå minst en erfaren person i styrelsen, ofta som ordförande. I andra fall kan det vara mer lämpligt att knyta en senior rådgivare till företagsledningen. Det föreligger därför ett omfattande behov av att rekrytera erfarna, kompetenta ofta seniora personer som styrelseledamöter och rådgivare till företag inom Almi-sfären. För att lyckas med denna omfattande rekrytering fordras att Almi utvecklar ett aktivt nätverk.

3.3.10 Ett marknadsråd inrättas

Det nya Almi förutsätts, genom eget initiativ, inrätta ett s.k. marknadsråd för en objektiv och sakkunnig prövning av Almis finansieringsverksamhet beträffande marknadskomplettering och undanträngning av privata aktörer.

Med mina förslag får det nya Almi ett starkare och bredare verksamhetsuppdrag som statlig företagsfinansiär. Det nya Almi förutsätts, genom eget initiativ, inrätta ett s.k. marknadsråd för en objektiv och sakkunnig prövning av Almis finansieringsverksamhet.

Marknadsrådet ska medverka till att utveckla inriktning och policyer för det nya Almis verksamhet beträffande marknadskomplettering och undanträngning av privata aktörer. Rådet ska dessutom ha till uppgift att ta emot synpunkter från olika aktörer inom verksamhetsområdet och pröva anmälningar på verksamheter som anses leda till otillbörlig undanträngning av privata affärer.

Marknadsrådet har en viktig funktion att fylla genom att möjligheten till prövning av det nya Almis verksamhet kommer att säkerställa att verksamheten fortlöpande utvecklas helt i enlighet med det nya Almis marknadskompletterande roll. Marknadsrådet ska ha sakkompetens inom områdena företagande, finansiering,

bankverksamhet och marknadsföring. Prövningsförfarandet ska vara kostnadsfritt men klagande part får bestrida egna kostnader.

Marknadsrådet inrättas fristående inom Almi. Ledamöterna föreslås utses av Almis koncernstyrelse. Marknadsrådet kan ses som en intern kontroll- och styrningsfunktion men det är av största vikt att rådet blir en objektiv och sakkunnig prövningsinstans. Grova överträdelser, som marknadsrådet har granskat, ska anmälas till Almis ledning och koncernstyrelse samt till respektive berört Almi-dotterbolags styrelse och ledning.

3.3.11 En kompetensutvärdering genomförs

Jag föreslår att styrelsen och ledningen för det nya Almi ska genomföra en kompetensutvärdering i samband med ombildningen före det att det nya Almi etableras.

För att det nya Almi ska fungera och framgångsrikt kunna utveckla sin verksamhet är kompetens, erfarenhetsutbyte och samarbete inom och mellan de olika verksamhetsdelarna av stor vikt.

Styrelsen och ledningen för det nya Almi bör, på lämpligt sätt inför omstruktureringen, genomföra en kompetensutvärdering inom koncernen. Syftet med en sådan utvärdering är att säkra att det nya Almi står stabilt inför utmaningen att hantera sitt nya bredare uppdrag.

3.3.12 Banker i tidigare skeden: en ny samfinansieringsmodell

Jag föreslår att ledningen för det nya Almi ska verka för ett utökat samarbete med bankerna och dess ledningar. En ny samfinansieringsmodell kan utarbetas mellan det nya Almi och respektive bank. Målet ska vara att förmå bankerna att aktivt delta i tidiga skeden med kompetens och kapital. Almi ska ha möjlighet att kunna erbjuda en högre risknivå i förhållande till banken.

Det nya Almi borde vara en intressant aktör för de svenska bankerna. Almi har utlåning till och kontakter med många små och medelstora företag, som med tiden kan bli mycket intressanta

finansieringsobjekt för bankerna. Det är därför min bedömning att båda parter har mycket att vinna på ett mer utvecklat samarbete. Ledningen för det nya Almi uppmanas därför att bjuda in bankernas ledningspersoner till ett fördjupat samarbete.

En ny riskfördelningsmodell bör utarbetas med målet att banken, där förutsättning finns, gemensamt med det nya Almi går in som långivare från dag ett i väsentligt fler företag. I dag är den gängse riskfördelningen att Almi finansierar högst 50 procent av företagets lånebehov. Kravet på privat medfinansiering av det överskjutande behovet innebär att många företag inte erhåller något lån för att banken bedömer deras kreditvärdighet som alltför låg.

En ny riskfördelningsmodell där Almi inledningsvis finansierar en större del av kapitalbehovet, men där banken ändå deltar med en mindre andel, skulle medföra att fler företag erhåller finansiering. Modellen innebär också att fler företag får tillgång till bankens kompetens och erfarenhet. Ett ny riskfördelningsmodell kräver att det nya Almi i ett inledningsskede lånefinansierar mer än 50 procent av ett företags kapitalbehov. Detta innebär att bankens finansiering år ett kan understiga 50 procent för att sedan årligen successivt öka. Målet är att banken, i princip, inom en tre- till fyraårsperiod ska svara för företagets finansieringsbehov i sin helhet.

3.4 Principer för finansiering av företagsutveckling

Jag föreslår att statlig finansiering av nya, små och medelstora företag, inkluderat innovationer före företagsstart, som huvudprincip ska vara återbetalningspliktigt. Detta inbegriper inte eventuella FoU-anslag från Vinnova, Energimyndigheten m.fl. De statliga finansieringsinstrumenten ska utformas på ett sådant sätt att det privata kapitalet så tidigt som möjligt kan medverka i finansieringen. Privata aktörers medverkan i tidiga faser, icke minst bankernas, måste öka. Jag förutsätter att de offentliga aktörerna aktivt söker samarbete med aktörer på den privata marknaden och vice versa. Kraven på affärsmässighet, ordning och reda ska genomgående vara höga.

Risikkapital i allmänhet bidrar till ekonomisk utveckling och fler arbetstillfällen. Omfattningen av det privata risikkapitalet i Sverige och i Norden i övrigt har vuxit kraftigt de senaste åren. Det privata kapitalet når emellertid inte alla företag. Detta beror dels på alltför svårbedömda risker, dels på att investeringarna många gånger blir så små att de inte bär sina administrativa kostnader.

De privata aktörerna investerar företrädesvis i de skeden där avkastningskravet kan förväntas uppfyllas. Det offentliga risikkapitalet är därför nödvändigt för att finansiera många unga företag. I tidiga skeden återstår i många fall inget annat än offentligt kapital. Det är också oerhört viktigt att företag har kapital för att kunna genomföra s.k. utvecklingsprång.

Sverige, som så många andra länder, har ett offentligt system för kapitalförsörjning för att minska bristen på kapital. Trycket på ett sådant system ökar under en lågkonjunktur då en period med låg eller negativ tillväxt medför att de privata finansiärerna blir mindre riskbenägna. Problemet blir större utanför storstadsregionerna där förutsättningarna för privata investeringar är annorlunda bl.a. p.g.a. en mycket lägre värdering av fast egendom.

Finansiering av företagsutveckling – i princip återbetalningspliktig

Vinnova och Energimyndigheten, vilka båda omfattas av mitt utredningsuppdrag, tillhandahåller, genom anslag i form av bidrag, finansiering av FoU som utförs av små och medelstora företag. Därutöver erbjuder, bland andra, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, Stiftelsen för miljöstrategisk forskning och Stiftelsen för strategisk forskning FoU-finansiering till små- och medelstora företag genom olika forskningsprogram.⁴ FoU bedrivs i alla skeden av ett företags utveckling och följaktligen i både nya, små, medelstora och stora företag. Krav ställs i de allra flesta fall på medfinansiering från företaget. FoU-finansieringen har stor betydelse för utvecklingen av produkter inom företagen. Jag utgår därför från att de forskningsfinansierande myndigheterna kommer att fortsätta sina ambitioner med att bidra till högre kunskaps-

⁴ Med forskning avses att systematiskt och metodiskt söka efter ny kunskap och nya idéer med eller utan en bestämd tillämpning i sikte. Med utvecklingsarbete avses att systematiskt och metodiskt utnyttja forskningsresultat, vetenskaplig kunskap och nya idéer för att åstadkomma nya produkter, processer och nya system eller väsentliga förbättringar av redan existerande sådana. Källa: Vinnova och SCB.

innehåll i SME-företag. Jag vill också framhålla vikten av att Vinnova i detta sammanhang fångar upp nya och växande branscher som upplevelseindustrin och kreativa näringar.

När det gäller statlig finansiering av företagsutveckling som inte avser FoU bör bidrag utan återbetalningsskyldighet i princip fasas ur systemet. I de fall en statlig finansiering bidrar till tillväxt i ett företag så bör företaget betala tillbaka den statliga insatsen till gagn för tillkommande företag som därmed får större möjlighet till statlig finansiering. Återbetalningsplikten ska dock utformas i enlighet med principen för villkorslån. Företagets betalningsförmåga ska vara styrande för kraven på återbetalning. Respektive statlig aktör bör utvärdera sina finansieringsinstrument och överväga att ta bort bidrag samt utvärdera konsekvenserna av ett sådant beslut.

Övergången till det privata kapitalet

Jag har tidigare i betänkandet resonerat kring behovet av statliga resurser för att täcka det finansieringsbehov som de privata investerarna inte fyller. Eftersom detta behov varierar över tiden beroende på konjunkturen och tillgången till riskvilligt privat kapital bör statens investeringsinstrument genomgående utformas på ett sådant sätt att företagen så snart som det är möjligt söker och får tillgång till finansiering, helt eller delvis, genom privat kapital. Ett exempel på detta är Almis långivning. Genom att Almi tillhandahåller lån med högre ränta än marknadsräntan skapas ett flöde av företag vars lån, så fort riskerna är acceptabla, tas över av det privata kapitalet. I nuläget är den genomsnittliga lånetiden för ett Almilån omkring tre år. Ett annat exempel är investeringar i ägarkapital. Almi Invest bör hela tiden ha som mål att genomförda investeringar ska bli intressanta för det privata kapitalet fullt ut. Detta innebär att investeringar i ägarkapital också ställer stora krav på att de statliga aktörerna bygger upp nätverk och samarbeten med företrädare för privata riskkapitalister.

Privata aktörers medverkan i tidiga faser – icke minst bankernas – förväntas öka

Det är i högsta grad önskvärt att privata aktörers medverkan i tidiga faser, icke minst bankernas, ökar. Banker och andra privata finansiella aktörers roll som långivare och finansiär är nödvändig både för tillförseln av kapital men även för den kompetens som dessa aktörer besitter.

Ansvar för företagets hela finansieringsbehov – ett aktivt samarbete mellan de offentliga och privata aktörerna

De statliga aktörerna måste ta ett stort ansvar för att säkra varje företags hela finansieringsbehov i nära samarbete med privata finansiärer som t.ex. banker.

Jag lämnar i detta betänkande flera förslag som syftar till ett utökat samarbete mellan offentliga och privata aktörer för att säkerställa gemensamma satsningar. Jag förutsätter också att varje statlig aktör aktivt och öppet bjuder in till ett utökat samarbete mellan det offentliga och privata kapitalet.

Det finns exempel på samarbeten där privata aktörer sett stora fördelar med att samordna sin verksamhet med offentliga aktörer. Västernorrlandsfonden AB har agerat aktivt i Västernorrland för att komplettera sina satsningar med offentligt kapital, se *bilaga 3*. Det är min förhoppning att vi kommer att få se fler sådana här initiativ i framtiden.

Affärsmässighet, ordning och reda

Kraven på affärsmässighet och lönsamhet i företag som tar del av de statliga finansieringsinsatserna måste vara tydliga. Det måste i varje ny idé eller befintligt företag finnas en affärspotential med möjlighet till avkastning som bedöms som god. Om förutsättningarna för framtida vinster försämrats måste den statliga aktören ompröva sin insats mot bakgrund av den nya situationen.

Det måste vara ordning och reda i de företag som kan komma i fråga för statliga finansiella insatser i olika former. Ett sätt att åstadkomma detta är att ställa krav på seniora styrelsemedlemmar och rådgivare med relevant erfarenhet i de företag som erbjuds statlig finansiering.

3.5 Lärosätenas innovationssystem

Jag föreslår att det inrättas ett innovationskontor i varje region som har det övergripande ansvaret för kommersialisering av innovationer för regionens alla lärosäten. Innovationskontoren ska gemensamt ”ägas” av regionens lärosäten. De lärosäten som har behov av ett holdingbolag ska ges möjlighet att inom sin organisation inneha ett sådant bolag. Holdingbolagen ska bl.a. ta ett stort ansvar för inventering och verifiering av kommersialiseringsbara forskningsidéer och ung forskning inom sitt lärosäte.

Regeringen har i den senaste forskningspolitiska propositionen föreslagit att lärosätenas ansvar för nyttiggörande av forskningsresultat ska tydliggöras genom en ändring i högskolelagen (1992:1434) och att lärare vid universitet och högskolor bör få en skyldighet att anmäla patenterbara uppfinningar till sin arbetsgivare.⁵ Enligt regeringen bör särskilda innovationskontor inrättas vid Uppsala universitet, Lunds universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska Högskolan och Chalmers tekniska högskola AB.

Innovationskontoren ska erbjuda kvalificerat stöd och på olika sätt inspirera och uppmuntra forskare till nyttiggörande av forskningsresultat genom kommersialisering inkluderande patentering och licensiering, kunskapsutbyte och principer för kontraktsforskning. De statliga anslagen för nyttiggörande av forskning ökar till dessa lärosäten med 75 miljoner kronor 2009–2012. En förutsättning för att få medel bör, enligt regeringen, vara att lärosätena verkar för att forskningsresultat, tillkomna vid andra lärosäten än de ovan nämnda, kommer till nytta.

Holdingbolagen bör, enligt regeringens förslag, ha till huvuduppgift att äga och förvalta andelar i bolag och därmed medverka till att innovativa företag, med sin bas i forskningen vid det aktuella lärosätet, kan utvecklas kommersiellt. Holdingbolagen ska verka på marknadsmässiga villkor. Finansieringen av holdingbolagens verksamhet får ske med de medel som fördelas till lärosätena för innovationsinsatser. Regeringen bedömer också att det resurstillskott om 60 miljoner kronor till holdingbolagen, som

⁵ Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50).

presenterades i den förra forskningspolitiska propositionen,⁶ nu bör fördelas till de nämnda lärosätena för innovationsinsatser och kapitaltillskott till respektive lärosätes holdingbolag efter prövning av lärosätet. Nämnda lärosäten bör nu, enligt propositionen, också ges möjlighet att genom kapitaltillskott förstärka de holdingbolag som är knutna till respektive lärosäte. De berörda holdingbolagen bör enligt regeringen kunna fungera också i förhållande till andra lärosäten än det egna.

Enligt propositionen överväger regeringen därutöver att möjliggöra att eventuell avkastning från holdingbolagens verksamhet, efter beslut i respektive bolagsstämma, ska kunna delas ut till respektive lärosäte för att användas i lärosätets forskning, utbildning och innovationsverksamhet.

Mitt förslag

Jag ser mycket positivt på ett mer uttalat kommersialiseringsansvar för lärosätena. Innovationer från universitet och högskolor måste, så långt som möjligt, tillvaratas och utvecklas för att bibehålla tillväxt och Sveriges internationella konkurrenskraft. Det är emellertid bara ett begränsat antal lärosäten och holdingbolag som, med regeringens förslag, kommer att få utökade resurser för kommersialisering. Det utökade ansvaret för nyttiggörande åläggs alla lärosäten men det är bara ett fåtal som tillförs resurser för ändamålet. Merparten av lärosätena får genom regeringens förslag varken möjlighet att inrätta innovationskontor eller stärka sina holdingbolag med kapitaltillskott. Det är också oklart hur samverkan mellan de sju utpekade lärosätena respektive holdingbolagen ska bedrivas med övriga lärosäten och holdingbolag.

För att säkerställa att alla starka affärsidéer ska kunna kommersialiseras i enlighet med mitt övergripande mål föreslår jag att idén med innovationskontor utvecklas. Alla lärosäten inom regionen bör, för att känna delaktighet, gemensamt "äga" innovationskontoret. Innovationskontoren är en regional angelägenhet och bör mot bakgrund av den regionala utvecklingen uppgå till mellan sju och tio stycken. Innovationskontoren ska följa upp verksamheten inom regionens lärosäten i syfte att stimulera till ökad kommersialisering av innovationer. Innovationskontoren bör

⁶ *Forskning för ett bättre liv* (prop. 2004/05:80).

ha ett helhetsansvar inom regionen för kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte, best practice och processutveckling.

Holdingbolaget är universitetets verktyg för kommersialisering av innovationer och dess kompetens bör så långt som möjligt utnyttjas i processen. Den operativa kommersialiseringsverksamheten ska bedrivas inom holdingbolagen. Varje lärosäte som på marknadsmässiga grunder har behov av ett holdingbolag bör få möjlighet att inneha ett sådant bolag.

Holdingbolagens verksamhet bör i ökad omfattning fokuseras till de mycket tidiga skedena av en affärsidéns utveckling. Holdingbolagen ska vara aktiva på lärosätena genom information och attitydpåverkan för att skapa processer som leder till kommersialisering av forskningsresultat i väsentligt utökad omfattning. Holdingbolagen ska också ansvara för inventering och verifiering av kommersialiserbar forskning inom lärosätet, med tyngdpunkt på mycket tidiga skeden, och sedan följa den fortsatta utvecklingen genom alla dess utvecklingsfaser. Holdingbolagen bör bedriva sin verksamhet i nära samarbete med de forskningsfinansierande myndigheterna som Energimyndigheten och Vinnova. För senare skeden, i samband med bolagsbildning, bör holdingbolagen i ett nära samarbete med bl.a. det nya bolaget Almi Innovationsbron investera ägarkapital i vissa bolag. Holdingbolagen får med mitt förslag därmed ansvar för kommersialisering av forskningsresultat i vid bemärkelse vid lärosätena.

Jag förutsätter också en utvecklad och fördjupad samverkan mellan innovationskontoren, holdingbolagen och övriga intressenter utanför lärosätenas innovationssystem. En sådan samverkan är utgångspunkten för hög effektivitet i de statliga insatserna och undanröjer risken för överlappande verksamhet.

På detta sätt får alla lärosäten det stöd som krävs för att alla starka affärsidéer ska kunna kommersialiseras. Förslaget innebär att alla lärosäten får samma tillgång till affärsutvecklingskompetens. Den övergripande fördelningsprincipen av resurser för ändamålet bör vara behovskriteriet. Om ett sådant kriterium inte är möjligt att utveckla bör fördelningen av resurser utgå till samma andel som lärosätets andel av det totala forskningsanslaget.

Regeringen bör mot bakgrund av ovanstående överväga att se över holdingbolagens verksamhetsinriktning.

3.6 Översyn av Stiftelsen Industrifondens verksamhet

Stiftelsen Industrifonden fyller en mycket viktig funktion som offentlig investerare i ägarkapital i relativt tidiga skeden. Styrelsen och ledningen för Industrifonden bör genomföra en översyn vad gäller investeringsinriktningen i portföljbolag och andra placeringar för att komma fram till inom vilka områden Industrifonden ska fokusera sina investeringar i framtiden.

Det är min bedömning att Stiftelsen Industrifonden fyller en mycket viktig funktion på marknaden som offentlig investerare i ägarkapital. Fonden investerar i riskfyllda och tidiga skeden där få privata aktörer agerar. Det är därmed mycket svårt för Industrifonden att generera en positiv avkastning under en lågkonjunktur av den omfattning vi sett under senare tid. Mot denna bakgrund menar jag att styrelsen och ledningen för Industrifonden bör ta tillfället i akt att genomföra en översyn av sin verksamhet vad gäller investeringar i portföljbolag och andra placeringar. Fonden bör sannolikt minska sin exponering mot de mest riskfyllda branscherna. Industrifondens styrelse och ledning bör fortsättningsvis verka för ett löpande nära samarbete med Almi Innovationsbron, Almi Invest och Sjätte AP-fonden m.fl.

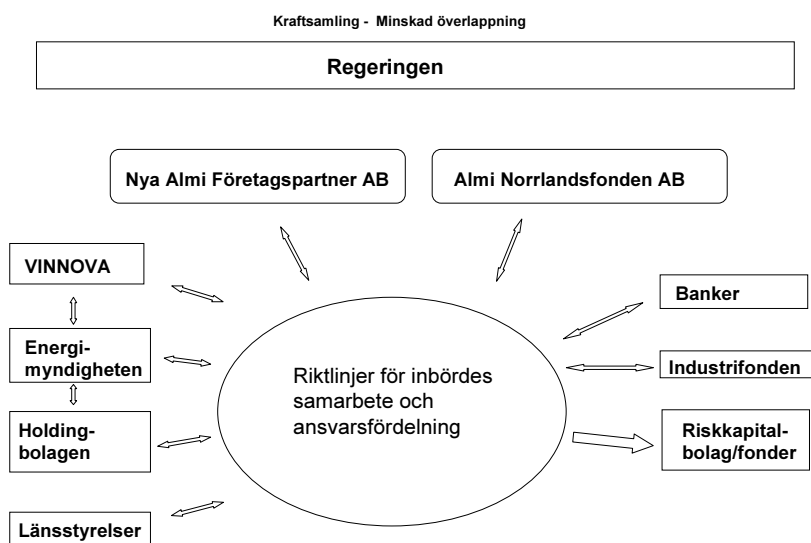
3.7 Ett mer utvecklat samarbete mellan de statliga företagsfinansiärerna

Jag föreslår att de statliga aktörer som finansierar små och medelstora företag, sinsemellan, ska dra upp riktlinjer för det inbördes samarbetet och ansvarsfördelningen.

För att helt sanera förekomsten av överlappande verksamhet (dubbelarbete) ska de statliga aktörer som finansierar små och medelstora företag sinsemellan regelbundet dra upp riktlinjer för det inbördes samarbetet. Stiftelsen Industrifonden, Vinnova, Energimyndigheten, Almi och Almi Norrlandsfonden, lärosätenas holdingbolag och innovationskontor, länsstyrelser m.fl. tillhanda-

håller alla olika former av företagsfinansiering, som måste samordnas dem emellan.

Bild 3.2 Inbördes samarbete och ansvarsfördelning

Där ansvaret är oklart ska överläggningarna leda fram till en lämplig ansvarsfördelning.⁷ Resultatet ska i ett första skede redovisas till regeringen senast den 30 juni 2009. Jag vill slutligen påpeka att jag på andra ställen i detta betänkande betonar vikten av att de statliga aktörerna också aktivt agerar för ett utvecklat samarbete, i olika former, med privata aktörer. Se bl.a. *avsnitt 3.8* nedan.

3.8 Samarbete på lokal och regional nivå

Jag föreslår att de statliga aktörerna ska verka för etablering av gemensamma regionala samarbetsorgan för företagsfinansiering.

Institutet för tillväxtpolitiska studier kartlade år 2004, på uppdrag av regeringen, aktörerna i det svenska innovationssystemet.⁸

⁷ Där regionala samverkansorgan är etablerade, har dessa tagit över det regionala samhällsutvecklingsansvaret från berörda länsstyrelser.

⁸ *Kartläggning av aktörer i det svenska innovationssystemet*, ITPS, A2004:020, Lars Bager-Sjögren och Martin Rosenberg.

Studien identifierade 405 aktörer och organisationer, som arbetade i det som kan kallas innovationers tidiga skede. Av dessa täckte sjuttio aktörer hela riket. Övriga 335 aktörer hade ett regionalt fokus. Den regionala spridningen visade att resurserna främst var lokaliserade till Göteborg och Stockholm. Det har gått några år sedan studien genomfördes men den visar ändå att mängden regionala aktörer är stort.

Under utredningsarbetet har jag kommit i kontakt med flera länsstyrelser och regioner som bedriver sin företagsfinansiering i nära samarbete med andra organisationer med lokal förankring. Där det finns etablerade regioner är det regionerna som har det regionala utvecklingsansvaret i samhället. Jag har en stor respekt för det regionala och lokala arbete som bedrivs för att ge affärsidéer och företag ett starkt stöd.

Den regionala och lokala utvecklingen gynnas av ett utvecklat regionalt och lokalt samarbete mellan alla aktörer som finansierar företagsutveckling. Ett sådant samarbete är redan väl utvecklat i många regioner. Det är min uppfattning att samarbete är nyckeln till hög effektivitet då detta leder till färre regionala och lokala överlappningar och ett bättre utnyttjande av de finansiella insatser som sammantaget tillhandahålls i respektive region. Jag föreslår därför att regionala samarbetsformer även fortsättningsvis utvecklas kraftfullt över hela landet.

Jag vill slutligen framhålla vikten av att de statliga aktörerna fortsätter att verka för ett väl utvecklat samarbete med övriga regionala och lokala aktörer vilka besitter en god kunskap om förutsättningarna för utveckling av innovationer och företag i varje region.

3.9 Ett utökat nordiskt erfarenhetsutbyte

Jag föreslår att de statliga aktörer som finansierar företagsutveckling aktivt och systematiskt ska delta i ett utökat nordiskt erfarenhetsutbyte. I Sverige bör det nya Almi få ett sammankallande och sammanhållet ansvar.

Jag har i detta betänkande mycket övergripande beskrivit de offentliga insatserna för företagsfinansiering i Norge, Danmark och Finland. Kartläggningen visar att både organiseringen av det statliga

åtagandet och innehållet i verksamheten av naturliga skäl skiljer sig åt mellan länderna. De regionala och lokala förutsättningarna är styrande för de statliga insatser som erbjuds. Trots detta är det min uppfattning att ett systematiskt erfarenhetsutbyte kan vara ett stöd i utvecklingen av metoder i Sverige för att på olika sätt stödja företag. Även svenska erfarenheter är självfallet till nytta för de övriga nordiska länderna.

Enligt min bedömning bör samarbetet inom Norden, mellan de offentliga aktörer som finansierar företagsutveckling, utvecklas. Jag föreslår därför att det nya Almi tillsammans med övriga svenska aktörer som finansierar företagsutveckling: Energimyndigheten, Vinnova, Almi Industrifonden, Norrlandsfonden m.fl., aktivt ska ta del i de diskussioner om nordiska samarbetsformer som för närvarande pågår. Liknande samarbeten finns sedan tidigare i regi av Nordiska ministerrådet och för närvarande förbereds ett samarbetsinitiativ för just offentliga aktörer.

3.10 Tydligare mål och bättre uppföljning och utvärdering

Jag föreslår att alla statliga aktörer, som på olika sätt finansierar företagsutveckling, årligen ska besluta om mål och verksamhetsplaner, vilka ska utvärderas. Alla mål och planer ska beslutas i respektive styrelse. Nutek får ett samlat ansvar för denna uppföljning och förväntas upphandla utvärderingstjänsten.

Statliga finansieringsinsatser riktade mot innovationer och SME-företag ska erbjudas utifrån det övergripande målet att alla starka affärsidéer ska kunna kommersialiseras. Detta mål bör ligga till grund för den fortsatta långsiktiga utvecklingen av insatser inom företagsfinansieringsområdet. Målet leder, enligt min bedömning, verksamheten mot fler företag som startar, växer och sysselsätter i hela landet. Jag förutsätter därför att varje organisation, med grund i sin specifika verksamhet, fattar beslut om mål och delmål som leder verksamheten i riktning mot det övergripande målet. De mål och delmål som varje organisation ställer upp ska vara styrande för hur verksamheten sedan utformas.

Varje statlig finansieringsinsats ska utformas utifrån det behov som finns i varje fas av idéns eller företagets utveckling och utifrån

företagets allra bästa. Alla myndigheter och statliga bolag som arbetar med företagsfinansiering ska verka för ökat entreprenörskap och företagande. Med ett sådant förhållningssätt skapas förutsättningar för en stabil företagsutveckling. Det möjliggör också skräddarsydda lösningar för varje företag.

För att få en uppfattning om effektiviteten i det statliga finansieringssystemet som helhet, i relation till det övergripande målet, och för att få fram ett underlag för prövning av den nuvarande verksamhetsinriktningen bör Nutek ansvara för en samlad uppföljning och utvärdering av effekten av den statliga företagsfinansieringen i nära dialog med de statliga finansierarna. Olika indikatorer och nyckeltal måste utvecklas för att beskriva effekterna av de statliga satsningarna. Det bör ankomma på Nutek att i samråd med Regeringskansliet komma fram till den mest passande redovisningsstrukturen.

Utvärderingen av de statliga finansieringsinsatserna ska genomföras årligen av en oberoende konsult. Nutek ansvarar för upphandling av konsulttjänsten och för en sammanfattande analys av de resultat som utvärderingen uppvisar. En rapport ska lämnas av Nutek till Näringsdepartementet i slutet maj månad varje år.

3.11 Utvärdering av kreditgarantiföreningarnas verksamhet

Jag föreslår att Nutek tillsammans med Kreditgarantiföreningen i Sverige och representanter för de regionala operativa kreditgarantiföreningarna, bl.a. mot bakgrund av den internationella finanskrisen, gemensamt utvärderar verksamheten och förutsättningarna för ett framtida program.

Kreditgarantier har sedan länge använts i många länder för att göra det möjligt för småföretag med svaga säkerheter att få lån. Som exempel kan nämnas Belgien, Frankrike, Spanien och Italien.

I Sverige finns tjugo regionala kreditgarantiföreningar (KGF). Nitton av dessa äger gemensamt Kreditgarantiföreningen i Sverige (KGF Sverige). Övre Norrlands Kreditgarantiförening står utanför. Kreditgarantiföreningar är ekonomiska föreningar där medlemmarna går samman och gemensamt skapar säkerhet för banklån genom kapitalinsatser, bl.a. från medlemmar och kommuner.

Föreningarna ställer ut garantier för lån i form av enkel borgen upp till 60 procent och maximalt 900 000 kr. Garantiformen innebär att borgenären i första hand ska få sin fordran återbetald av gäldenären. Kostnaden för garantin tas ut i form av en garantiprovision.

Per den 20 juni 2008 har KGF Sverige och Övre Norrlands KGF sedan starten år 2005 tillsammans ställt ut och beviljat 190 kreditgarantier till ett totalt garantivärde om 160 miljoner kronor. De företag som beviljas lån är i de flesta fall mikroföretag med högst nio anställda.

Nutek har på regeringens uppdrag, sedan 2005, drivit ett program för att stödja utvecklingen och driften av enskilda kreditgarantiföreningar. Nutek har under 2007 fördelat 5,1 miljoner kronor som verksamhetsstöd till kreditgarantiföreningar och till paraplyorganisationen Sveriges Kreditgarantiförening.

Sweco Eurofutures AB har på Nuteks uppdrag 2007 genomfört en utvärdering av stödet till kreditgarantiföreningarna.⁹ Enligt utvärderingen har kreditgarantiverksamheten goda förutsättningar att utvecklas till ett komplementärt instrument i finansiering av små företag, särskilt utanför storstadsregionerna. Verksamheten har en viss betydelse för tillväxten i dessa regioner. Företagen anser att kreditgarantiverksamheten har varit till stor nytta och möjliggjort planerad expansion i verksamheten. Det finns emellertid en förbättringspotential i form av rutiner för ansvarsfördelning mellan KGF Sverige och respektive förening. Eurofutures pekar också på vikten av att utveckla de interna relationerna i verksamheten.

I en skrivelse till utredningen pekar Glesbygdsverket på de lokala och regionala lösningar som växer fram utifrån särskilda regionala behov, vilka enligt verket kan vara ett viktigt komplement till statens generella insatser.¹⁰ Verket framhåller särskilt att det är betydelsefullt med ett fortsatt och förstärkt stöd till kreditgarantiföreningar i gles- och landsbygd.

Det rådande ekonomiska läget har försatt kreditgarantiföreningarna i en svår situation. Jag föreslår att Nutek tillsammans med KGF Sverige och representanter för de regionala operativa föreningarna gemensamt utvärderar verksamheten och förutsättningarna för ett framtida program.

⁹ *Sökes: Eldsjäl och Kamrer, utvärdering av Nuteks stöd till kreditgarantiföreningarna*, Göran Hallin och Maria Lundberg, Sweco Eurofutures AB, 2007.

¹⁰ *Synpunkter rörande statliga finansieringsinsatser till små- och medelstora företag*, 2008-10-23

3.12 Kvinnligt företagande måste öka

Kvinnors rika erfarenhet och kompetens måste i väsentligt större omfattning tillvaratas genom ett mer omfattande kvinnligt företagande.

Många kvinnor har i dag en gedigen kompetens genom utbildning och annan erfarenhet inom en mängd olika branscher. Det är dock fortfarande ett faktum för många kvinnor att det är svårt att starta företag. Familjebildningssituationen uppfattas som ett hinder och den sociala tröskeln för företagsbildning är många gånger sammantaget högre för kvinnor än för män.

Det är min bedömning att det kvinnliga företagandet måste öka. Kvinnors rika erfarenhet och kompetens måste i väsentligt större omfattning tillvaratas genom ett mer omfattande kvinnligt företagande. Förutsättningarna för kvinnligt entreprenörskap måste därför stärkas. Ett eget företagande kan många gånger vara ett mycket bra alternativ till en anställning, inte minst för kvinnor utanför storstadsområden, då arbetsmarknaden på landsbygden ofta är mer begränsad för kvinnor än för män.

Målet bör vara att minst lika många kvinnor som män ska starta och driva företag. Jag lämnar i detta betänkande förslaget att det nya finansieringsinstrumentet Startgarantin ska tillhandahållas av Almi. Jag föreslår också en höjning av Almis mikrolån. Det är min bedömning att kvinnors möjligheter att starta företag i hela landet ökar genom dessa resurstillskott.

3.13 Samlad kartläggning av alla statliga stiftelsers verksamhet och förmögenhet

En samlad kartläggning av alla statliga stiftelsers verksamhet och förmögenhet bör genomföras. Jag utesluter inte att det i vissa stiftelser finns ytterligare resurser, som eventuellt kan stimulera fler att starta företag.

Under utredningsarbetets gång har det kommit till min kännedom att staten har bildat omkring femtio olika stiftelser som finansierar verksamhet av mycket olika slag. Både Norrlandsfonden och Industrifonden tillhör denna grupp.

Riksrevisionen har i sin rapport om statligt bildade stiftelser granskat regeringens insyn i och uppföljning av dessa.¹¹ Riksrevisionen pekar på problem med svag uppföljning och begränsad insyn i stiftelsernas verksamhet. Riksrevisionen föreslår att regeringen ska säkerställa att det finns en uppdaterad förteckning över de statligt bildade stiftelserna och vilka förmögenheter de disponerar. Regeringen bör också finna former för insyn och en effektiv uppföljning och styrning samt överväga behovet av att informera riksdagen om de statligt bildade stiftelsernas verksamhet och ekonomi.

Jag kan se många fördelar med en kartläggning av de statliga stiftelserna och deras verksamhet. Jag utesluter inte att det i vissa stiftelser finns ytterligare resurser som eventuellt kan stimulera fler att starta företag. Det ligger utanför mitt uppdrag att genomföra en sådan kartläggning.

3.14 Finansiella insatser inom exportområdet

Statliga finansieringsinsatser för exportfrämjande är av stor vikt för möjligheten till tillväxt i små och medelstora företag. Samarbetet mellan de statliga aktörer som finansierar företagsutveckling och exportfrämjande insatser bör därför ständigt utvecklas.

En väsentlig del i ett företags expansionskede är att öka sin försäljning på den internationella marknaden. Sveriges exportvolym för varor och tjänster uppgick år 2007 till 52 procent av BNP. Detta motsvarar 1 570 miljarder kronor.¹² Tio stora svenska företag står för omkring 40 procent av Sveriges export.

Det finns en stor tillväxtpotential i att fler svenska SME-företag ökar sin internationella handel. Nutek pekar i sin Årsbok 2008 på att svenska SME-företag i allt större utsträckning kommer att bedriva sin verksamhet på den internationella marknaden. Jag delar denna uppfattning. Den inhemska marknaden är inte alltid av den omfattning som krävs för att företag ska kunna utvecklas och tillväxa och uppnå en tillräckligt positiv och stabil resultatutveckling.

¹¹ Statligt bildade stiftelser, regeringens insyn och uppföljning, RiR 2008:7.

¹² Exportstatistik 2007, Exportrådet.

Exportutredningen har redovisat en analys av företagens behov av riktade offentliga insatser för framgångsrik tillväxt på utländska marknader.¹³ Utredningen lyfter bl.a. upp nödvändigheten av exportmarknadskunskap, exportkompetens samt statliga exportkrediter och exportkreditgarantier.

Jag kan, mot bakgrund av min kartläggning, konstatera att det finns en insikt bland berörda statliga aktörer om behovet av att nå ut till SME-företagen med de exportfrämjande insatser som behövs. Den bild jag fått av verksamheten är att samarbetet mellan aktörerna fungerar allt bättre. Detta har i sin tur lett till att aktörerna i ökad utsträckning utnyttjar varandras kompetens och lokala nätverk och ser samlokalisering som en fördel. Almi fångar upp och gör bedömningar för flera olika typer av exportstöd. Samarbetet har också lett fram till en gemensam syn på vikten av kompletterande finansieringsformer för små och medelstora företag och därmed till introduktionen av det nya exportlånet. Jag förutsätter att detta goda samarbete fördjupas utifrån de behov som företagen har av finansieringsstöd för internationell expansion.

Jag vill också framhålla vikten av att finansiella insatser inom exportområdet ses i ett sammanhang med statliga finansieringsinsatser för nya, små och medelstora företag. Jag delar därmed den slutsats som framförs av exportutredningen.

Främjandet bör vara integrerat med näringspolitiken. Den svenska ekonomin är i stor utsträckning globaliserad, och främjandet bör ses som den inhemska näringspolitikens internationella dimension. Få långsiktiga näringspolitiska mål kan uppnås om ambitionerna för företagens tillväxt begränsas till den inhemska marknaden.

Regeringens beslut, i november 2008, att tillföra Svensk Exportkredit tre miljarder kronor för att trygga både små och stora företags behov av krediter är ett mycket kraftfullt och viktigt resurstillskott. Jag har också noterat att regeringen i den senaste forskningspolitiska propositionen *Ett lyft för forskning och innovation* (2008/09:50), till följd av den snabba globaliseringen, uttalat avsikten att inrätta utlandskontor för att främja forsknings-, innovations- och utbildningssamarbete inom, för Sverige, strategiska marknader och kunskapsmiljöer. Att på detta sätt bygga upp strategiska internationella allianser och stärka svensk forskning

¹³ *Svensk export och internationalisering Utveckling, utmaningar, företagsklimat och främjande*, SOU 2008:90.

och innovation stärker enligt min bedömning också svenska företags möjligheter till internationell konkurrenskraft.

3.15 Små och medelstora företags möjligheter att få uppdrag genom offentliga upphandling

Små och medelstora företags möjligheter till ökad försäljning genom offentlig upphandling är av stor vikt för företagets utveckling och tillväxt. Jag räknar därför med att de upphandlande offentliga organisationerna, inom ramen för gällande lagstiftning, beaktar de små och medelstora företags förutsättningar vid utformningen av förfrågningsunderlag.

Konkurrensverket uppskattar den offentliga upphandlingens storlek till omkring 400 miljarder kronor årligen.¹⁴ Konkurrensverket konstaterar dock att siffran är osäker p.g.a. bristande statistiskt underlag. Myndigheten avser att verka för en utveckling av insamling och bearbetning av upphandlingsstatistik.¹⁵

På regeringens uppdrag har Nutek kartlagt och analyserat de problem som små företag kan ha när de deltar i offentlig upphandling.¹⁶ Några av de främsta hinder som företagen pekar på är tid och kostnad för att administrera anbuden och de krav som ställs. Företagen måste bl.a. binda upp resurser under en lång tid som en följd av det anbud de lämnat utan att vara säkra på att få ett kontrakt. Nutek har under år 2007 och 2008 mätt företagens administrativa kostnader för att följa reglerna om offentlig upphandling.¹⁷ Företagens förslag på förenklingar för att minska kostnaderna rör främst anbudsprocessen och inte lagstiftningen som sådan. Det är hur de upphandlande enheterna tolkar lagstiftningen och utformningen av förfrågningsunderlaget som har störst betydelse. Detta medför, enligt Nutek, att förenklingsarbetet inte enbart kan bedrivas med hjälp av förändringar i lagstiftningen. Förenklingsarbetet måste även påverka praxis hos de upphandlande

¹⁴ *Konkurrensen i Sverige 2007*, Konkurrensverkets rapportserie 2007:4

¹⁵ Konkurrensverket, information på hemsida.

¹⁶ *Småföretag och offentlig upphandling – hinder och möjligheter för små företag att delta i offentliga upphandlingar*, Nutek, R2005:21.

¹⁷ *Offentlig upphandling – vad tycker företagen är krångligt?* R2008:06.

enheterna. Konkurrensverkets utvärderingar visar på liknande resultat.¹⁸

Regeringen har, genom budgetpropositionen för 2009, avsatt 133 miljoner kronor under perioden 2009–2011 för att öka antalet anbud på offentliga kontrakt. Satsningen genomförs delvis i syfte att underlätta för SME-företag att lämna och vinna anbud. Satsningen innehåller upphandlingsstöd till upphandlande myndigheter och enheter samt leverantörer för mer enhetliga förfrågningsunderlag och resurser för en e-upphandlingsplattform för en utvecklad elektronisk upphandling. Satsningen innehåller också resurser till Konkurrensverket för ett förstärkt informationsarbete, förbättrat arbete med regel efterlevnad och för upphandlingsforskning. Finansdepartementet har därutöver initierat en översyn av de bestämmelser som rör upphandlingar under tröskelvärdena med avsikt att förenkla de nationella reglerna.

De insatser som regeringen vidtar är av stor vikt och jag hoppas att de ger den eftersträvade effekten att fler små och medelstora företag lämnar och vinner anbud på offentliga kontrakt. Små och medelstora företag behöver den offentliga sektorns uppdrag för att utvecklas och växa. Den offentliga sektorn har också behov av de nya tekniska lösningar som småföretag utvecklar. Jag räknar därför med att de upphandlande enheterna inom ramen för gällande lagstiftning beaktar de små och medelstora företagens förutsättningar vid utformningen av förfrågningsunderlaget.

För att fånga upp effekten av regeringens satsning så utgår jag från att Konkurrensverket tillsammans med Nutek, med rapport till regeringen 2009, fortsätter att följa hur SME-företag utvecklar sitt deltagande i den offentliga upphandlingen.

3.16 En statlig garantifond

Jag bedömer att det inte bör inrättas en statlig garantifond.

Statliga kreditgarantier för banklån eller del av banklån till SME-företag förekommer i ett flertal Europeiska länder som till exempel Finland, Holland och Italien. Garantivolymerna uppgår till

¹⁸ *Behovet av stöd och hjälp till små och medelstora företag vid offentliga upphandlingar*, Konkurrensverket, P0956:2.

ansenliga belopp. I USA tillhandahåller Small Business Administration ett omfattande lånegarantiprogram.

I Sverige har Almi i enlighet med sin förordning (1994:1100) om statlig finansiering genom ALMI Företagspartner AB och dess dotterbolag möjlighet att lämna kreditgarantier. Denna möjlighet utnyttjas mycket sällan. Almis kärnverksamhet är marknadskompleterande lånefinansiering kombinerad med företagsrådgivning och information till små och medelstora företag. Kombinationen av kompetens och kapital, ”kompetent kapital”, är en central del av Almis verksamhet. Almi har under de senaste åren utökat sin utlåning. I dagsläget är kapitalbasen om 4 100 miljoner kronor utlånad till 85 procent.

Tidigare Generaldirektören för Nutek, numera landshövding i Norrbotten, Per-Ola Eriksson, har i rapporten *Statliga garantier för lån till små och medelstora företag* bland annat uttalat följande.

Almis regionala organisation och förankring innebär närhet till företagen och god kännedom om dess förutsättningar och villkor. Att ersätta Almis långivning med garantier för del av banklånen skulle åstadkomma betydande störningar i den viktiga försörjningen med lånekapital.

Enligt bestämmelserna i ovan nämnda förordning, ska Almis garanti omfatta 100 procent av det garanterade beloppet. Det innebär att ingen riskdelning sker med banken. Följden blir att Almi måste betrakta kreditgarantin som vore den en egen skuld. Dessutom har garantin karaktären av proprieborgen, vilket innebär att banken kan kräva Almis infriande av garantin så snart låntagaren inte fullgör sina förpliktelser mot banken, utan att först krävt låntagaren.

Genom att ändra de ovan nämnda villkoren i förordningen skulle kreditgarantifinansiering kunna bli gynnsammare för Almi att använda men lånefinansiering skulle ändå vara att föredra eftersom långivningen för kunden närmare Almi. Å andra sidan kunde en kreditgarantigivning föra banken närmare såväl Almi som företagaren, vilket emellertid kan åstadkommas på annat vis. Jag har utvecklat detta mer i mitt förslag under *avsnitt 3.3.12*.

Bankerna gör i dag kreditvärderingar med tonvikt på affärsidén och entreprenörens trovärdighet. Om banken bedömer den nyssnämnda kombinationen som kreditvärdig, beviljas den sökta krediten. Ofta vill dock banken ha kompletterande säkerheter. Skulle låntagaren ha svårighet att lämna sådana skulle ett

borgensåtagande från Almi kunna vara en lösning. Detta innebär att banken kommer närmare företaget, vilket är bra, men att Almi kommer längre ifrån kunden, vilket inte är bra. Jag har dock i *avsnitt 3.3.12* visat hur almilån skulle kunna ges istället för kreditgarantier.

Så länge som Almis lånefond räcker för att täcka behovet av marknadskompletterande finansiering i nära samarbete med bankerna är detta gott nog. Almis fond räcker i dag fullt ut vilket visats genom att nyutlåningen ökar men också revolveringen.

Ett garantisystem är, enligt min mening, mer administrativt tungt än direktlångivning. Almi måste för givna garantier vid alla bokslutstillfällen stämma av utestående engagemang med alla kreditgivare i händelse av att amorteringar inte följt uppgjorda planer. Detta är ett tidsödande arbete med stora risker för felkällor.

Jag anser att Almis lånefinansiering är att föredra framför inrättandet av en särskild statlig garantifond. Om utvärdering av kreditgarantiföreningarna, i enlighet med mitt förslag i *avsnitt 3.11*, leder till ett förnyat program för verksamheten finns även denna resurs att räkna med.

4 Förslagens konsekvenser

Genom mina förslag har vi, rätt hanterat, en verklig möjlighet att nå det övergripande målet att alla starka affärsidéer ska kunna kommersialiseras. En utökad och fördjupad samverkan mellan de statliga aktörer som finansierar företag, i enlighet med mina förslag, leder till att användningen av resurser i form av kompetens och kapital effektiviseras. Nedan redovisar jag i enlighet med mina direktiv och kommittéförordningen (1998:1474) förslagets konsekvenser.

4.1 Inledning

För utredningens arbete gäller bestämmelserna i kommittéförordningen (1998:1474). I 14 § anges att om förslagen påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller annan ska en beräkning av dessa konsekvenser redovisas i betänkandet. Om förslagen innebär samhälls-ekonomiska konsekvenser i övrigt ska dessa redovisas. När det gäller kostnadsökningar och intäktsminskningar för staten, kommuner, regioner eller landsting ska kommittén föreslå finansiering.

Vidare följer av 15 § att om förslagen i betänkandet har betydelse för den kommunala självstyrelsen ska konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet. Detsamma gäller när ett förslag har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet. Vidare ska konsekvenserna redovisas för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags. Till sist ska också konsekvenser belysas som påverkar jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

I utredningens direktiv anges att utredningen, när det gäller förslagens konsekvenser för små företag, ska samråda med Näringslivets nämnd för regelgranskning (NNR).

Utredningen lämnar ett flertal förslag, alla i syfte att underlätta möjligheterna att starta och finansiera företag.

4.2 Statsfinansiella konsekvenser

För att i finansörns spår förbättra de små och medelstora företagens lånemöjligheter har regering och riksdag på ett snabbt och resolut sätt, i november 2008, beslutat om att förstärka Almi Företagspartner AB:s utlåningskapacitet genom ett kapitaltillskott på två miljarder kronor. Almi kommer också att ges möjligheten att finansiera en större andel av företagens lånebehov än dagens maximala 50 procent, vilket jag föreslagit i *avsnitt 3.3.12*. Kapitaltillskottet kommer väl till pass och medför också att den nya finansieringsprodukten Startgarantin kan införas utan ytterligare finansiering. Det nya Almi har, genom kapitaltillskottet, nödvändiga resurser för att lämna en garanti till Almi Startgaranti.

Det nya Almi kommer, i takt med att utredningens förslagna finansieringsprodukter helt och fullt har införts, att behöva ytterligare kapitalförstärkningar år 2010 och framåt. Dessa kapitaltillskott ska ställas mot att antalet företag och arbetstillfällen väsentligt ökar och är med säkerhet – nationalekonomiskt – en mycket bra affär för samhället.

Utredningens förslag kommer, enligt min mening, att generera ytterligare 500–1 000 nya företag varje år. Därmed tillkommer 2 000–3 000 fler arbetstillfällen årligen med bl.a. ökade skatteintäkter som följd.

4.3 Konsekvenser för de statliga finansieringsaktörerna

Mina förslag innebär att dubbelarbetet minskar och att samarbetet ökar mellan de statliga aktörerna. Jag vill särskilt peka på konsekvensen av att flera aktörer ska utveckla sin samlade kompetens. Kostnaden för kompetensutvecklingen föreslås finansieras genom ökad kostnads- och kapitaleffektivitet, omdisponeringar m.fl. åtgärder.

4.4 Övriga konsekvenser

Utredningens förslag medför att SME-företag kommer att påverkas positivt och få ekonomiska fördelar genom att start- och expensionskapital blir tillgängligt i större omfattning.

Utredningen har också haft kontakt med NNR om förslagets påverkan på små och medelstora företag. NNR anser att förslagen inte kommer att påverka företagen negativt varför de avstår från att uttala sig.

För unga personer, kvinnor och personer med utomsvenskt ursprung kommer möjligheterna att starta och finansiera företag att öka.

Kommittédirektiv

**Statliga finansieringsinsatser för nya, små
och medelstora företag**

**Dir.
2007:169**

Beslut vid regeringssammanträde den 6 december 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska göra en översyn av statliga finansieringsinsatser för nya, små och medelstora företag. En analys ska göras av hur dagens insatser samverkar och i vilken mån de överlappar. Utredaren ska lämna förslag till hur dagens insatser kan bli mer effektiva och överskådliga.

Utredaren ska särskilt beakta företagarnas behov av finansiering inför företagsstart, företagets finansieringsbehov i tidiga skeden av sin utveckling samt små och medelstora företags behov i expansionsskeden. Utredaren ska föreslå hur statliga insatser kan utformas så att de främjar privata aktörers medverkan. De insatser utredaren föreslår ska utformas på ett sådant sätt att risken för snedvridande av konkurrensförhållanden och för undanträngningseffekter minimeras. Från dessa utgångspunkter ska utredaren ompröva nuvarande statliga åtaganden inom finansieringsområdet. Det är även viktigt att de statliga stödinsatserna främjar goda förutsättningar både inom befintliga näringar men också att de främjar utvecklingen av nya och potentiella tillväxtområden.

Utredaren ska särskilt beakta hur investeringsvillkor och avkastningskrav påverkas av att investeringar finansieras på olika sätt. I detta sammanhang ska utredaren även uppmärksamma hur staten kan förbättra förutsättningarna för marknadskompletterande investeringar.

Om utredaren kommer till slutsatsen att nya insatser för att stödja små och medelstora företags finansiering är motiverade, ska utredaren föreslå hur de ska utformas. I den mån åtgärderna har statsfinansiella konsekvenser ska utredaren också föreslå hur dessa

ska finansieras. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2008.

Motiv för statliga finansieringsinsatser till små och medelstora företag

Globaliseringen och den snabba tekniska utvecklingen innebär nya förutsättningar för små och medelstora företag. Konkurrensen hårdnar samtidigt som företagen får tillgång till större marknader där de kan exportera och importera varor och tjänster.

Entreprenörskap och företagande är viktigt för ökad sysselsättning och tillväxt. Goda förutsättningar för små och medelstora företag är därför av mycket stor betydelse för alla delar av Sverige. För att fler människor ska komma i arbete och ur utanförskap måste fler företag kunna anställa. Detta kan ske genom att fler kvinnor och män väljer att starta företag, att fler företag vill växa och att fler väljer att investera i alla delar av Sverige. Regelverk som försvårar företagande och investeringar måste förenklas så att det blir både enklare och mer lönsamt att driva företag. Goda finansieringsmöjligheter för företag är en väsentlig del av ett gott företagsklimat.

Det är angeläget att staten tillhandahåller ett regelverk som främjar privata aktörers medverkan i skapandet av en god finansieringssituation för nya och växande företag. Statliga finansieringsåtgärder bör inte ha karaktär av passivt stöd utan ska stimulera företagens egna åtgärder för kapitaluppbyggnad.

Det finns många sätt att finansiera företagsetableringar och expansion av befintliga verksamheter. Ett är eget kapital tillhandahållet av ägaren själv, närstående eller riskkapitalaktörer av olika slag. Kapitalet kan t.ex. tillskapas via det initiala aktiekapitalet, dvs. vid företagets bildande eller genom nyemissioner. Kapital kan även behållas i företaget i form av beskattade eller obeskattade vinstmedel. Ett annat viktigt finansieringsalternativ är att låna kapital. Staten kan i begränsad utsträckning bevilja lån och bidrag till företag.

Motivet för statliga insatser till företag är att det brister i utbudet av kapital till små och medelstora företag. Bristerna kan bero på att finansiären har ett otillräckligt information, t.ex. genom bristen på företagshistorik i nystartade företag, eller på att finansiären har otillräcklig kunskap om nya produkter. Även lönsamhet

för små lån och bristande realsäkerheter kan vara problem. Det finns också regionala skillnader avseende strukturella förutsättningar, tillgång till och behov av kapital.

Statliga åtgärder kan i vissa fall vara motiverade om förutsättningarna för privata finansiärer att investera är alltför osäkra ur ett finansiellt perspektiv och det samtidigt finns ett samhälleligt intresse av att investeringen genomförs. Det går emellertid inte alltid att dra en skarp gräns mellan de investeringar som är kommersiellt gångbara och de som är förknippade med så höga osäkerhetsfaktorer att de inte attraherar kommersiellt kapital. Ofta gör olika investerare olika bedömningar och i enskilda fall sker det ofta en samfinansiering mellan offentliga insatser och kommersiellt kapital. Samtidigt ställer EG:s statsstödsregler krav på att marknadskompletterande insatser ska gå att skilja från sådana som sker på strikt kommersiella villkor på en konkurrensutsatt marknad.

Tillgången till kapital för nystartade, unga och expansiva små-företag

Företagande i Sverige bedrivs ofta i mindre icke marknadsnoterade aktiebolag, i handelsbolagsform och av enskilda näringsidkare. Dessa har ibland problem att få finansiering på grund av svårigheter att bedöma möjligheterna till avkastning på investerat kapital, vilket ofta är relaterat till bristande information om företaget, att kapitalbehovet är för litet för att attrahera professionella investerare eller att det bedöms vara en alltför lång tidshorisont innan företaget får regelmässig fakturering. Transaktions- och förmedlingskostnaderna för kapitalet är också relativt stora för mindre summor vilket gör mindre investeringar olönsamma.

I nystartade, unga företag samt expansiva och innovativa företag är tillgången till kapital en avgörande framgångsfaktor.

Dessa företag har ofta stora initiala utgifter men samtidigt begränsad tillgång till kapitalmarknaden. De kan ha svårigheter att få lån p.g.a. avsaknad av kredithistoria, sin ringa storlek och sina begränsade tillgångar. Deras förmåga att ställa säkerheter är inte sällan begränsad, vilket ofta leder till ett ökat privatekonomiskt risktagande för företagaren eftersom det ofta krävs kompletterande säkerheter.

Lånefinansiering leder till lägre soliditet än finansiering med eget kapital. Lägre soliditet kan i vissa avseenden förhindra en tillväxt med balanserad kapitalstruktur, eftersom en sådan skapar

sämre förutsättningar att motstå konjunktursvängningar i samband med ytterligare expansion eller att klara kostnader för forskning och utveckling.

Möjligheterna att bygga upp ett kapital innan ett företag startas är begränsade. För en stor del av de nystartade företagen är ökad soliditet och ökad likviditet genom amortering på skulder eller uppbyggnad av obeskattade vinstmedel inte ett alternativ, då de ännu inte nått resultat som möjliggör detta. Företagen kan även ha svårt att attrahera externt kapital t.ex. på grund av investerarens höga krav på information och avkastningskrav i tidiga skeden. För denna kategori av företag kan även ökad likviditet via belåning av kortfristiga skulder möta svårigheter.

Garantier

Statliga garantier kan vara ett alternativ till direkta statliga lån för att förbättra möjligheterna till finansiering för små och medelstora företag. Ett garantisystem kan bygga på att staten garanterar banklån och delar risktagandet med banken eller något annat privat låneinstitut.

Garantier, med delat risktagande, finns i ett flertal länder. Systemet har funnits längst i USA, där det infördes redan på 1950-talet. I USA, Kanada och Nederländerna ligger huvudansvaret för kreditprövningen på bankerna. Eftersom staten endast garanterar en del av ett banklån, bär banken fortfarande en kreditrisk och har därigenom incitament att göra en seriös kreditprövning. Fördelen med detta kan vara att det statliga organ som hanterar kreditgarantierna endast i begränsad omfattning måste göra en egen bedömning av i vilken utsträckning låntagaren bör beviljas en garanti. Flera av de statliga finansiärerna har möjlighet att lämna garantier. Villkoren idag är dock sådana att direkta lån är billigare och mer ändamålsenliga för kunderna.

Utredningsbehov

Regeringen har i regeringsförklaringen för 2006 och budgetpropositionen för 2007 pekat på att det finns ett behov av att se över finansieringsmöjligheterna för små och medelstora företag. Bakgrunden är att dagens system, som vuxit fram under mycket

lång tid, kan uppfattas som svåröverskådligt och att överlappningar finns. Statliga insatser ska utformas så att de främjar privata aktörers medverkan. Regeringen har även uttalat att nya och alternativa former av statliga insatser bör utredas, bland annat ett statligt garantisystem och skatteincitament. Utifrån dessa utgångspunkter är det bl.a. motiverat att tillsätta en utredning som ska se över statens åtaganden när det gäller näringspolitiska insatser avseende finansiering och incitament för förbättrad kapitalförsörjning. Det är även angeläget att de statliga stödinsatserna främjar framväxten av nya kreativa och innovativa tillväxtområden. Utredningen ska behandla inriktning, effektivitet och omfattning av dessa insatser.

Uppdrag avseende nuvarande offentliga insatser inom innovationsområdet

Som ett led i regeringens strävan att främja ett innovationssystem som är tydligt och effektivt på både regional och nationell nivå ska utredaren göra en översyn av dagens insatser för finansiering av innovationer. I det arbetet ska utredaren se över dels om insatserna är utformade på ett ändamålsenligt sätt, dels möjligheterna till en mer effektiv och samordnad organisation för statens finansieringsinsatser på regional och nationell nivå. Utredaren ska analysera hur statliga marknadskompletterande insatser för finansiering av innovationer kan utformas så att de blir mer resurseffektiva och främjar utvecklingen av nya tillväxtområden.

Bildandet av Innovationsbron AB (se bilaga) medförde att ansvarsuppdelningen mellan offentliga aktörer blev tydligare, men det finns alltså ett behov av ytterligare översyn. Utredaren ska se över de insatser som utförs av aktörerna Innovationsbron AB, Verket för innovationssystem, Almi Företagspartner AB (Almi), Stiftelsen Industrifonden, Statens energimyndighet, universitetens holdingbolag och länsstyrelserna m.fl. inom området finansiering av innovationer.

Uppdrag avseende finansiering i samband med utveckling av företag

För att möta förändrade förutsättningar och samtidigt tillgodose behovet av goda villkor för företagande ska företagens behov av medel inför företagsstart, i tidiga skeden av företagets utveckling eller i expansionsskeden analyseras. Utredaren ska även kartlägga och beskriva befintliga statliga finansieringsinsatser till små och medelstora företag och identifiera om dessa insatser är marknadskompletterande, sammanfaller med varandra eller kan effektiviseras.

En utgångspunkt är att staten tillgodoser behovet av ett regelverk som främjar privata aktörers medverkan för skapandet av en god finansieringssituation. För att stimulera tillgången på privat kapital har regeringen föreslagit att förmögenhetsskatten ska tas bort. För att förbättra möjligheterna att få banklån avser regeringen att förstärka bankernas förmånsrätt, vilket kommer att möjliggöra ökad långivning och bättre villkor. Utredaren ska analysera om ytterligare åtgärder för att förbättra tillgången till privat kapital är motiverade. Utredaren ska därvid utreda möjligheterna att skapa ett statligt garantisystem. Utredaren får även utreda och föreslå andra insatser som innebär att statens insatser utformas mer resurseffektivt. Utredaren kan även föreslå andra ändringar eller lösningar, som omfattar annat än direkta statliga finansieringsinsatser, utifrån perspektivet att marknadsmisslyckanden kan vara skapade eller förstärkta av hur regelverket är utformat.

Utredaren ska även se över dels om insatserna är utformade på ett ändamålsenligt sätt, dels möjligheterna till en mer effektiv och samordnad organisation för statens finansieringsinsatser på regional och nationell nivå. Ett exempel på strukturförändringar som ska belysas är möjligheten till närmare samarbete mellan Almi och Stiftelsen Norrlandsfonden i de fem norrlandslänen.

Utgångspunkter för uppdraget

En övergripande utgångspunkt för regeringen är att skapa förutsättningar för att finansiering till entreprenörer och företag ska ske från den privata kapitalmarknaden. Om staten ska genomföra insatser ska åtgärderna vara marknadskompletterande. Statens roll i detta hänseende ska vara tydlig och väl motiverad. Alternativa insatser bör utvecklas i de delar staten visserligen har intressen,

men inte behöver vara utförare. Åtgärderna ska utformas och tillämpas så att snedvridning av konkurrensen undviks så långt detta är möjligt. Offentliga organisationer ska vara tydliga och ha avgränsade målgrupper.

Statens prioriteringar i ett nationellt perspektiv bör göras tydligare, samtidigt som möjligheterna till bl.a. organisatorisk samverkan på regional nivå stärks. Generellt sett bör de föreslagna insatser riktas till företag och företagare i tidiga skeden, till grupper som har högre trösklar till företagande och andra områden där utbudet inte är tillfredsställande. Aktörernas åtagande och målgrupper bör tydliggöras. Vidare ska utredaren beakta, såsom framhålls i budgetpropositionen för 2008, att en utökad samverkan mellan kulturliv och näringsliv kan öka både entreprenörskap och näringslivets konkurrenskraft.

Utredningen ska i första hand inriktas mot en översyn av befintliga insatser och finansieringsinstrument. Utredaren ska även föreslå att finansieringsinstrument tas bort, förändras eller tillkommer inom ramen för de statliga insatserna. Antalet föreslagna nya åtgärder bör begränsas till ett fåtal. Det totala antalet åtgärder bör efter hand kunna minskas och hanteringen förenklas och samordnas för att ge ökad effektivitet. Både nuvarande och föreslagna åtgärder ska kunna följas upp, utvärderas och omprövas.

Riksdagen beslutade i budgetpropositionen för år 2007 (prop. 2006/07:1) att se över samtliga statligt ägda bolag och genomföra s.k. bolagsgenomgångar. Skälen är att regeringen har uttryckt att om det inte finns särskilda skäl, ska staten inte äga bolag. Utredaren ska ta hänsyn till detta beslut vid översynen av organisationen för statens finansieringsinsatser.

Utredaren ska inte utreda eller föreslå insatser inom skatteområdet. En särskild utredning ska tillsättas för de frågorna.

Finansieringsinsatser till små och medelstora företag inom ramen för Europeiska kommissionen ska belysas i den mån det är relevant. Utredaren ska vidare vid utarbetandet av sina förslag beakta EG:s statsstödsregler.

Arbetets bedrivande

Utredaren ska i största möjliga utsträckning använda sig av genomförda utvärderingar och andra relevanta underlag. Utredaren ska göra de internationella jämförelser som är befogade. Utredaren

ska i sitt arbete föra en dialog med och inhämta synpunkter från berörda myndigheter och organisationer såväl när det gäller mer traditionella tillverknings- och tjänstenärings- som i fråga om nya tillväxtområden som t.ex. upplevelseindustri och kreativa näringar. Dialog ska även ske samt i förekommande fall med Europeiska kommissionen. En dialog bör även föras med andra parter som kan bedömas bli särskilt berörda av förslagen och övervägandena.

Vid bedömningen av förslagets påverkan på företagens administrativa kostnader i enlighet med kommittéförordningen (1998:1479), samt vid bedömningar enligt förordningen (1998:1820) om särskild konsekvensanalys av reglers effekter för små företags villkor, ska utredaren ta hjälp av Verket för näringslivsutveckling (Nutek). Utredaren ska med hjälp av Nutek även följa och beakta de mätningar av administrativa kostnader som Nutek genomför inom berörda områden.

Om förslagen medför ökade kostnader för staten, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras. Utredaren ska redovisa vilka konsekvenser de förslag som lämnas har för företag på landsbygden. Utredaren ska även redovisa vilka konsekvenser de förslag som lämnas har i ett jämställdhetsperspektiv, särskilt i fråga om kvinnors företagande.

Regeringen avser att inom kort tillsätta en utredning som ska utreda behov, förutsättningar och, om behov finns, lämna förslag till skatteincitament i syfte att stärka investeringar i företag. Utredaren ska bedriva arbetet i nära samarbete med denna utredning.

Utredaren ska samråda med berörda offentliga och privata finansieringsaktörer, universitet och högskolor, Verket för innovationssystem, Nutek, Glesbygdverket, Statens jordbruksverk och Riksgäldskontoret. Utredaren ska, när det gäller redovisning av förslagets konsekvenser för små företag, samråda med Näringslivets nämnd för regelgranskning (NNR).

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2008. Om utredaren finner det lämpligt får delar av uppdraget redovisas i ett eller flera delbetänkanden.

(Näringsdepartementet)

Bilaga

Nuvarande offentliga finansieringsinsatser för kommersialisering av innovationer*Innovationsbron*

Innovationsbron är en koncern som bildades 2005 utifrån de sju teknikbrostiftelser som bildats 1994. Innovationsbrons syfte är att främja tillväxten inom svenskt näringsliv genom ett ökat kunskapsutbyte mellan näringsliv och universitet/högskolor, stärka näringslivets förnyelseförmåga och underlätta att resultat av forskning kommersialiseras.

Innovationsbron AB är en koncern med moderbolag i Stockholm och dotterbolag i Lund, Göteborg, Linköping, Stockholm, Uppsala, Umeå och Luleå. Verksamheten omfattar hela landet och bedrivs huvudsakligen decentraliserat genom de regionala dotterbolagen. När det bedöms effektivt sker en nationell samordning.

Innovationsbron arbetar med såddkapital direkt mot enskilda projekt eller företag. Innovationsbrons såddkapitalprodukter är bidrag, villkorslån och ägarkapital för investeringar.

Almi Företagspartner AB:s innovationsfinansiering

Almi erbjuder innovatörer förstudiemedel och villkorslån. Förstudiemedel till innovatörer (Almi) ger möjligheter för företag att få nödvändig experthjälp till exempel för kommersiell eller teknisk utvärdering, för att anlita specialister inom teknik, marknad och juridik eller om möjligt skydd av tekniken. Volymen 2006 var 15,8 miljoner kronor. Villkorslån är lån som kan avskrivas och används för att utveckla innovationer till kommersialiserbar status. Volymen 2006 var 53,8 miljoner kronor.

Energimyndighetens kommersialiseringsverksamhet

Genom ett innovationsstöd stödjer Energimyndigheten utvecklingen av kommersialiserbara idéer för att driva på arbetet med utvecklingen av det svenska energisystemet. Energimyndigheten

erbjuder villkorslån till personer och bolag med affärsidéer som uppfyller en rad kriterier:

- *Energirelevans*, vilket betyder att affärsidén ska bygga på antingen energieffektiviseringar eller idéer inom för-nybar energi,
- *lönsamhet*, vilket innebär att bara företag som bedöms kunna ge företagsekonomisk lönsamhet är aktuella för lånen,
- *vilja att växa*, vilket innebär att entreprenörsanda och kunnighet ska finnas hos företagets ledning och styrelse,
- *unicitet, skalbarhet och skydd*, dvs. företaget bör ha en produkt som kan skyddas genom patent eller på annat sätt en unik affärsidé som är skalbar,
- *medfinansiering* ska finnas, vilket innebär att en del av kapitalet måste komma från andra investerare än Energimyndigheten.

Förutom att kräva att personen eller bolaget har förmågan att föra projektresultatet ut på marknaden kräver myndigheten att den kommersiella potentialen har en energirelevans som överensstämmer med Energimyndighetens uppdrag. För att kompensera för den högre risken och för att inte konkurrera med andra aktörer tar myndigheten ut en ränta som är högre än genomsnittet. Energimyndigheten kan finansiera högst 50 procent av ett projekts totala kostnad.

Universitetens holdingbolag

Med holdingbolag avses aktiebolag som ägs av staten men förvaltas av universitetsledningarna. Dessa tillkom med början 1994 i syfte att ge universiteten möjligheter att agera på renodlat kommersiella grunder. I dag finns femton holdingbolag vid universitet och högskolor i Sverige. Holdingbolagen arbetar med målsättningen att forskning och kompetens vid svenska lärosäten ska kommersialiseras genom nyföretagsstart eller, vilket är mindre vanligt förekommande, genom immaterialrättsskydd och efterföljande försäljning eller licensiering av dessa rättigheter. Inom ramen för verksamheten finns aktiviteter som starthus-program, hjälp till forskare hitta riskkapital, att holdingbolagen själva går in med kapital, att utvärdera och vidareutveckla affärsidéer osv.

Verket för innovationssystem (Vinnova)

Vinnova är en myndighet med uppgift att finansiera behovsmotiverad forskning. Inom myndigheten bedrivs finansieringsprogrammet Forska&Väx vars syfte är att stärka små och medelstora företags konkurrenskraft på en global marknad och därmed bidra till ekonomisk tillväxt och nya arbetstillfällen. Programmet riktar sig främst till företag som har ingen eller begränsad erfarenhet av att använda FoU i sin verksamhet. Finansiering lämnas i form av bidrag med medfinansieringskrav om minst 50 procent. Programmet uppgick till 100 miljoner kronor under 2006.

Länsstyrelsernas, självstyrelseorganens och samverkansorganens såddfinansiering

Länsstyrelserna, självstyrelseorganen och samverkansorganen har möjligheter att bevilja finansiering av utvecklingsprojekt i tidiga skeden. Finansieringen kan sökas av små och medelstora företag för projekt i mycket tidiga faser. Även oberoende entreprenörer, innovatörer eller forskare kan söka såddfinansiering. Regional såddfinansiering kan beviljas som garanti eller villkorlån och täcker normalt högst 50 procent av den totala projektkostnaden. Den regionala såddfinansieringen är ett komplement och kan användas som ett regionalt instrument vid behov. Såddfinansiering beviljades under 2006 med cirka 39 miljoner kronor till 237 små och medelstora företag. Fördelningen av finansieringen var 24 miljoner kronor i villkorlån och 15 miljoner kronor i bidrag. Under 2006 beviljades företag i Västra Götalands län störst belopp såddfinansiering med 18 miljoner kronor.

Finansiering till nya och etablerade företag*Almi Företagspartner AB*

Almikoncernen bildades 1994 och övertog då verksamheter som de tidigare regionala utvecklingsfonderna hade bedrivit. Almi Företagspartner AB ägs till 100 procent av staten och är moderbolag i en koncern med 21 regionala dotterbolag som ägs till 51 procent av moderbolaget. Dotterbolagens övriga ägare är landsting, regionala självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan. Koncernens

uppdrag är att främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag och stimulera nyföretagandet i syfte att skapa tillväxt och förnyelse i svenskt näringsliv.

Almi har en marknadskompletterande roll, vilket innebär att verksamheten inte ska konkurrera med den privata marknadens utbud av tjänster. De tjänster Almi erbjuder är finansiering och affärsutveckling. Almis kreditverksamhet är självfinansierande. Verksamhetsområdet täcker hela företagsprocessen från idé till tillväxt och verksamheten är organiserad i tre affärsområden som utgår från olika kundbehov – innovation, nyföretagande och etablerade företag. Kreditgivningen från Almi sker i form av lån i nära samverkan med andra kreditgivare och bankerna är viktiga och naturliga samarbetspartner. Almis nyutlåning uppgick under 2006 till totalt 1 194 miljoner kronor och det egna kapitalet uppgick den 31 december 2006 till drygt 3,9 miljarder kronor.

Stiftelsen Norrlandsfonden

Norrlandsfonden har till ändamål att, genom att delta i finansieringen (marknadskompletterande), främja främst små och medelstora företags utveckling i Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Särskild uppmärksamhet ska ägnas Norrbottens län och inlandskommunerna. Fonden bildades redan år 1961.

Norrlandsfonden ska finansiera etablering, utveckling och expansion av näringslivet inom stiftelsens verksamhetsområde. Norrlandsfonden kan också ta initiativ till, och i begränsad omfattning finansiera utredningar, infrastrukturella investeringar och forskning av betydelse för näringslivet inom stiftelsens verksamhetsområde. Under 2006 beviljade fonden krediter till 131 företag med totalt 268 miljoner kronor och det egna kapitalet uppgår till cirka en miljard kronor.

Stiftelsen Industrifonden

Industrifonden är en statlig stiftelse bildad av staten 1979 för att komplettera marknaden avseende industriell utveckling och marknadsföring. Fonden hade ursprungligen ett kapital på cirka 1,6 miljarder kronor och det uppgår idag till totalt knappt 3,3

miljarder. Stiftelsen investerar i första hand genom att tillföra ägarkapital i företag.

Fonden inriktar sin verksamhet på fem affärsområden: industri - inriktar sig på traditionella industriföretag, cleantech – investerar i energi- och miljöteknik företag, ICT – investerar i företag inom informations och kommunikationsteknik, indirekta investeringar – hanterar innehav i delägda riskkapitalbolag i olika delar av Sverige samt life science – investerar i företag inom medicinsk teknik, läkemedel och diagnostik.

Förteckning över möten och samråd

Utredningen har på olika sätt träffat och samrått med företrädare för flera olika företag, organisationer samt med experter inom olika områden.

AB Chalmersinvest
Almi Företagspartner AB
Amplico Kapital AB
Andra APfonden
Bioventa
Business Region Göteborg (BRG)
Chalmers
Connect Väst AB
ECOFIN
Energimyndigheten
Exportrådet
Företagarna
Göteborgs Universitets Holdingbolag AB
Göteborgs Universitet
Handelsbanken
Innovationsbron AB
Innovative Marketing AB
Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)
Karolinska Institutet Holding AB
KPMG
Kreditgarantiföreningen i Sverige
Landsorganisationen
Lunds Universitets Holdingbolag AB
Lunds Universitet
Länsstyrelsen i Norrbotten
Länsstyrelsen i Värmland
Länsstyrelsen i Västernorrland

Länsstyrelsen i Västra Götaland
Motivationshuset AB i Malmö
Nordea
Nordic Investment Solutions NIS AB
Näringslivets nämnd för regelgranskning (NNR)
Nätverket Heja Skåne
Provobis Holding AB
Riksrevisionen
SEB
Semcon
Sjätte AP fonden
Sveriges Lantbruksuniversitet Holding AB
Stiftelsen Industrifonden
Stiftelsen Norrlandsfonden
Swedbank
Swedish Incubator & Science Parks (SIPS)
Svenskt Näringsliv
Svenska Riskkapitalföreningen
Svenska Uppfinnarföreningen
Sveriges Exporråd
Teknikföretagen
Verket för innovationssystem (Vinnova)
Verket för näringslivsutveckling (NUTEK)
Västernorrlandsfonden AB
Västra Götalandsregionen
Västsvenska Industri och Handelskammare

Bo Gustavsson, företagskonsult
Karin Kronstam, Kamarilla AB, styrelseproffs
Elisabeth Litsmark-Nordenstam, projektledare
Désirée Lindholm, Lindholms InnovationsRådgivning
Maria Masoomi, matkreatör, entreprenör och kolumnist
Bengt Tengroth, direktör
Peter Tovman, ekonom och Lic. i rättsvetenskap
Bertil Westerlind, revisor

Utredningen har genomfört studiebesök till Norge, Finland och Danmark och då träffat företrädare för

Innovasjon Norge
Sitra
Finnvera
Vækstfonden

Skrivelse till utredningen om Västernorrlandsfonden AB:s verksamhet

Västernorrlandsfonden AB är ett fondbolag som lyder under Lagen om Investeringsfonder. Fondbolaget ägs av Länsförsäkringar Västernorrland.

Idén kring Västernorrlandsfonden AB inleddes vid en tid då arbetsmarknaden och konjunkturen var svag, precis som den är i dag. Försäkringsbolagets ambitioner var att motverka den negativa utvecklingen. 2003 startades en aktiefond där 90 procent av kapitalet investeras på den svenska börsen, övriga 10 procent placeras i private equity, dvs. små företag med säte i Västernorrlands län.

Efter att fondbolaget kontaktats av Europeiska Investeringsfonden våren 2004, lämnade Västernorrlandsfonden 2005 ett förslag till en ny lokal finansiell infrastruktur, som bl.a. innebar möjlighet att dra nytta av befintligt kapitalflöde från PPM.

Våren 2007 kompletterades utbudet via räntefonden Västernorrlandsfonden Likviditet och under hösten 2008, startades slutligen Pensionsplaneraren AB, som i sin verksamhet sköter privatpersoners PPM placeringar, där 30 procent alltid investeras i Västernorrlandsfonden.

Därmed har en lokal finansiell infrastruktur färdigställts, via privat kapital från PPM, som placerats i Västernorrlandsfonden vilken finansierat ex. Xavitech AB, ett företag i Härnösand.

En stark och uthållig struktur kan nås genom engagemang från någon större statlig aktör, ex. Sjätte AP fonden, som därmed kompletterar detta privata initiativ genom att bli delägare i någon av fonderna.

Nu har det gått fem år och resultatet är bra. Avkastningen har visat sig mycket positiv. Av landets 97 Sverigefonder parkerar

Västernorrlandsfonden bland de 5 bästa sett över en 5 års period. Oberoende rating institutet Morningstar har givit aktiefonden högsta betyg 5 stjärnor.

Sedan dec 2005 har 7 investeringar skett i onoterade företag. I de sju företagen finns exempel på såväl avknoppningar från Mittuniversitetet, till Kulturföretag med webbapplikationer och biomedicinsk verksamhet.

Strukturen utgår från privatpersonens långsiktiga pensions-sparande och är självklart möjlig att applicera och kopiera i alla regioner, län eller andra lokala områden runt om i landet. Under de år fondbolaget verkat har flertalet av investeringarna skett i samarbeten, med andra lokala aktörer ex. Saminvest AB, Investa Företagskapital AB, Norrlandsfonden och affärsänglar.

Vissa brister i en ideal investeringskedja har förstås noterats. Vår idé är en avtalslösning där ex affärsängeln investerar i den tidiga fasen. Därefter krokas Västernorrlandsfonden vid och följer med företaget under tillväxtfasen, för att slutligen avlösas av en betydande aktör. Då får varje aktör, inklusive entreprenören, möjlighet till exit under givna förutsättningar. En teoretisk idealbild men full möjlig att uppnå!

Mats Lundqvist, VD

Kartläggning av de statliga finansieringsinsatserna

Nedanstående fakta bygger på information från respektive aktör, årsredovisningar och dylikt, underlag från Internet samt Vinnovas PM ”*No Wrong door*” – *alla ingångar leder dig rätt*¹. Denna kartläggning ligger delvis till grund för de bedömningar jag gör och de förslag jag lämnar i kapitel 3.

Almi Företagspartner AB

Staten är ensam ägare till Almi Företagspartner AB. De nitton dotterbolagen inom koncernen ägs till 51 procent av Almi Företagspartner AB och 49 procent av regionala ägare såsom landsting och regionförbund. De regionala bolagen bedriver den operativa verksamheten. Almi Företagspartner AB ansvarar för ledning, samordning, utveckling av produkter och verksamhet samt service i koncerngemensamma funktioner.

Enligt bolagsordningen är föremålet för bolagets verksamhet att främja näringslivets utveckling genom att bl.a. äga och administrera samt samordna verksamheten i sådana regionala utvecklingsbolag som avses i lagen (1994:77) om beslutanderätt för regionala utvecklingsbolag. Vidare ska bolaget förvalta kapital samt äga och förvalta aktier i portföljförvaltande bolag. Därutöver får bolaget bedriva verksamhet i form av rådgivning, utbildning och information rörande företagsutveckling och finansiering samt genom att tillhandahålla kapital enligt statliga riktlinjer och i övrigt medverka till att finansiera små och medelstora företag.

Näringsdepartementet överlämnade i samband med bolagsstämman den 29 april 2008 en promemoria avseende förvaltningen

¹ Sara Nordgren och Karin Nygård Skalman, Vinnova 2008-08-19.

av Almi Företagspartner AB till bolaget. Av promemorian (de s.k. ägardirektiven) framgår statens riktlinjer för verksamheten. Almi ska utgöra ett komplement till den privata marknaden för företagens finansieringsbehov och affärsutveckling. Den centrala Almi-insatsen är den analys av företaget och företagaren som kan leda till en finansiering av företaget. Almi ska ha en räntenivå som tar hänsyn till företagets behov och avspeglar Almis högre risktagande och kompletterande roll. Almis låneformer ska vara anpassade efter behovet av små lån och för företag i tidiga skeden. Almi Företagspartner AB ska långsiktigt bedriva låneverksamheten så att kapitalet bevaras nominellt intakt.

Almi Företagspartner AB har ingått regionala samverkansavtal med de regionala intressenterna i syfte att reglera varje regionalt bolags verksamhet. Av samverkansavtalen framgår bl.a. att behovet av företagsutveckling varierar mellan regioner. Åtgärdernas omfattning och sammansättning ska därför avgöras utifrån de regionala förutsättningarna.

Almi bedriver sin verksamhet i tre affärsområden: nya företag, etablerade företag och innovation. Almis verksamhet består av finansiering och affärsutveckling. Almi tillhandahåller lån och garantier i olika former samt rådgivning, kontaktförmedling och olika utvecklingsprogram. Almi förmedlar dessutom vissa tjänster inom exportområdet. Så här långt satsar Almi 61 procent av sin kundtid på affärsutveckling och 39 procent på finansieringsområdet.

Mikrolån

Mikrolånet lanserades i maj 2007. Föregångaren till denna låneform är minilånet genom vilket Almi lånade ut upp till 50 000 kronor. Mikrolånet lämnas på belopp upp till 100 000 kronor dels för att underlätta och stimulera etablering av nya företag, dels för att utveckla befintliga företag som har svårighet att få sitt kapitalbehov täckt på den ordinarie kapitalmarknaden. Almi kan låna ut upp till 100 procent av kapitalbehovet. Lånet lämnas utan krav på säkerhet, men för att kompensera för den högre risken och för att inte konkurrera med bankerna tar Almi ut en ränta som är högre än en genomsnittlig bankränta.

Under år 2007 beviljade Almi 540 mikrolån till ett sammanlagt belopp om 41 miljoner kronor. Intresset för mikrolånet bland

Almis kunder är stort och volymen är ökande. Under första halvåret 2008 beviljade Almi 587 mikrolån till ett belopp av 49 miljoner kronor.

Förstudiemedel – innovation

Förstudiemedel kan erhållas för verifiering och översikt av immaterialrättsliga frågor och för att belysa teknik- och marknadspotentialen för ett visst projekt. Förstudiemedel lämnas med högst 15 000 kronor/projekt. Kostnaden belastar Almi som väljer lämplig extern konsult för utvärdering av projektet.

Under 2007 beviljade Almi 2 633 projekt förstudiemedel till ett belopp om drygt 17,3 miljoner kronor.

Förstudielån

Förstudielån beviljas för mer fördjupade studier av både marknads- och teknikpotentialen för ett visst projekt och för att utveckla affärsidén vidare mot kommersialisering. Lånet är ett villkorlån upp till max 75 000 kronor/projekt med krav på minst 50 procent i medfinansiering.

Under 2007 beviljade Almi 136 förstudielån till ett belopp om drygt nio miljoner kronor. Under första halvåret 2008 beviljades 83 lån till ett belopp av fem miljoner kronor.

Innovationslån

Innovationslånet är inriktat på att utveckla innovationen till kommersialiserad status. Lånet är ett villkorlån som beviljas företag. Lånebeloppet får inte vara lägre än 50 000 kronor och det krävs en motfinansiering på minst 50 procent av det totala finansieringsbehovet. Det finns inget maximibelopp.

Under 2007 beviljade Almi 216 innovationslån till ett belopp om drygt 55 miljoner kronor. Under första halvåret 2008 beviljades 118 lån till ett belopp av 32 miljoner kronor.

Företagslån

Almi beviljar företagslån till företag oavsett företagsform. Finansieringsformen vänder sig till både nya och redan etablerade företag. Det finns inga formella begränsningar för hur lånet kan användas, det avgörs utifrån varje kunds speciella förutsättningar. Almi finansierar som mest halva kapitalbehovet, vanligtvis i samarbete med den bank som företaget är kund i.

För att kompensera för den högre risken och för att inte konkurrera med bankerna tar Almi ut en ränta som är högre än en genomsnittlig bankränta. Normalt ska lånet betalas tillbaka på tre till fem år. Almi tar ut en säkerhet i form av en företagsinteckning, oftast i kombination med borgen.

Under 2007 beviljade Almi 1 412 företagslån till ett belopp om drygt 1 584 miljoner kronor.

SamInvest Mitt AB

SamInvest investerar i ägarkapital till övervägande del i företag i tidiga skeden, i expansion eller i förändringsprocess i en bred palett av branscher men följer samtidigt EU:s branschbegränsningar. Företagen ska bedriva stödberättigad verksamhet enligt förordningen om regionalt investeringsstöd (2007:61). SamInvest investerar tillsammans med en kommersiell samarbetspart på samma villkor som denna och blir genom sina investeringar delägare i de utvalda portföljbolagen. Samarbetspartner ansvarar för utvärdering av portföljbolaget och för förhandling om villkoren för investeringen.

SamInvest går in med som högst 50 procent av en investering och kan äga upp till 30 procent i ett portföljbolag. Investeringarna ligger inom intervallet 200 000 kronor upp till fem miljoner kronor. SamInvest investerar i företag lokaliserade till Jämtlands län, Västernorrlands län, Torsby Kommun i Värmlands Län, Ljusdals Kommun i Gävleborgs Län, Malung, Orsa, Vansbro, Älvdalens Kommuner samt Venjan och Våmhus församlingar i Mora Kommun i Dalarna.

AB Vestra Partnerinvest

Partnerinvest investerar i ägarkapital i företag på samma villkor och enligt samma principer som SamInvest. De företag som Partnerinvest investerar i ska ha sin huvudsakliga verksamhet inom Mål 2 Västra, dvs. inom Arvika, Eda, Filipstad, Hagfors, Kristinehamn, Munkfors, Storfors, Sunne, Säffle, Årjäng, Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Gullspång, Karlsborg, Mariestad, Mellerud, Töreboda, Åmål, Degerfors, Hällefors, Karlskoga, Laxå, Lindesberg, Ljusnarsberg eller Nora kommun.

RegionInvest Gotland AB

RegionInvest investerar i ägarkapital i företag på Gotland på samma villkor och enligt samma principer som Saminvest och Vestra Partnerinvest.

Almi Stockholm Investeringsfond (ASI)

Almi Stockholm startade hösten 1997 det första affärsängelnätverket i Sverige. Genom detta byggdes ett omfattande nätverk av investerare upp. Verksamheten medförde ökad kunskap om investeringar i tidiga skeden. Änglarnas investeringsverksamhet var dock begränsad i förhållande till behoven. Ett stort investeringsgap fanns kvar som förstärktes av IT-krisens efterverkningar. ASI bildades för att överbrygga detta gap.

ASI är marknadskompletterande och investerar i företag i tidiga skeden genom att tillföra ägarkapital. ASI är som princip första investerare och oftast ensam i detta skede. I samtliga befintliga investeringar finns numera privata medinvesterar, med ett undantag där dock utvecklingsarbetet samfinansieras med Volvo och Scania. Gemensamt för portföljbolagen är att de huvudsakligen varit rådgivningskunder eller lånekunder hos Almi Stockholm.

Start Invest AB

Start Invest investerar direkt i små och medelstora företag utan branschbegränsning såväl i tidig kommersiell fas som i andra avgörande utvecklingsfaser. Start Invest har sin verksamhet i Västra

Götaland. Totalinvesteringen i respektive bolag överstiger, som regel, inte fem miljoner kronor. Start Invests ägande uppgår till maximalt 49 procent. Start Invest kvarstår, i regel, som delägare i 4–6 år.

Stiftelsen Industrifonden

Stiftelsen Industrifonden har enligt sina stadgar som ändamål att med stöd av förordningen (1996:880) om finansiering genom stiftelsen Industrifonden finansiera industriellt utvecklingsarbete och marknadsföring. Industrifondens får delta i finansiering av företag för att främja den industriella tillväxten i Sverige. Stiftelsen får tillhandahålla lån, utvecklingskapital, kreditgarantier eller projektgarantier till små och medelstora företag för utveckling av nya produkter, processer och system samt för marknadssatsningar. Finansiering får också ske genom medelstillskott till små och medelstora företag genom teckning av aktier och andra andelar för att stärka företagets kapitalbas.

Industrifonden investerar i små och medelstora bolag med högst 250 anställda och maximalt 400 miljoner kronor i omsättning vilka bedriver verksamhet inom IT, kommunikationsteknologi, elektronik, läkemedel- och medicinteknik samt industri, energi- och miljöteknik (cleantech). Fonden kapitaliserar dels unga forsknings- och utvecklingsbolag i startfasen med utvecklingskapital, dels etablerade bolag i expansionskedet med expansionskapital.

Investeringar sker till övervägande delen genom antingen direkt tillförande av ägarkapital vid nyemissioner eller genom konvertibler. Fonden siktar på en ägarandel i intervallet 15–50 procent. Investeringsbeloppet per företag ligger i regel på 5–100 miljoner kronor. Ingen enskild investering får överstiga fem procent av förvaltad kapital.

Industrifonden kan också ge olika typer av lån till industriella utvecklingsprojekt och marknadssatsningar. Lånet från Industrifonden får inte överstiga 50 procent av projektets kostnader. Industrifonden är därutöver delägare i tolv riskkapitalbolag i olika delar av Sverige. På balansdagen vid halvårsskiftet 2008 var Industrifonden direkt engagerad i 136 bolag exklusive de delägda riskkapitalbolagens portföljer.

Innovationsbron AB

Innovationsbrons verksamhet innefattar enligt bolagsordningen förmedling av utvecklingskapital av olika slag (t.ex. såddfinansiering) för att öka affärskapandet av forsknings- och kunskapsrelaterade affärsidéer med stor marknadspotential. Till detta kommer utveckling av effektiva innovationssystem inklusive inkubatorverksamhet, samt insatser som stärker samverkan mellan högskola, näringsliv, små och medelstora företag, investerare och samhälle. Enligt regeringens ägardirektiv ska inriktningen av verksamheten till största delen ligga inom området utvecklingskapital. Innovationsbrons huvudsakliga verktyg i dag är den nationella satsningen på inkubatorer och såddkapital där såddkapital erbjuds som bidrag, villkorslån och ägarkapital.

Fokus verifiering

Fokus verifiering är ett bidrag som lämnas för kommersiell och teknisk verifiering samt för prövning av frågor kring immaterialrättsskydd. Forskningsresultaten ska komma från, eller ha en tydlig koppling till, universitet, högskolor eller industriforskningsinstitut. Stödet uppgår till max 200 000 kronor per projekt.

Fokus paketering – villkorslån

Innovationsbron erbjuder olika typer av lån. Villkoren för dessa har sett olika ut över landet. Detta är en följd av att de nu avslutade teknikbrostiftelserna, var och en för sig, hade utformat lånevillkor utifrån de förutsättningar och behov som fanns i respektive region. I framtiden ska lånen ha inriktning mot konvertibler och optioner. Innovationsbron avser att tillhandahålla samma produkter över hela landet. Projektlån och villkorslån kommer att erbjudas med belopp upp till 500 000 kronor.

Fokus investering – ägarkapital

Innovationsbron har hittills arbetat med direkt ägarkapital genom egna investeringsbeslut och genom investeringar i andra finansierande fonder. Styrelsen har under år 2008 tagit ett

inriktningsbeslut innebärande att verksamheten ska fokuseras på investeringar direkt i ägarkapital i nära samarbete med regionala aktörer.

Inkubatorer

I det nationella inkubatorprogrammet finansierar, utvecklar och driver Innovationsbron ett rikstäckande nätverk omfattande sjuutton inkubatorer. Utöver det nationella inkubatorprogrammet stödjer och driver Innovationsbron även regionala inkubatorverksamheter. 150 miljoner kronor satsas under perioden 2008–2010 på det nationella inkubatorprogrammet. Till detta kommer 15 miljoner kronor som under en 18-månadersperiod är avsatt för att utveckla den regionala inkubatorverksamheten.

Stiftelsen Norrlandsfonden

Stiftelsen Norrlandsfonden har, enligt sina stadgar, till huvudsakligt ändamål att, genom att delta i finansieringen, främja främst små och medelstora företags utveckling i Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Stiftelsen har som ändamål att finansiera etablering, utveckling och expansion av näringslivet inom stiftelsens verksamhetsområde. Norrlandsfonden erbjuder i dag i första hand topplån, men kan även tillhandahålla konvertibla skuldebrev samt garantier och borgensåtaganden.

Topplån

Norrlandsfonden erbjuder topplån för nyetableringar eller investeringar i nya produkter, produktionsmetoder, nya marknader och marknadsföring samt maskiner, byggnader och rörelsekapital. Lånet anpassas till varje kunds skiftande finansieringsbehov.

Konvertibla skuldebrev

Konvertibla skuldebrev erbjuds företag med spritt ägande. Produkten kan erbjudas i samband med att t.ex. riskkapitalbolag investerar parallellt med Norrlandsfonden.

Borgen

Norrlandsfonden kan, avseende enskilda affärsuppgörelser, garantera förskott och andra åtaganden som företag tagit.

Universitetens holdingbolag

Av bolagsordningen för universitetens holdingbolag framgår att föremålet för varje holdingbolags verksamhet ska vara att förvärva, förvalta och sälja aktier och andelar i hel- eller delägda projekt- och tjänstebolag som har till syfte att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete för kommersiell exploatering av projekt och kunskaper framtagna eller uppkomna inom ramen för verksamheten vid universitetet. Vidare bedrivs annan därmed förenlig verksamhet och förmedling av sådan uppdragsutbildning som avses i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Av riktlinjebeslutet framgår att forskningsprojekt som nått en sådan konkretionsgrad att kommersiell tillämpning kan förutses, kan överföras från universitetens och högskolornas reguljära organisation för forskning till holdingbolag och kan därigenom mer direkt inriktas mot kommersialisering.

En kartläggning av holdingbolagens verksamhet genomfördes år 2006 inom ramen för Holdingbolagsutredningen. Kartläggningen visar på en stor bredd i holdingbolagens verksamhet som, enligt Holdingbolagsutredningen, kan sammanfattas i två stora huvudområden: allmänna entreprenörsaktiviteter och olika åtgärder för kommersialisering av spetsforskning. Därutöver förekommer andra aktiviteter som kommersiell fort- och vidareutbildning, uppdragsforskning och förlagsverksamhet. Utredningen betonar dock skiljaktigheten vad gäller både aktivitetsnivån och omfånget på de enskilda holdingbolagens verksamhet. Det finns stora regionala skillnader mellan holdingbolagens verksamhet dels beroende på berört lärosätes inriktning, storlek och det omgivande

näringslivets struktur, dels beroende på tillgången till extern finansiering.

Energimyndigheten

Energimyndigheten har en bred kompetens inom energiområdet avseende bl.a. FoU, näringsliv och marknad. Energimyndigheten kan, givet att projekt uppfyller en rad kriterier och innehåller en intressant affärsidé, bevilja villkorlån till teknikutvecklingsfaser som ofta löper parallellt med den tidiga marknadsutvecklingsfasen. Syftet med villkorslånen är att föra verksamheter ytterligare ett steg närmare marknaden s.k. såddfinansiering. Energimyndigheten debiterar en ränta som är högre än genomsnittet och finansierar upp till 50 procent av ett projekts totala kostnad.

Verket för innovationssystem (Vinnova)

De medel som Vinnova fördelar kombineras med finansiering från näringslivet eller från andra aktörer. Genom samfinansieringen ökar förutsättningarna för relevans i den FoU som utförs liksom möjligheterna till ömsesidig kunskapsöverföring. Vinnova erbjuder, inom ramen för de tre programmen Forska och Väx, Vinn Nu och Vinn Verifiering, finansiering för att främja innovationer och små- och medelstora företag.

Forska och väx

Programmet forska och väx fokuserar på FoU och innovation i små och medelstora företag. Programmet riktar sig till små- och medelstora företag som vill få tillgång till och/eller utveckla egen FoU. Vinnovas finansiering syftar till att stärka företagets konkurrenskraft genom ökat kunskapsinnehåll i tjänster, produkter och processer. Företaget kan genomföra FoU-insatsen genom eget arbete eller genom samarbete med andra företag, forskningsinstitut eller högskola/universitet.

Vinnova erbjuder inom ramen för Forska och Väx finansiering i tre olika segment. För *behovsanalys och mindre förstudie* kan ett företag erhålla som mest 100 000 kronor i bidrag. I det senare

skedet *förstudie och verifiering* kan företaget erhålla som mest 500 000 kronor i bidrag. Slutligen kan företaget för genomförandet av FoU-projektet erhålla som mest fem miljoner kronor.

Vinn Nu

Programmet Vinn Nu vänder sig till nystartade företag (aktiebolag) som baserar sin verksamhet på forsknings- och utvecklingsresultat. Syftet med programmet är att bidra till affärsutvecklande aktiviteter för att underlätta för nystartade FoU-baserade företag att förbereda och tydliggöra tidiga och kommersiellt intressanta utvecklingsprojekt. Programmet drivs tillsammans med Energimyndigheten. Inom ramen för programmet utses varje år upp till 20 företag som finansieras med 300 000 kronor var.

Vinn verifiering

Programmet Vinn verifiering syftar till att finansiera omfattande affärsmässig och teknisk verifiering och validering av ett forskningsresultat med kommersiell potential för att reducera teknisk och kommersiell risk och för att fastställa den lämpligaste kommersialiseringsstrategin. Programmet vänder sig till forskare och övriga anställda vid universitet, högskola, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), IRECO-ägda och IRIS-anslutna forskningsinstitut. Stödet per projekt uppgår till som mest omkring två miljoner kronor.

Verket för näringslivsutveckling (Nutek)

Nutek verkar inom näringspolitiken och den regionala tillväxtpolitiken. Nutek har enligt sin instruktion till uppgift att stärka näringslivets förutsättningar och främja hållbar regional tillväxt. Myndigheten ska dels verka för förbättrade förutsättningar för nyetablering av företag samt ökad tillväxt och livskraft i befintliga företag, dels särskilt främja näringslivets utveckling i de stödområden som anges i förordningen (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd och i övrigt verka för stärkt lokal och regional utvecklingskraft i alla delar av landet.

De insatser som Nutek gör ska utgå från företagens och företagarnas behov. Insatserna ska utformas utifrån olika målgruppers behov, varvid särskild hänsyn ska tas till behoven hos kvinnor och utrikes födda. Vad gäller företagsutveckling och entreprenörskap kan särskilt nämnas att Nutek ska utforma och stödja insatser för företagsutveckling och entreprenörskap i alla delar av landet och ta initiativ till och samordna nätverk och mötesplatser där kunskapsutbyte för företag och hållbar regional tillväxt kan ske. Myndigheten ska erbjuda information och vägledning för blivande och redan etablerade företag och företagare och svara för information till företag när det gäller de regionala företagsstöden samt i övrigt ge vägledning och lämna upplysningar om förutsättningarna för näringslivet i olika delar av landet.

Mer detaljerade mål avseende entreprenörskap och företagande anges i Nuteks regleringsbrev. Nutek ska bidra till att nyföretagandet bland kvinnor och män ska öka. Andelen kvinnor av samtliga nyföretagare ska utgöra minst 40 procent senast år 2010. Minst 80 procent av kvinnor respektive män mellan 18 och 30 år ska kunna tänka sig att starta företag. 35 procent av kvinnor respektive män mellan 18 och 30 år ska helst vilja bli företagare. Processen att starta och driva företag ska bli enklare genom de insatser som Nutek initierar och genomför på egen hand eller i samverkan med andra.

Verket för näringslivsutveckling, Glesbygdsverket, och Institutet för tillväxtpolitiska studier ska avvecklas från och med den 1 april 2009. Verksamheten ska övergå till två nya myndigheter med ansvar för frågor om hållbar tillväxt i alla delar av landet. Den ena myndigheten ska ha sin tyngdpunkt i genomförandet av åtgärder som främjar utvecklingen av företag och regional konkurrenskraft, bl.a. genom stöd till nationella och regionala aktörer. Den andra myndigheten ska vara regeringens stöd för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser. Båda myndigheterna ska inrättas den 1 april 2009.

Exportkreditnämnden (EKN)

I samarbetet med Exportkreditnämnden erbjuder Almi en motgaranti som minskar bankens risk och underlättar för det exporterande företaget att erhålla bankens kontraktsgaranti. I många exportaffärer kräver köparen att exportören lämnar en

kontraktsgaranti för sitt fullgörande. Kontraktsgarantier kan ställas ut av till exempel banken som då går i god för exportörens åtaganden.

Motgaranti ges till banker och andra utställare av kontraktsgarantier i samband med export. Motgarantin täcker förluster för utställaren när förmånstagaren tar kontraktsgarantin i anspråk upp till 75 procent. Detta gäller oavsett om ianspråktagandet sker otillbörligt eller om det beror på att exportören inte har fullgjort sina skyldigheter enligt avtalet.

Motgarantin kan användas för de flesta exportaffärer och med stor flexibilitet för löptider. Alla typer av kontraktsgarantier kan garanteras, vanligast förekommer förskottsgarantier och fullgörandegarantier. Både villkorade och ovillkorade garantier, så kallade on demand-garantier, kan täckas.

Exportlånet – ett samarbete mellan flera aktörer

Genom ett samarbete mellan EKN, AB Svensk Exportkredit (SEK), ALMI Företagspartner AB, Exportrådet och Swedfund International AB introducerades den 1 juli 2007 det nya s.k. exportlånet. Exportlånet syftar till att underlätta för svenska företag att verka på nya marknader. Lånet är speciellt utvecklat för små och medelstora företag som har ett kapitalbehov i samband med en exportsatsning. Låneformen vänder sig till svenska företag med verksamhet i Sverige. Om företaget gör en exportaffär i utländsk valuta kan valutarisken minskas genom att lånen tas i utländsk valuta. Lånet kan därför lämnas både i svenska kronor och i utländsk valuta. Exportlånet ingår i Almis produktsortiment och finns tillgängligt för marknaden via Almis kontor.

Risk och intäkter fördelas mellan EKN och SEK. Beslut om lån upp till tio miljoner kronor fattas av Almi. Beslut om lån som överstiger tio miljoner kronor fattas i en större grupp med representanter för EKN, SEK och Almi.

SEK avsatte inledningsvis 500 miljoner kronor till exportlånet. Med lånet kan upp till 90 procent av det totala kapitalbehovet finansieras och det finns ingen övre beloppsgräns. Exportlånet är marknadskompletterande med en högre ränta än motsvarande lån på den privata marknaden för att inte snedvrida konkurrensförhållandena. Det enskilda lånet måste överstiga en miljon kronor

och det finns ingen övre beloppsgräns. För lånet tas ut en säkerhet i form av en företagsinteckning, oftast i kombination med borgen.

SIDA

Startprogram

Finansiering inom startprogrammen lämnas som ett lån som avskrivs fullt ut vid genomfört och godkänt projekt. För att vara berättigat till finansiering måste det svenska företaget samarbeta med ett lokalt företag i något av Sidas samarbetsländer. Lånet får inte överstiga 500 000 kronor för kunskapsöverföring och 250 000 kronor för investering i utrustning förknippat med kunskapsöverföringen i samarbetslandet. Stödet får motsvara högst 40 procent av den totala kostnaden för kunskapsöverföring respektive utrustning. Nutek och Almi Väst ansvarar gemensamt för förmedlingen av finansieringsformen.

Demoskop AB har på uppdrag av Nutek i december 2006 redovisat en undersökning om effekten och betydelsen av startprogrammen. 109 företag av 169 som beviljats stöd under perioden 2002–2005 besvarade enkäten i studien. Effekterna var positiva. Stödet har enligt utvärderingen skapat nya marknader, ökade marknadsandelar, nya produkter och tjänster, ökad export, ökad sysselsättning, ökad omsättning och förbättrat rörelseresultat.²

Demo Miljö

Demo Miljö finansierar demonstrationsprojekt och förstudier. Bidrag kan lämnas i intervallet 500 000 kronor till 3 000 000 kronor. Utrustning kan finansieras med högst 50 procent och tjänster med högst 80 procent av kostnaden. Resterande del ska finansieras av kontraktspart i partnerland. Demo Miljö kan finansiera utrustning eller systemkunnande som för partnerlandet tillför ny kunskap eller ny teknik och där möjlighet finns till ytterligare spridning. Ansökan görs av mottagande kontraktspart, dvs. utländska myndigheter, institutioner eller företag i aktuella länder.

² NUTEK, *Effektvärdering av SIDA-programmen StartSYD och StartÖst*, Infonr 016-2007.

Demo Miljö kan också bevilja stöd för att genomföra förstudier för projektutveckling och projektidentifiering, som i sin tur kan leda till en ansökan om demonstrationsprojekt. Stödet uppgår till högst 300 000 kronor och erbjuds SME-företag för projektförberedande insatser. Kostnader som kan täckas är i första hand kostnader för resor och uppehälle i partnerland, partnersökning, begränsade konsultinsatser för exempelvis undersökning av marknadspotential. Kostnader för egen tid ersätts inte. Bidraget kan uppgå till högst 80 procent av den totala kostnaden för förstudier. Kostnaden för konsultinsatser får uppgå till max 50 procent av det totala bidraget dvs. högst 150 000 kronor.

Statens offentliga utredningar 2008

Kronologisk förteckning

1. Barlastvattenkonventionen – om Sveriges anslutning. N.
2. Immunitet för stater och deras egendom. UD.
3. Skyddet för den personliga integriteten. Bedömningar och förslag. Ju.
4. Omreglering av apoteksmarknaden. S.
5. Könsdiskriminerande reklam. Kränkande utformning av kommersiella meddelanden. IJ.
6. Fastighetsmäklaren och konsumenten. Ju.
7. Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen. U.
8. Bidrag på lika villkor. U.
9. Transportinspektionen. En myndighet för all trafik. + Bilagor. N.
10. 21+1→2. En ny myndighet för tillsyn och effektivitetsgranskning av socialförsäkringen. S.
11. Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas. U.
12. Finansiella sektorn bär frukt. Analys av finansiella sektorn ur ett svenskt perspektiv. Fi.
13. Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion. + Annex: Grid issues for electricity production based on renewable energy sources in Spain, Portugal, Germany, and United Kingdom. N.
14. Timmar, kapital och teknologi – vad betyder mest? En analys av produktivitetsutvecklingen med hjälp av tillväxtbokföring. Fi.
15. LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem. S.
16. Förtursförklaring i domstol. Ju.
17. Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen. U.
18. Evidensbaserad praktik inom social tjänsten – till nytta för brukaren. S.
19. Att slutförvara långlivat farligt avfall i undermarksdeponi i berg. M.
20. Patentskydd för biotekniska uppfinningar. Ju.
21. Permanent förändring. Globalisering, strukturomvandling och sysselsättningsdynamik. Fi.
22. Ett stabsstöd i tiden. Fi.
23. Konsulär katastrofinsats. UD.
24. Svensk klimatpolitik. M.
25. Ett energieffektivare Sverige + Bilaga. N.
26. Värna språken – förslag till språklag. Ku.
27. Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola + Bilagedel. U.
28. Apoteksdatalagen. S.
29. Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring. U.
30. Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans. U.
31. Miljödomstolarna – domkretsar – lokalisering – handläggningsregler. M.
32. Avskaffande av revisionsplikten för små företag. Ju.
33. Detaljhandel med vissa receptfria läkemedel. S.
34. Lättare att samverka – förslag om förändringar i samtjänstlagen. Fi.
35. Digital-TV-övergången. + Engelsk översättning. Ku.
36. Svenska Spels nätpoker. En utvärdering. Fi.
37. Vårdval i Sverige. S.
38. EU, allmännyttan och hyrorna. + Bilagor. Fi.
39. Framtidens polisutbildning. Ju.
40. Bredband till hela landet. N.
41. Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd + bilaga. Ju.
42. Normgivningsmakten. Expertgruppsrapport Ju.

43. Tre rapporter till Grundlagsutredningen. Ju.
44. Transportinspektionen.
Ansvarslag för vägtrafiken m.m. N.
45. Rapporter från en mr-verkstad. IJ.
46. Handel med läkemedel för djur. S.
47. Frågor om hyra och bostadsrätt. Ju.
48. En utvecklad havsmiljöförvaltning. M.
49. Aktiekapital i privata aktiebolag. Ju.
50. Skyddet för samhällsviktig verksamhet. Fö.
51. Värdigt liv i äldreomsorgen. S.
52. Legitimation och skärpta behörighetsregler. U.
53. Styra rätt! Förslag om Sjöfartsverkets organisation. N.
54. Obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. A.
55. Kustbevakningens rättsliga befogenheter. Fö.
56. Mångfald som möjlighet. Åtgärder för ökad integration på landsbygden. Jo.
57. Skattelättnader för hushållstjänster. Fi.
58. Egenansvar – med professionellt stöd. IJ.
59. Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten. Ku.
60. Personnummer och samordningsnummer. Fi.
61. Krisberedskapen i grundlagen. Översyn och internationell utblick. Expertgruppsrapport Ju.
62. Myndighet för miljön – en granskning av Naturvårdsverket. M.
63. Förstärkt skydd för företagshemligheter. Ju.
64. Kontinuitet och förändring. + Lättläst + Daisy. Ku.
65. Sekretess och offentliga biträden i utlänningsärenden. Ju.
66. Arbetsförmåga? En översikt av bedömningsmetoder i Sverige och andra länder. S.
67. Enklare redovisning. Ju.
68. Bygg – helt enkelt! M.
69. Välja fritt och välja rätt. Drivkrafter för rationella utbildningsval. Fi.
70. Slutförvaring av kärnavfall. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2007. M.
71. Uppföljning av kriminalvårdens effektiviseringsarbete. Ju.
72. Effektivare signaler. N.
73. Kemikalietillsyn – organisation och finansiering. M.
74. Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Fi.
75. Ägande och förvaltning av hyreshus. Ju.
76. F-skatt åt flera. Fi.
77. Möjlighet att leva som andra. Ny lag om stöd och service för vissa personer med funktionsnedsättning. + Bilagor + Lättläst + Daisy. S.
78. Eftersök av trafikskadat vilt. En kostnad för trafikförsäkring? S.
79. Revisorers skadeståndsansvar. Ju.
80. Beskattningstidpunkten för näringsverksamhet. Fi.
81. Stalkning – ett allvarligt brott. Ju.
82. Vägen tillbaka för överskuldsetta. Ju.
83. Avgifter inom arbetslöshetsförsäkringen. A.
84. Alkolås för rattfyllerister och körkortspröv i privat regi. N.
85. Straff i proportion till brottets allvar. Ju.
86. Prövning av vindkraft. M.
87. Åklagarväsendets brottsbekämpning. Integritet – Effektivitet. Ju.
88. Elektroniskt kungörande av författningar. Ju.
89. Trygghetssystemen för företagare. N.
90. Svensk export och internationalisering. Utveckling, utmaningar, företagsklimat och främjande. UD.
91. En svensk veteranpolitik, del 2. Ansvaret för personalen före, under och efter internationella militära insatser. Fö.
92. Konkurrens på spåret. N.
93. Partsinsyn och ny teknik i domstol, m.m. Ju.
94. Tillval i hyresrätt. Ju.
95. Enklare semesterregler. A.
96. Kommersiell radio – nya sändningsmöjligheter. Ku.
97. Styr samverkan – för bättre service till medborgarna. Fi.
98. Totalförsvarsplikten i framtiden. Fö.
99. Nya ersättningsbestämmelser i expropriationslagen, m.m. Ju.

100. Bidragsspärr. Fi.
101. Ny inriktning av frivillig beredskapsverksamhet. Fö.
102. Brist på brådska
– en översyn av aktivitetsersättningen.
+ Lättläst + Daisy. S.
103. Hur ska skogspolitiken genomföras på Gotland. Jo.
104. Självständiga lärosäten. U.
105. Långtidsutredningen 2008.
Huvudbetänkande. Fi.
106. Ökat förtroende för domstolarna.
Strategier och förslag.
+ Bilagedel A – Enkätundersökningar.
+ Bilagedel B – Språkrapporter m.m. Ju.
107. Etiken, miljön och pensionerna. Fi.
108. Sveriges ekonomi. Scenarier på lång sikt.
Fi.
109. En hållbar lärarutbildning. U.
110. Vägen till ett energieffektivare Sverige.
NM.
111. Barn som misstänks för brott. Ju.
112. Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen. U.
113. Bo bra hela livet. + Del B: Bilagor. S.
114. Försörjningskrav vid anhöriginvandring.
Ju.
115. Finansmakten. Rapport från en referensgrupp. Ju.
116. En ny radio- och TV-lag. Ku.
117. Patientsäkerhet.
Vad har gjorts? Vad behöver göras? S.
118. Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning. + Bilagor. Fi.
119. Underlagsrapporter till 2006 års förvaltningskommittén. Fi.
120. Bättre kontroll av missbruksmedel.
En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning m.m. S.
121. Innovationer och företagande – Sveriges framtid. N.

Statens offentliga utredningar 2008

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Skyddet för den personliga integriteten.
Bedömningar och förslag. [3]
- Fastighetsmäklaren och konsumenten. [6]
- Förtursförklaring i domstol. [16]
- Patentskydd för biotekniska uppfinningar.
[20]
- Avskaffande av revisionsplikten för små
företag. [32]
- Framtidens polisutbildning. [39]
- Människohandel och barnåktenskap – ett för-
stärkt straffrättsligt skydd+ bilaga. [41]
- Normgivningsmakten.
Expertgruppsrapport XI. [42]
- Tre rapporter till Grundlagsutredningen. [43]
- Frågor om hyra och bostadsrätt. [47]
- Aktiekapital i privata aktiebolag. [49]
- Krisberedskapen i grundlagen.
Översyn och internationell utblick.
Expertgruppsrapport. [61]
- Förstärkt skydd för företagshemligheter. [63]
- Sekretess och offentliga biträden i utlännings-
ärenden. [65]
- Enklare redovisning. [67]
- Uppföljning av kriminalvårdens effektiviseringsarbete. [71]
- Ägande och förvaltning av hyreshus. [75]
- Revisorers skadeståndsansvar. [79]
- Stalkning – ett allvarligt brott. [81]
- Vägen tillbaka för överskuldssatta. [82]
- Straff i proportion till brottets allvar. [85]
- Åklagarväsendets brottsbekämpning.
Integritet – Effektivitet. [87]
- Elektroniskt kungörande av författningar. [88]
- Partsinsyn och ny teknik i domstol, m.m. [93]
- Tillval i hyresrätt. [94]
- Nya ersättningsbestämmelser i expropriations-
lagen, m.m. [99]
- Ökat förtroende för domstolarna.
Strategier och förslag.
+ Bilagedel A – Enkätundersökningar.
+ Bilagedel B – Språkrapporter m.m. [106]

- Barn som misstänks för brott. [111]
- Försörjningskrav vid anhörginvandring. [114]
- Finansmakten. Rapport från en referensgrupp.
[115]

Utrikesdepartementet

- Immunitet för stater och deras egendom. [2]
- Konsulär katastrofinsats. [23]
- Svensk export och internationalisering.
Utveckling, utmaningar, företagsklimat
och främjande. [90]

Försvarsdepartementet

- Skyddet för samhällsviktig verksamhet. [50]
- Kustbevakningens rättsliga befogenheter. [55]
- En svensk veteranpolitik, del 2.
Ansvaret för personalen före, under och
efter internationella militära insatser. [91]
- Totalförsvarsplikten i framtiden. [98]
- Ny inriktning av frivillig beredskaps-
verksamhet. [101]

Socialdepartementet

- Omreglering av apoteksmarknaden. [4]
- 21+1→2. En ny myndighet för tillsyn
och effektivitetsgranskning av social-
försäkringen. [10].
- LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem. [15]
- Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten
– till nytta för brukaren. [18]
- Apoteksdatalagen. [28]
- Detaljhandel med vissa receptfria läkemedel.
[33]
- Vårdval i Sverige. [37]
- Handel med läkemedel för djur. [46]
- Värdigt liv i äldreomsorgen. [51]
- Arbetsförmåga?
En översikt av bedömningsmetoder i
Sverige och andra länder. [66]
- Möjlighet att leva som andra. Ny lag om stöd
och service för vissa personer med
funktionsnedsättning. + Bilagor + Lättläst
+ Daisy. [77]

Eftersök av trafikskadat vilt. En kostnad för trafikförsäkringen. [78]
Brist på brådska
– en översyn av aktivitetsersättningen.
+ Lättläst + Daisy. [102]
Bo bra hela livet. + Del B: Bilagor [113]
Patientsäkerhet.
Vad har gjorts? Vad behöver göras? [117]
Bättre kontroll av missbruksmedel.
En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning m.m. [120]

Finansdepartementet

Finansiella sektorn bär frukt.
Analys av finansiella sektorn ur ett svenskt perspektiv. [12]
Timmar, kapital och teknologi
– vad betyder mest?
En analys av produktivitetens utvecklingen med hjälp av tillväxtbokföring. [14]
Permanent förändring.
Globalisering, strukturomvandling och sysselsättningsdynamik. [21]
Ett stabbsstöd i tiden. [22]
Lättare att samverka
– förslag om förändringar i samtidstjänsten. [34]
Svenska Spels nätpoker. En utvärdering. [36]
EU, allmännyttan och hyrorna.
+ Bilagor. [38]
Skattelättnader för hushållstjänster. [57]
Personnummer och samordningsnummer. [60]
Välja fritt och välja rätt. Drivkrafter för rationella utbildningsval. [69]
Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. [74]
F-skatt åt flera. [76]
Beskattningsstidpunkten för näringsverksamhet. [80]
Styr samverkan
– för bättre service till medborgarna. [97]
Bidragsspår. [100]
Långtidsutredningen 2008. Huvudbetänkande. [105]
Etiken, miljön och pensionerna. [107]
Sveriges ekonomi. Scenarier på lång sikt. [108]
Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning. + Bilagor. [118]
Underlagsrapporter till 2006 års förvaltningskommittén. [119]

Utbildningsdepartementet

Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen. [7]
Bidrag på lika villkor. [8]
Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas. [11]
Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen. [17]
Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola + Bilagedel. [27]
Yrkehögskolan. För yrkeskunnande i förändring. [29]
Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans. [30]
Legitimation och skärpta behörighetsregler. [52]
Självständiga lärosäten. [104]
En hållbar lärarutbildning. [109]
Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen. [112]

Jordbruksdepartementet

Mångfald som möjlighet. Åtgärder för ökad integration på landsbygden. [56]
Hur ska skogspolitiken genomföras på Gotland. [103]

Miljödepartementet

Att slutförvara långlivat farligt avfall i undermarksdeponi i berg. [19]
Svensk klimatpolitik. [24]
Miljödomstolarna – domkretsar – lokalisering – handläggningsregler. [31]
En utvecklad havsmiljöförvaltning. [48]
Myndighet för miljön
– en granskning av Naturvårdsverket. [62]
Bygg – helt enkelt! [68]
Slutförvaring av kärnavfall. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2007. [70]
Kemikalietillsyn
– organisation och finansiering. [73]
Prövning av vindkraft. [86]

Näringsdepartementet

Barlastvattenkonventionen – om Sveriges anslutning. [1]
Transportinspektionen. En myndighet för all trafik. + Bilagor. [9]

Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion.
+ Annex: Grid issues for electricity production based on renewable energy sources in Spain, Portugal, Germany, and United Kingdom. [13]

Ett energieffektivare Sverige + Bilaga. [25]

Bredband till hela landet. [40]

Transportinspektionen. Ansvarslag för vägtrafiken m.m. [44]

Styra rätt! Förslag om Sjöfartsverkets organisation. [53]

Effektivare signaler. [72]

Alkolås för rattfyllerister och körkortspröv i privat regi. [84]

Trygghetssystemen för företagare. [89]

Konkurrens på spåret. [92]

Vägen till ett energieffektivare Sverige. [110]

Innovationer och företagande – Sveriges framtid. [121]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Könsdiskriminerande reklam.
Kränkande utformning av kommersiella meddelanden. [5]

Rapporter från en mr-verkstad. [45]

Egenansvar – med professionellt stöd. [58]

Kulturdepartementet

Värna språken – förslag till språklag. [26]

Digital-TV-övergången.
+ Engelsk översättning. [35]

Föreningsfostran och tävlingsfostran.
En utvärdering av statens stöd till idrotten. [59]

Kontinuitet och förändring. + Lättläst + Daisy. [64]

Kommersiell radio
– nya sändningsmöjligheter. [96]

En ny radio- och TV-lag. [116]

Arbetsmarknadsdepartementet

Obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. [54]

Avgifter inom arbetslöshetsförsäkringen. [83]

Enklare semesterregler. [95]